

T.C.
AYDIN ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
HAREKET VE ANTRENMAN BİLİMLERİ
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

ANTRENÖR DAVRANIŞLARININ DÖVÜŞ
SPORCULARINDAKİ SALDIRGANLIK VE ŞİDDET
EĞİLİMLERİ İLE İLİŞKİSİNİN İNCELENMESİ

MURAT DELİKURT
YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN
Prof. Dr. Murat ÖZMADEN

AYDIN-2023

TEŞEKKÜR

Yüksek Lisans tez çalışmamda ilgi, yardım ve hoşgörüsünü esirgemeyen danışmanım Doç. Dr. Murat ÖZMADEN'e çok teşekkür ederim. Ayrıca bana her konuda yardımcı ve destek olan değerli hocalarım Dr. Rukiye AYDOĞAN'a, Dr. Tufan BİTİR' e, Yusuf ÇEVİK'e ve beni yüksek lisans için teşvik eden kıymetli hocam Doç. Dr. Çağatay DERECELİ' ye teşekkür ederim. Ayrıca yükümü hafifleten antrenör ve sporcularıma teşekkürü bir borç bilirim, iyi ki varsınız.

Araştırmamıza destek olmak için sporcularını teşvik eden ve kulüplerinin tüm imkanlarını seferber eden kulüp yönetici ve antrenörlerine çok teşekkür ederim.

Tez çalışmam süresince gösterdiği sabır, özveri ve destekleri için aileme ayrıca teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	i
TEŞEKKÜR	ii
İÇİNDEKİLER	iii
TABLolar DİZİNİ	vi
ÖZET	viii
ABSTRACT	x
1. GİRİŞ	1
1.1. Problemin Tanımı	1
1.2. Araştırmanın Amacı	2
1.3. Araştırmanın Önemi	2
2. GENEL BİLGİLER	4
2.1. Saldırganlık ve Şiddet Kavramları	4
2.1.1. Saldırganlık ve Şiddet Eğilimi	5
2.2. Sporun Tanımı	6
2.2.1. Sporda Saldırganlık ve Şiddet	6
2.3. Dövüş Sporları	8
2.3.1. Dövüş Sporlarının Tarihi	9
2.3.2. Dövüş Sporlarının Temel İlkeleri	13
2.3.3. Dövüş Sporları Oyun Kuralları	17
2.3.3.1. Boks	17
2.3.3.2. Kick Boks	17
2.3.3.3. Muaythai	18
2.3.3.4. Wushu – Kung Fu	18

2.4. Antrenör ve Sporcu Tanımları	18
2.4.1. Antrenör	19
2.4.2. Sporcu	21
2.5. Antrenör ve Sporcu İlişkisi	21
3. GEREÇ VE YÖNTEM	24
3.1. Araştırmanın Modeli	24
3.2. Araştırmanın Evren ve Örneklemi	24
3.3. Veri Toplama Araçları	26
3.3.1. Kişisel Bilgi Formu	27
3.3.2. Buss Perry Saldırganlık Ölçeği	27
3.3.3. Şiddet Eğilimi Ölçeği	27
3.3.4. Sporcular İçin Antrenör Davranışlarını Değerlendirme Ölçeği	29
3.4. Verilerin Toplanması ve İstatistiksel Analizi	29
3.5. Verilerin Analizi	30
4. BULGULAR	31
4.1. Katılımcıların Demografik Özellikleri	31
4.2. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular.....	35
4.3. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular	36
4.4. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular	37
4.5. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular	37
4.6. Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular	38
4.7. Altıncı Alt Probleme İlişkin Bulgular	40
4.8. Yedinci Alt Probleme İlişkin Bulgular	41
4.9. Sekizinci Alt Probleme İlişkin Bulgular	43
4.10. Dokuzuncu Alt Probleme İlişkin Bulgular	45
5. TARTIŞMA	47

6. SONUÇ VE ÖNERİLER	57
6.1. Sonuç	57
6.2. Öneriler	58
KAYNAKLAR	60
EKLER	73
BİLİMSEL ETİK BEYANI	86
ÖZ GEÇMİŞ	87

TABLolar DİZİNİ

Tablo 1.	Tablo 1. Ege Bölgesi Lisanslı Dövüş Sporcu Sayıları ve Dağılımları (Evren)	25
Tablo 2.	Ege Bölgesi Lisanslı Dövüş Sporcu Sayıları ve Dağılımları (Örnekleme) Sporcuların Saldırganlık Eğilimleri İle Şiddet Eğilimleri Arasındaki İlişki	25
Tablo 3.	Verilen Bir Nüfus Büyüklüğünün Örnekleme Sayıları	26
Tablo 4.	Sporcuların Cinsiyetlerine Göre Dağılımları	31
Tablo 5.	Sporcuların Müsabaka Kategorilerine Göre Yaş Dağılımları	31
Tablo 6.	Sporcuların Eğitim Durumlarına Göre Dağılımları	32
Tablo 7.	Sporcuların Spor Branşlarına Göre Dağılımları	32
Tablo 8.	Sporcuların Spor Yaşlarına Göre Dağılımları	32
Tablo 9.	Sporcuların Branşlarında Milli Olma Durumlarına Göre Dağılımları	33
Tablo 10.	Sporcuların Antrenörlerinin Cinsiyetlerine Göre Dağılımları	33
Tablo 11.	Sporcuların Antrenörlerinin Yaşlarına Göre Dağılımları	33
Tablo 12.	Sporcuların Antrenörlerinin Eğitim Durumlarına Göre Dağılımları	34
Tablo 13.	Sporcuların Antrenörlerinin Milli Takımda Görev Alma Durumuna Göre Dağılımları	34
Tablo 14.	Sporcuların Antrenörleri İle Çalışma Yıllarına Göre Dağılımları	34
Tablo 15.	Sporcuların Antrenörlerinin İle İletişim Düzeyleri	35
Tablo 16.	Sporcularının Saldırganlık Eğilimlerinin Şiddet Eğilimleri Arasındaki İlişki	35
Tablo 17.	Sporcuların Saldırganlık Eğilimlerinin Şiddet Eğilimleri Üzerindeki Etkisine İlişkin Basit Regresyon Analiz Sonuçları	36
Tablo 18.	Sporcuların Saldırganlık Eğilimleri	36
Tablo 19.	Sporcuların Şiddet Eğilimleri	37

Tablo 20.	Lisanslı Dövüş Sporcularının Cinsiyetlerine Göre Saldırganlık Eğilimleri T-Testi	37
Tablo 21.	Lisanslı Dövüş Sporcularının Cinsiyetlerine Göre Şiddet Eğilimleri	38
Tablo 22.	Sporcuların Branşlarına Göre Saldırganlık Düzeyleri İçin Betimsel İstatistikler Tablosu	38
Tablo 23.	Sporcuların Branşlarına Göre Saldırganlık Düzeyleri İçin Varyans Analizi Tablosu	39
Tablo 24.	Sporcuların Branşlarına Göre Şiddet Düzeyleri İçin Betimsel İstatistikler Tablosu	39
Tablo 25.	Sporcuların Branşlarına Göre Şiddet Düzeyleri İçin Varyans Analizi Tablosu	39
Tablo 26.	Sporcuların Antrenör Davranış Algıları	40
Tablo 27.	Antrenör Davranışları Ölçeği Boyutları Korelasyon Analizi Sonuçları	42
Tablo 28.	Sporcuların Antrenör Davranışları Boyutları İle Saldırganlık Eğilimleri Arasındaki İlişki	42
Tablo 29.	Lisanslı Dövüş Sporcularının Antrenör Davranışlarının Saldırganlık Eğilimleri Üzerindeki Etkisine İlişkin Basit Regresyon Analiz Sonuçları	43
Tablo 30.	Sporcuların Antrenör Davranışları Boyutları İle Şiddet Eğilimleri Arasındaki İlişki	44
Tablo 31.	Lisanslı Dövüş Sporcularının Antrenör Davranışlarının Şiddet Eğilimleri Üzerindeki Etkisine İlişkin Basit Regresyon Analiz Sonuçları	44
Tablo 32.	Sporcuların Antrenörlerin Eğitim Durumuna Göre Saldırganlık Düzeyleri İçin Betimsel İstatistikler Tablosu	45
Tablo 33.	Sporcuların Antrenörlerinin Eğitim Durumuna Göre Saldırganlık Düzeyleri İçin Varyans Analizi Tablosu	45
Tablo 34.	Sporcuların Antrenörlerin Eğitim Durumuna Göre Şiddet Eğilimleri İçin Betimsel İstatistikler Tablosu	46
Tablo 35.	Sporcuların Antrenörlerin Eğitim Durumuna Göre Şiddet Eğilimleri İçin Varyans Analizi Tablosu	46

ÖZET

ANTRENÖR DAVRANIŞLARININ DÖVÜŞ SPORCULARINDAKİ SALDIRGANLIK VE ŞİDDET EĞİLİMLERİ İLE İLİŞKİSİNİN İNCELENMESİ

Delikurt M. Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Hareket ve Antrenman Anabilim Dalı, Yüksek Lisans, Aydın, 2023.

Amaç: Bu araştırmada dövüş sporcularının saldırganlık ve şiddet eğilimlerine antrenör davranışlarının etkisinin incelenmesi ve çeşitli değişkenler açısından farklılıkların tespit edilmesi amaçlanmıştır.

Gereç ve Yöntem: Araştırma, Ege Bölgesindeki illerde Boks, Kickboks, Muaythai ve Wushu branşları ile lisanslı olarak uğraşan 14 - 40 yaş aralığında 223'ü kadın, 285'i erkek sporcu ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmada veri toplama aracı olarak katılımcıların demografik bilgilerine ulaşmak amacıyla "Kişisel Bilgi Formu", katılımcıların saldırganlık eğilimlerini ölçmek amacıyla "Buss Perry Saldırganlık Eğilimi Ölçeği", katılımcıların şiddet eğilimlerini ölçmek amacıyla "Şiddet Eğilimi Ölçeği" ve sporcuların algıladıkları antrenör davranışları hakkında ölçüm yapabilmek için "Sporcular İçin Antrenör Davranışlarını Değerlendirme Ölçeği" kullanılmıştır. Verilerin analizinde SPSS (Statistical Programme For Social Sciences/Sosyal Bilimler İçin İstatistik Paket Programı) kullanılmıştır.

Bulgular: Lisanslı dövüş sporcularının saldırganlık eğilimlerinin, şiddet eğilimlerinin anlamlı bir yordayıcısı olduğu belirlenmiştir. Sporcuların saldırganlık eğilimleri yükseldikçe şiddet eğilimleri de artmaktadır. Araştırmaya katılan sporcuların genel olarak saldırganlık düzeylerinin düşük olduğu tespit edilmiştir. Sporcuların şiddet eğilimlerinin de az düzeyde olduğu görülmektedir. Kadınların saldırganlık eğilimleri, erkeklerin saldırganlık eğilimlerinden anlamlı derecede yüksek iken şiddet eğilimlerinde anlamlı bir fark görülmemektedir. Branşlara göre sporcuların saldırganlık eğilimleri karşılaştırıldığında Boks branşı ile ilgilenen sporcular kickboks ile ilgilenen sporculara göre anlamlı derecede yüksek düzeyde saldırganlık eğilimine sahip olduğu tespit edilmiştir. Branşlara göre sporcuların şiddet eğilimleri karşılaştırıldığında Boks branşı ile ilgilenen sporcuların, Muaythai ve Wushu ile ilgilenen sporculara göre anlamlı derecede yüksek düzeyde şiddet eğilimine sahip olduğu

tespit edilmiştir. Sporcuların algıladıkları antrenör davranışlarının pozitif olduğu görülmektedir. Antrenörlerin olumlu davranışları ile sporcuların saldırganlık ve şiddet eğilimleri arasında negatif yönde ilişki olduğu, olumsuz antrenör davranışları ile saldırganlık ve şiddet eğilimi arasında pozitif yönde ilişki olduğu tespit edilmiştir. Lisansüstü eğitime sahip antrenörlerle çalışan sporcular, lisans düzeyinde eğitime sahip antrenörlerle çalışan sporculara göre yüksek düzeyde saldırganlık eğilimine sahiptir. Sporcuların şiddet eğilimleri antrenörlerin eğitim düzeyi açısından değerlendirildiğinde gruplar arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır.

Sonuç: Bu çalışmada antrenör davranışlarının sporcuların saldırganlık ve şiddet eğilimleri üzerinde etkisi olduğu, olumlu antrenör davranışlarının sporcuların saldırganlık ve şiddet eğilimini azaltırken, olumsuz antrenör davranışlarının saldırganlık ve şiddet eğilimini artırdığı sonuçlarına ulaşıldı. Bu bulgular neticesinde velilere, antrenörlere, federasyonlara, sporculara ve yeni araştırmacılara öneriler sunulmuştur.

Anahtar kelimeler: Saldırganlık, Şiddet, Dövüş Sporları, Dövüş Sporcuları, Antrenör Davranışları

ABSTRACT

INVESTIGATION OF THE RELATIONSHIP BETWEEN COACH BEHAVIOURS AND AGGRESSION AND VIOLENCE TENDENCY IN COMBAT ATHLETES

Delikurt M. Aydın Adnan Menderes University, Health Sciences Institute, Midwifery Program, Master Thesis, Aydın, 2023

Objective: In this study, it was aimed to examine the effect of coach behaviours on the aggression and violence tendencies of combat athletes and to determine the differences in terms of various variables.

Material and Methods: The research was carried out with 223 female and 285 male athletes between the ages of 14 and 40, who are licensed in Boxing, Kickboxing, Muaythai and Wushu branches in the provinces of the Aegean Region. In the study, "Personal Information Form" was used as a data collection tool in order to reach the demographic information of the participants, "Buss Perry Aggression Tendency Scale" was used to measure the aggression tendencies of the participants, "Violence Tendency Scale" was used to measure the violence tendencies of the participants and "Coaches' Behaviour Assessment Scale for Athletes" was used to measure the coach behaviours perceived by the athletes. SPSS (Statistical Programme For Social Sciences) was used for data analysis.

Results: It was determined that aggression tendencies of licensed combat athletes were a significant predictor of violence tendencies. As the aggression tendencies of the athletes increase, their violence tendencies also increase. It was determined that the aggression levels of the athletes participating in the study were generally low. It is seen that the violence tendencies of the athletes are also at a low level. While the aggression tendencies of women are significantly higher than the aggression tendencies of men, there is no significant difference in violence tendencies. When the aggression tendencies of the athletes were compared according to the branches, it was determined that the athletes who were interested in boxing had a significantly higher level of aggression tendency than the athletes who were interested in kickboxing. When the violence tendencies of the athletes were compared according to the branches, it was determined that the athletes who were interested in boxing

had a significantly higher level of violence tendency than the athletes who were interested in Muaythai and Wushu. It is seen that the coach behaviours perceived by the athletes are positive. It was determined that there was a negative relationship between the positive behaviours of the coaches and the aggression and violence tendency of the athletes, and there was a positive relationship between the negative coach behaviours and the aggression and violence tendency. Athletes working with coaches with postgraduate education have a higher level of aggression tendency than athletes working with coaches with undergraduate education. When the violence tendencies of the athletes were evaluated in terms of the educational level of the coaches, no significant difference was found between the groups.

Conclusion: In this study, it was concluded that coach behaviours have an effect on the aggression and violence tendencies of athletes, positive coach behaviours decrease the aggression and violence tendency of athletes, while negative coach behaviours increase the aggression and violence tendency. As a result of these findings, suggestions were presented to parents, coaches, federations, athletes and new researchers.

Keywords: Aggression, Violence, Combat Sports, Martial Athletes, Coach Behaviour

1. GİRİŞ

Saldırganlık ve şiddet, tarihi çok eskilere dayanan iki olgudur. Çeşitli şekillerde ve her dönemde ortaya çıkan şiddet, toplumun huzurunu bozmakta ve toplumu yaşanılmaz bir yer haline getirmektedir (Sevim ve Ataş, 2015). Ülkemizde sürekli artan saldırganlık ve şiddet eğilimi toplumun endişe ve korku düzeyini etkilemektedir. Haberlerde sıklıkla şiddetin her türlü gündem olmakta, saldırgan bir davranışa maruz kalma ihtimali toplumda huzursuzluk yaratmaktadır. İnsan ilişkilerini olumsuz yönde etkileyen bu olaylar, insanlar arasında kriz durumunda bile birbirlerine dair güven problemi oluşturmaktadır (Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu, 1997; Haskan 2015). İnsanların artan saldırganlık ve şiddet olaylarının üzerlerine yüklediği stresi atmak ve kendilerini güvende hissedebilmek amacıyla çeşitli arayış içerisinde oldukları söylenebilir. Spor, rahatlamak ve özgüveni artırmak için popüler bir tercihtir. Günümüzde spor faaliyetlerine katılımın, insanların saldırgan dürtülerinden kurtulma fırsatı yarattığı düşünülmektedir (Tiryaki, 2000). Buradan hareketle insanların dövüş sporunu tercih etme sebeplerinden biri de saldırgan davranışlardan kurtulmak veya deşarj olmak olabilir. Ayrıca kendilerini korumak isteyen bireyler ya da çocuklarının şiddete, saldırgan bir davranışa karşı korunma becerisini öğrenmesini isteyen ebeveynler için de bir seçenek haline gelmiş olduğu söylenebilir. Bu sporların artan popülaritesi belli sorularında gündeme gelmesine sebep olmuştur. Alanında uzman antrenörlerin görüşleri ve dövüş sporları ile ilgilenen kulüplerin istek ve temenni kutularına bırakılan talepler doğrultusunda ortaya çıkan talepler velilerin çocuklarının öğrendikleri dövüş tekniklerini gündelik yaşamlarında kullanmalarından çekindiklerini göstermektedir. Bu endişe tarih boyunca bu sporların eğitmenlerinde de olmuş ve dövüş sporlarının doğası gereği şiddet içermesi, kendi içerisinde denetim mekanizması olmuşturmasına sebep olmuştur. Tarihte dövüş sporları eğitmenlerinin koyduğu sert kurallar günümüze kadar gelmiş ve bu kuralları koyan eğitmenler davranışlarıyla sporcularına örnek oluşturmuşlardır (Smith, 2000). Dövüş sporlarının toplumun huzurunu kaçıran saldırganlık ve şiddet eğilimine karşı güzel bir kontrol aracı olabileceği, dövüş sporu antrenörlerinin de sporcularının saldırganlık ve şiddet eğilimlerine etki edebileceği düşünülmektedir.

1.1. Problemin Tanımı

Antrenör davranışlarının dövüş sporcularındaki saldırganlık ve şiddet eğilimleri üzerindeki etkisi bu araştırmanın temel problemini oluşturmaktadır. Bu doğrultuda aşağıdaki sorulara yanıt aranmış ve alt problemler şu şekilde oluşturulmuştur:

1. Lisanslı dövüş sporcularının saldırganlık eğilimleri şiddet eğilimlerini yordamakta mıdır?
2. Lisanslı dövüş sporcularının saldırganlığa eğilimleri var mıdır?
3. Lisanslı dövüş sporcularının şiddete eğilimleri var mıdır?
4. Lisanslı dövüş sporcularının saldırganlık ve şiddet eğilimleri ile sporcuların cinsiyetleri arasında ilişki var mıdır?
5. Lisanslı dövüş sporcularının saldırganlık ve şiddet eğilimleri ile sporcuların branşları arasında ilişki var mıdır?
6. Lisanslı dövüş sporcuları antrenörlerinin davranışlarını nasıl değerlendirmektedir?
7. Lisanslı dövüş sporcularının saldırganlık eğilimleri ile antrenörlerinin davranışları arasında ilişki var mıdır?
8. Lisanslı dövüş sporcularının şiddet eğilimleri ile antrenörlerinin davranışları arasında ilişki var mıdır?
9. Lisanslı dövüş sporcularının saldırganlık ve şiddet eğilimleri ile antrenörlerinin eğitim durumları arasında ilişki var mıdır?

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmada, dövüş sporcularının saldırganlık ve şiddet eğilim düzeyleri, antrenör davranışlarının dövüş sporcularındaki saldırganlık ve şiddet eğilimleri ile ilişkisinin incelenmesi ve çeşitli değişkenler arasındaki farkların tespit edilmesi amaçlanmıştır.

1.3. Araştırmanın Önemi

Dünyada ve ülkemizde artan şiddet ve saldırganlık oranları günden güne artış göstermektedir. Bu korkutan artış, insanlarda psikolojik problemler yaratabilmektedir. Son dönemde dövüş sporlarının artan popülaritesinin sebepleri içerisinde, saldırgan davranışlardan

kurtulmak veya rahatlamak olabilir. Ayrıca dövüş sporlarının, kendilerini korumak isteyen kişiler ya da çocuklarının kendilerini şiddetten ve saldırgan davranışlardan koruyabilme becerisini öğrenmesini isteyen ebeveynler için de bir seçenek haline gelmiş olduğu söylenilebilir. Alanında uzman antrenörlerin görüşleri ve dövüş sporları ile ilgili eğitim veren spor kulüplerine bırakılan dilek ve temennilerde sporcu velilerinin çocuklarını, kendilerini korumaları için bu tarz sporlara yönlendirdiklerini fakat çocuklarının saldırgan ve şiddete meyilli bir bireye dönüşerek öğrendiği dövüş tekniklerini spor alanı dışında kullanmasından çekindiklerini belirtmişlerdir. Aileler, çocuklarının saldırgan davranışlar sergilememesi ve öğrendikleri teknikleri gündelik hayatlarında uygulamaması gerektiğine dair eğitimi antrenörlerinden beklediklerini ifade etmişlerdir. Bu doğrultuda dövüş sporcularının saldırganlık ve şiddet eğilim düzeylerini belirlemek, antrenör davranışlarının sporcuların şiddet ve saldırganlık eğilimlerine etkisini incelemek önemli görülmektedir. Literatür incelendiğinde de çeşitli branşlardan sporcuların saldırganlık eğilimleri ve şiddet eğilimleri ile ilgili çalışmalar olsa da (Aydın vd., 2015; Çelik vd., 2017; Fidan, 2016; Güvendi ve Pehlivan, 2020; Kılıkış, 2019; Şeker ve Uslu, 2020) sporcuların saldırganlık ve şiddet eğilimlerine antrenör davranışlarının etkisini inceleyen araştırmalara fazla rastlanmamıştır. Bu sebeple saldırganlık ve şiddet içeriği yüksek olan dövüş sporları ile ilgilenen sporcuların ve antrenörlerinin araştırmaya konu olması literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu durum çalışmamızın önemini artırmaktadır.

2. GENEL BİLGİLER

2.1. Saldırganlık ve Şiddet Kavramları

Saldırganlık, karşısında bulunan herhangi bir canlıya verilen sözlü ve fiziksel tepki olarak tanımlanabilmektedir. Farklı bir tanımda ise bir canlıya doğrudan veya dolaylı olarak zarar vermeyi amaçlayan eylemler şeklinde ifade edilebilir (Peter ve Beyer, 1997). Bir davranışın saldırganlık ögesi içerip içermediğini anlayabilmek için niyet önemlidir ve sadece zarar verme amacı varsa saldırgan davranış olarak kabul edilebilir (Güdücü, 2019). Fromm (1994), saldırganlığı tanımınlarken ‘kasıt’ unsurunu ön plana çıkarmaktadır. Zarar verme amacı taşımamasına rağmen karşısındakine zarar veren davranışları ‘kaza’ niteliğindeki saldırganlık olarak tanımlamaktadır.

Canlıların doğasında var olan saldırganlık dürtüsü doğuştan gelmektedir. Saldırganlık, bireyin içinde bulunduğu sosyal ve coğrafi çevrede var olabilmesi ve kişiliğini şekillendirebilmesi için ihtiyaç duyduğu yetenektir. Saldırı için bir saldırganlık eylemi denebilir. Bu bilgilere göre, tüm canlıların yaşamlarını sürdürebilmeleri için bir dereceye kadar çevrelerine saldırıda bulunma ihtiyacı duyması olası görünmektedir (Acet, 2005).

Şiddet bir saldırganlık biçimidir ve saldırgan davranışın zirvesidir (Kalkavan vd., 2007). Her saldırgan davranış şiddet barındırmayabilir (Kılıçgil, 2003). Şiddet, saldırganlık gibi kişide kendi dışındaki unsurlara karşı benmerkezci bir konuma çekilen acı verici bir davranış kalıbını ifade etmektedir. Bir başkasının fizyolojik bütünlüğüne dışarıdan yöneltilen sert ve acı verici eylemler ‘şiddet’ olarak adlandırılmaktadır (Vatandaş, 2003). En geniş anlamıyla şiddet; kanunlara uymama, onur kırıcı davranış, hak tanımama, hakaret, güç kullanma, ihlal, barış ve huzurun sona ermesi olarak da tanımlanmaktadır (Dayıoğlu, 2017). Şiddetin yol açtığı zarar görme ve ölüm korkusu toplum için bir tehdit oluşturduğu gibi birleştirici rol oynayarak toplumu düzen ve refah içerisinde yaşamaya zorunlu hale getiren en önemli faktör olarak görülmektedir. Şiddete uğrayan kişi için şiddet eylemi sadece fiziksel zarar değil metal olarak da olumsuz hisler anlamına da gelmektedir. Böylece şiddet uygulayan tarafından meşru olarak kabul edilen, mağdur tarafından ise gayrimeşru kabul edilen bir zarar verme edimini olarak tanımlanabilir (Özmaden, 2004).

Yukarıdaki değerlendirmelere ek olarak Őiddet ve saldırganlık arasındaki ayrımı ifade edebilecek tanımlara ihtiyaç duyulmaktadır. Alanyazın taramasında, saldırganlığın psikanalitik dūŐünce tarihindeki en zor iki ana tartıŐma alanı olarak tanımlandığı ve kavramsallaŐtırmadaki bu temel ikilemin saldırganlığın bir temel iğüdü olup olmadığı üzerine olduğu görölmektedir. Saldırganlık bir iğüdü ise Őiddet dıŐa vurumdur. Saldırganlık; çeŐitli sebeplerle sonradan öğrenilen, herhangi bir amaçla i ve dıŐ dünyaya yöneltilen, zararlı, yıkıcı, hırpalayıcı ve tahrip edicilik niteliği taşıyan bir davranıŐ ise Őiddet ve terör de saldırganlığın türleri ve dereceleridir (BaŐbakanlık Aile AraŐtırma Kurumu, 1997).

2.1.1. Saldırganlık ve Şiddet Eğilimi

Türk Dil Kurumuna (TDK, 2023) göre eğilim; kiŐinin belirli görüŐ, kanı, tutum ve davranıŐlara yatkınlığı olarak kendini göstermektedir. Saldırganlık ve Őiddet eğilimi ise bireyin saldırganlık ve Őiddete iliŐkin dūŐünce, duygu ve davranıŐlara olan yatkınlığı Őeklinde tanımlanabilir. Őiddet eğilimleri, bireysel Őiddet eylemleriyle kendini göstermez. Őiddet kullanımını kabul edilebilir bulmak da Őiddet uygulanan kiŐi kadar Őiddet eğilimine yatkınlık anlamına gelmektedir (Haskan, 2009). BaŐbakanlık Aile AraŐtırma Kurumu (1995), Őiddet uygulayan kiŐilerin sosyal ve psikolojik eksiklikleri olduğunu tespit etmiŐtir. Çocukluklarında Őiddete uğramıŐ bireylerin ilerleyen yaŐlarında Őiddetle karŐılaŐtıklarında bunu kendi hatalarının ya da eksikliklerinin kaynağı olarak dūŐündüklerini belirtmiŐtir. Her türlü Őiddete maruz kalma, saldırgan davranıŐlara, özgüven dūŐüklüęüne, depresyona, intihara ve uyuŐturcu kullanımına yol açabilmektedir (Evren vd., 2011). Kendini değersiz hisseden insan, yaŐamını olumsuz etkileyen her Őeyi saldırganlığın dıŐavurumu olan Őiddet yoluyla yok edebileceğine inanabilmektedir (Acet, 2001). Őiddet sosyal bir sorundur ve çevreden de beslenmektedir. Őiddetin toplum tarafından nasıl yansıtıldığı ve kabul edildiği de önemlidir. Çünkü tolere edilen Őiddet de yasaldır. Nitekim Őiddet evrensel olarak bir yaŐam biçimi olarak kabul edildiğinde, bir sorun olarak değil, sorunları çözmenin aracı olarak görölmektedir (Ergil, 2001).

DūŐük statüdü gruplar ve gençler arasında gelir dağılımındaki dengesizlik artıça Őiddet de artmaktadır. Gençlerin çeteleŐme ve madde kullanımına yönelmesi, Őiddetin tırmanmasına yol açan Őiddet eylemleridir. Toplumlardaki demografik deęiŐimler, artan genç nüfus, yetersiz eğitim ve artan iŐsizlik, göçler nedeniyle ortaya çıkan plansız kentleŐme gibi birçok faktör

toplumları olumsuz yönde etkilemekte toplumlarda saldırganlık ve şiddet eğilimini artırmaktadır (Özcebe, 2006).

2.2. Sporun Tanımı

Spor, Latince dağıtmak ve birbirinden ayırmak anlamına gelen disportare ya da deportare kelimesinden ortaya çıkmıştır. 17. Yüzyıldan itibaren de İngilizcenin popülaritesi ile spor kelimesi dünyaya yayılmıştır (Görücü, 2001). Bedeni ve zihni geliştirmek amacıyla bireysel veya toplu olarak yapılan ve belirli kurallara göre uygulanan hareketler bütünü spor olarak tanımlanabilir (TDK, 2019). Adının kavramsal anlamından çok daha fazlasını kapsayan spor denilince onlarca farklı alandan paydaşlar, sosyal ve kültürel bağlar, ekonomi, sağlık ve eğitim gibi sporun ön saflarında yer alan birçok kavram akla gelmektedir. Spor, bu kavramlar başta olmak üzere uzun yıllardır pek çok şekilde kamuoyunun gündeminde yer almaktadır. Aynı zamanda bilimsel kimlik kazanmış ve uzun yıllar bilim adamlarının araştırmalarında yerini almış olan spor için pek çok tanım bulunmaktadır (Yıldız, 2019). Coşkun (2011), tarihte spora olan ihtiyacı “Homerin savaş kahramanları korkusuz ve cesurlardır. Bu sıfatları taşıyanlar tanrılar tarafından çok sevilirler. Homer savaş kahramanlarını tasvir ederken, iyi at binen, iyi güreşen, iyi mızrak fırlatan gibi sıfatlar kullanır. Onların dünyasında erkeğin onuru için yapmaları gereken cesur olmak, güçlü bir vücuda sahip olmak, korkusuzca savaşmaktır. Bunun için mutlaka spor yaparak vücutlarını geliştirmek zorundadırlar” şeklinde ifade etmiştir. Spor, insanın doğa ile mücadelesiyle başlayarak daha sonra yarışma formatında geliştirilen kurullarla branşlara ayrılarak; fiziksel, zihinsel, psikolojik ve sosyal yönlerden gelişmek, yaşam kalitesini artırmak, maddi kazanç elde etmek ve reaktif açıdan zamanı verimli şekilde değerlendirmek için yapılan fiziksel ve zihinsel aktiviteler olarak tanımlanabilir. (Mülhim, 2022).

2.2.1. Sporda Saldırganlık ve Şiddet

Spor, saldırganlık ve şiddet ilişkisi tarihten günümüze uzanmaktadır. Antik çağda spor ve şiddet arasındaki ilişki, spor ve savaş arasındaki ilişkiden kaynaklanmaktadır. Spor askeri hazırlık için önemli bir ihtiyaç olarak görülmüştür. Askeri çatışma ortamları, gerçek savaş

olmadan spor yolu ile oluşturulabilmiştir. Bir asker için gereken taktikler, savaş zamanında faydalı olabilecek mükemmel fizik ve dövüş becerileri için dövüş sanatları ve pek çok spor branşından faydalanılmıştır (Poliakoff, 1987). Şiddet, sporun doğasında her zaman var olmuştur. Müsabaka için söylenen ‘‘doğası gereği sportif müsabaka çok acımasızdır ve şiddet içerir.’’ şeklindeki söz sporun doğasındaki şiddete tarif etmektedir. Tarihte ilk spor organizasyonları, savaş ve savaşa hazırlık amacıyla gerçekleştirilmiştir. Spor, oyun ve eğlence amaçlı yapılsa da savaşçı kuralların her zaman içinde bulunması dikkat çekici görülmektedir. Spor kültürü, yaralanmaları, sakatlıkları hatta ölümü bile içerisinde barındırmaktadır (Gülahmetoğlu, 2015). Sporda saldırganlık bir negatif enerjiyi boşaltma aracı olarak görülebilir. Rakibine karşı kazanma mücadelesi saldırganlığın tatminini sağlamaktadır. Toplum tarafından hoş görülme saldırgan davranışlar spor ile bastırılmaktadır. İnsanlar da otoriteye direnme ve isyan gibi davranışlar yerini spor faaliyetlerinde hırs ve agresif davranışlara bırakarak mental rahatlama yaşayabilmektedirler. Bazıları saldırganlık arzularının daha da arttığını savunsa da, pek çok kişi spor sayesinde rakipleri ile mücadele ederek zihnen ve bedenen tatmine kavuşmaktadırlar (Esentürk, 2015). Sporda saldırganlık güdüsü, sporcuda aşırı uyarılmışlık halinde kendini gösterebilmektedir. Aşırı uyarılmışlık kişilerde sinirlilik, kayıtsızlık, konsantre olma problemi, sakarlık gibi davranışlara neden olsa da performansı olumlu etkileyerek artmasına sebep olmaktadır (Cox, 1985; Konter, 1996). Spor müsabakalarında saldırganlığın çizgileri ve tanımı ilgili spor branşlarında belirlenen kurallar dahilinde uygulanan tekniğin taşıdığı amaç ve bulundurduğu kasıt ile belirlenmektedir. Uygulanan herhangi bir teknik branşta kabul görürken farklı bir branşta cezaya sebebiyet verebilir. Boks branşında rakibe yumruk vurmaya serbest iken başka bir branşta ceza sebebi olabilir. Muaythai branşında rakibe tekme vurmaya serbest iken, yine dövüş sporları kategorisindeki boks branşında tekme vurmaya yasaktır (Şahin, 2003). Dolayısıyla aynı teknik farklı disiplinlerde saldırganlık olarak tanımlanabilir, ancak spor branşı için gerekli olan bir tekniğin ilgili spor branşında kullanılması saldırganlık olarak tanımlanmamaktadır. Sporcular, biri onlara saldırmışsa, yüksek egolu ve ahlak yönünden zayıflarsa, çevresine yada rakibine sert olduğunu göstermek istiyorlarsa, saldırganlık konusunda çevrelerinden baskı hissediyorlarsa gibi pek çok sebeple saldırgan davranışlar sergileyebilmektedirler. Her ne kadar fair play anlayışına, sporcu ahlakına, ilgilendikleri sporun kurallarına aykırı olsa da sporcular kendilerine gösterilen ilgiyi devam ettirmek adına da sahip oldukları yetenekleri saldırgan davranışlarda kullanabilmektedirler (Weinberg ve Gould, 2015). Sporcuların kendileri ile negatif ya da pozitif konuşmaları da saldırganlık eğilimlerini etkileyebilmektedir. Özellikle yüksek düzeyde temas gerektiren dövüş sporları ile

uğraşan sporcuların olumlu yönde içsel konuşma yaptıkları görülmüştür. Negatif bir içsel konuşma, öğrendikleri tehlikeli teknikleri geri dönülemez sonuçları olacak şekilde saldırganca kullanmalarına yol açabilir (Kafalı vd., 2017). Sporcuların pek çok nedenle uygulayabilecekleri saldırgan davranışlarını kontrol altında tutmalarına yardımcı olacak etkili kişi şüphesiz ki antrenördür. Çünkü sporcular, antrenman veya müsabaka gibi rekabet dolu ortamlarda çeşitli sebeplerle hem oyundaki kontrollerini hem de kendi kontrollerini kaybedip saldırgan davranışlarda bulunabilirler. Fakat antrenör, sporcularını bu tarz durumlar için eğitmeli, en ufak bir saldırganlık tepkisi gösterdiği durumlarda da onu uyarmalı ve uyarısını ciddiye almayan sporcularına da yaptırım uygulayabilmelidir (Özerkan, 2004).

Sporun türü ne olursa olsun spor, barış, dostluk ve kardeşlik için bir araçtır. İnsanın ve insanlığın sınırlarını geliştirir. Spor, hiçbir şekilde şiddet, ezici rekabet, savaş aracı, yıkım ve bir sömürü aracı değildir. Spor, insanın kendisiyle ve başkalarıyla olan ilişkilerinde bir barış aracıdır, antrenörler ve eğitmenler ise bu barışın zanaatkarları olmalıdırlar (Acet, 2001).

2.3. Dövüş Sporları

Savunma sporları, mücadele sporları, do sporları, bu do sporları, dövüş sanatları gibi çeşitli isimlerle karşımıza çıkan dövüş sporları, spor ve sanat öğelerini birleştiren, göğüs göğse dövüş geleneği ile ilişkilendiren ya da asıl amacı kişinin kendisini fiziksel saldırılardan korumak olan belirli aletlerin kullanıldığı ya da silahsız olarak uygulanan aktiviteler olarak tanımlanmaktadır (Cynarski ve Skowron, 2014). Kendini korumanın yanı sıra aynı zamanda çocukların eğitimi, karakter gelişimi, fiziksel uygunluk, zihinsel güç, maneviyat ve başarı için de kullanılmaktadır (Tadesee, 2017). Dövüş sanatları insanların stresden uzak ve zihinsel olarak güçlü bireyler olmalarını sağlamaktadır. Kişinin kendisini saldırganlık davranışlardan kurtarabilmesini ve kendi gücünü kontrol edebilmesini öğrenebilmesi, tüm dövüş sanatlarının temeli olarak görülmektedir. Ayrıca dövüş sporlarıyla gelen çaba ile gelen sağlık, fiziksel dönüşümü ve özgüveni artırmaktadır (Kantogan, 2020). Dövüş sporları üzerine yapılan çeşitli çalışmalar, bu sporları çalışmanın sporcuların psikolojik sağlığı ve kişisel gelişimi üzerindeki olumlu etkileri olduğunu bildirmiştir (Skelton, 1991; Weiser, 1995). Özellikle gençler için yapılan çeşitli araştırmalar, dövüş sanatlarına katılmanın kendi kendini düzenleme, stres azaltma, okul şiddetinin önlenmesi, çocuk suçluluğunun atlatılması yanısıra çatışma yönetimi,

aile gelişimi ve liberal eğitimde yararlı olduğu bildirmiştir (Lantz, 2002; Levine, 1990; Rew, 2005; Smith, 1999; Twemlow, 1998; Zivin vd., 2001).

2.3.1. Dövüş Sporlarının Tarihi

Taş Devri'nde yeryüzünü arşınlayan insanın doğal yaşam süreci en güçlüünün hayatta kalması ilkesi üzerine kurulu olduğu vurgulanmaktadır. Ayrıca yiyecek arayışıyla mağaradan çıkan insan, kendisinden daha güçlü hayvan ve sürüngenlerle mücadeleye mecbur kalmıştır. Fizik gücü de vahşi yaratıkları alt etmekte yetersiz olmuştur. İnsanoğlunun ne tırnakları ne de dişleri, pençelerin ve keskin dişlerin dengi olamamıştır. Bacakları da düşmanları geçmeye ya da aşmaya yetmemektedir. Bu sebeplerle beden eğitimi egzersizleri, günlük hayatta doğa koşullarının zorluğuyla çok sık karşılaşılan insanoğlu için güç kazanmak ve hayatta kalma becerilerini geliştirmek adına önem arz etmiştir (Tayga, 1990). İnsan hayatta kalmak ve yok olmamak için uyum sağlamak zorunda kalmıştır. Yiyecek arayışının ve tehlikelere karşı savunma yapmanın ekip çalışmasıyla daha etkili sonuçlar verdiğini görmüştür. Hemcinsleriyle grup oluşturarak toprak üzerinde haklar tahsis etmiştir. Ne var ki, daha talihsiz ya da daha saldırgan başka gruplar onun avlanma sahasını ihlal etmeye başlamıştır. İhtilaflar doğmuş, kaçınılmaz olarak insan, insana karşı dövüşmüştür. Böylesi gelişigüzel mücadeleler zamanla önceden tasarlanmış savunma tekniklerin başlangıcını oluşturmuştur (Chow ve Spangler, 2006).

Mağara duvarlarına çizilmiş olan figürler, savunma sporlarının çok eski bir geçmişe sahip olduğunu göstermektedir. M.Ö. 4000'li yıllarda İspanya'nın doğusunda bulunan mağaralarda çok sayıda savunma sporu figürüne rastlanmıştır. Bu izlerin benzerleri Antik Çağ'daki medeniyetlerde de görülmektedir (Gökdoğan, 2019). İlk çağlarda Ön Asya, Orta Asya Nil, Mezopotamya ve Akdeniz'de de dövüş sporlarına rastlanmaktadır. Savaşlarda üstün gelmek için savaş sporları Mısır, Türk, Asur- Babil, Hint ve Çin medeniyetlerinde her zaman önemli olmuştur (Atasoy vd., 2017). Tarihsel süreç incelendiğinde, çok eski zamanlardan bugüne insanın doğa ile mücadelesinden başlayıp, savaşlar ve insanın çevresi ile mücadelesinden doğan dövüş sanatları, zaman içerisinde rekabet unsuru, yarışmalar ve kurallar ile sportif hale dönüşmüştür. Dövüş sanatları sporlarının tarihsel gelişimlerine bakıldığında, farklı coğrafi bölgelerde benzer sebeplerde ortaya çıktığı ve bölgesel özelliklerle şekillendiği görülmektedir (Yıldız ve Uslu, 2021).

Birinin bir başkasına (insan veya hayvan) yumruk vurması, hayatta kalmak için eski bir “savunma ve saldırı” uygulaması olduğu bilinmektedir. “Yumrukla vurmak” eyleminin ilkel doğası sonunda avcılık, savaş ve nihayetinde boks gibi organize sporlar için bir eğitime dönüşmüştür. Bu nedenle boks bilinen en eski sporlardan biri olarak kabul edilmektedir (Potter, 2012). Boks ile ilgili ilk mücadele resimleri M.Ö. 3000 yılında Sümerler ve M.Ö. 2000 yılında eski Mısırlıların yapmış olduğu kabartmalarla karşımıza çıkmaktadır (İmamoğlu ve İmamoğlu, 2018). Uluslararası Boks Birliği’ne göre, Antik Mısır boksun ilk örneklerine ev sahipliği yapmıştır. Boks hakkında tam anlamıyla yeterli bilgiye ulaşıldığı dönem antik Yunan çağıdır. Boks yapıldığına dair pek çok sayıda heykel ve yazıt eski Yunandan kalmıştır. Bilgin ve tarihçi Philostratus boksun aslen Sparta’da geliştirildiğini iddia ederek, Spartalıların boksun onları savaşta kafalarına aldıkları kaçınılmaz darbeler için hazırladığına inandıklarını belirtmiştir (Swaddling, 1999). M.Ö. 688’ de Antik Olimpiyat Oyunları’nda olimpiyat oyunu olarak popüler hale gelen boks amatör bir rekabet sporuna dönüşmüştür. İlk dönemlerde boksörler kendi kariyerleri ve şöhretleri için dövüşürken, ilerleyen süreçte zenginlerin eğlence töreni için dövüşmüşlerdir. Boksörler mücadele sırasında ellerini sarmak ve koruma sağlamak amacıyla deri kayış kullanmaktaydılar. Roma döneminde ise boksörlerin deri bant takmaları zorunlu hale gelmiştir. Fakat deri el kaplamasının bir çeşit metal içermesi de serbet bırakılmaktaydı. Bu sebeple boks vuruşları çoğu zaman ölümcül olabilmekteydi. Boksa ilgi kılıç gibi kişisel silahların yaygınlaşması ve Roma İmparatorluğu’nun da yıkılmasıyla azalmıştır (Sarı, 2016). Modern dönemlerde ise ilk profesyonel boks müsabakasının İngiltere’de gerçekleştiği iddia edilmektedir. Bundan sonraki yıllarda bu spor, başlangıçta yasadışı olmasına rağmen gelişmiştir. Dövüşçüler bahislerle desteklenmiş para ödülü için mücadele etmişlerdir (Morpa, 1997). İlk kurallar 1743 tarihi ile geliştirilmeye başlanmıştır. Geliştirilen kurallar ile dövüşçülerin belden aşağı vurmaları, düşen bir boksöre vurulması yasaklanmıştır. Darbe etkisi ile yere düşen bir boksör 30 saniye içerisinde ayağa kalmazsa maçın bitirilmesine karar verilmiştir. Bu kurallar, modern boks kurallarını büyük ölçüde etkilemiştir. 18. yüzyılın ortalarında boks eldivenleri piyasaya sürülünce rauntların süreleri uzatılmıştır. 18. yüzyılda ve 19. yüzyılın ilk yarısında boksörler belli bir kiloya göre eşleştirilmiyorlardı ve pekçoğu günümüzde ağır sıklet diye kategorize ettiğimiz kilodaydılar. Günümüzde ise belirlenmiş çeşitli kilo sıkletlerine göre eşleşmektedirler (Sarı, 2016). 1838 yılında yazılan Londra prize Ring kuralları, 1853 yılında yenilenmiştir. İlk yarışma 1860’da gerçekleşti ve 1880 yılında da Amatör Boks Birliği Londra’ da kurulmuştur. Daha sonra Uluslararası Amatör Boks Birliği (AIBA) adını almıştır ve bünyesinde 196 ulusal federasyon bulunmaktadır.

Tüm vücudu silah olarak kullanan yakın dövüş biçimi Muaythai veya Thai Boks'u da tarihi çok eskilere dayanan dövüş sanatlarından. Savaş tarzı olarak kökeninin, yüzyıllardır geliştiren kabilelerin Çin'in bozkırlarından güneyde Vietnam, Laos, Burma ve Kamboçya üzerinden geçtiği düşünülmektedir (Şentürk ve Atalay, 2019). Muaythai ile ilgili kayıtlara bakıldığında 700 yıllık bir geçmişi var ise de 2000 yıl önce Çin'de ortaya çıktığına dair bilgiler de bulunmaktadır (Gartland vd., 2001). Kaplan Kral döneminde Muaythai dövüşçülerinin elleri ve dirsekleri at kılı ile bağlanmaktaydı. At kılı'nın dövüşçüyü koruyacağı ve rakibe daha fazla acı vereceği düşünülürdü. Sonra bunların yerine kenevir ipi ve kolalanmış pamuk telleri tercih edilmiştir (James vd., 2003). Şentürk ve Atalay (2019) bu savaş sanatını "Muaythai temelinde savaş silahlarını kopyalamaya çalışır. Eller kılıç ve hançer haline gelir; parmaklar ve önkollar, darbelere karşı zırh gibi davranmak için antrenmanlarda sertleştirilir ve dirsekler ağır çekiç gibi, bacaklar ve dizler balta gibi olur." şeklinde betimlemiştir. Muaythai branşının, savaş sanatından spora evrimi kullanılan malzemelerin değişimi ile başlamıştır. 1930'lu yıllara kadar kasık bölgesine tekme atmak ya da diz atmak olağan bir durumken ilerleyen yıllarda kasığın korunması için belin etrafında bacaklardan geçirilerek tutturulan yastık şeklini alan üçgen (kırmızı veya mavi olarak) bir elbise kullanılmıştır. Bu kıyafet bacak arasına, bel bölgesini de saracak şekilde giyilmiş ve kasıklara darbe gelmesi engellenmeye çalışılmıştır (Merrilee vd., 2000). Tayland'da 1930'lar Muaythai için devrim yılı olarak kabul edilmektedir. Bu yıllarda Muaythai bir kural bütününe dayandırılmış ve bugünün kuralları uygulanabilir hale getirilmiştir. Eldivenlerin kullanımıyla birlikte ağırlıklarına göre gruplandırmalar uluslararası boks sınıfına göre icra edilmiştir. Ağırlık sınıflandırmalarından önce, bir dövüşçü kilo fark etmeden herkesle dövüşmekteydi (Yünceviz vd., 1997). Hem savaş sanatı hem de yaşam tarzı olarak öğretilen Muaythai'nin ilk yarışmaları Siam Kralı Parchao Sua'nın döneminde gerçekleşmiştir. 1697 ile 1709 yıllarında ülke çapında yarışmalar yapılmaya başlamıştır. 1930 yılında 20 ülke ilk kez bir araya gelerek eldiven giymiş, resmi kural ve yönetmelikler yayınlanmıştır. Muaythai, 1930'larda son derece tehlikeli bir spor iken 20. yüzyılın başlarında sportif bir oyun haline gelerek popüler bir spor olmuştur ve kısa bir sürede ülke genelinde kurulan eğitim kampları ile hayatın her kesimine tanıtılan eğlenceli bir spora dönüşmüştür. IFMA'nın kurulması ile popülerliğini daha da artırmıştır. Dünya çapında ünlü ve yaygın bir spor haline gelmiştir (Şentürk ve Atalay, 2019).

Wu shu; Batıda Kung Fu olarak bilinen Çin savaş sanatlarının unsurları bundan kabaca dört bin yıl öncesine kadar izlenebilmektedir. Savaş sanatlarının ilk örneği efsanevi Sarı İmparator, Huang Ti'nin klasik Çin Güreşiyle düşmanı, Chi You'yu mağlup ettiğinin

öyküsüne rastlanmaktadır. Bu hadise M.Ö. 3000 yılının ilk yarısında gerçekleşmektedir (Chow ve Spangler, 2006). Çin dövüş sanatları kabileler arasında ve insanlarla hayvanları karşı karşıya getiren savaşlarda kendine yer bulmuştur. Han Hanedanlığı döneminde (M.Ö. 202 – M.S. 220) dövüş sanatlarının pratiği olağanüstü bir gelişme göstermiştir. Hınan'daki kazılarda bulunan Han Hanedanlığına ait kabartma taş heykeller üzerine çizilmiş pek çok resim, dövüş sanatlarını farklı şekillerde tasvir etmektedir. Kılıç sallamak, mızrak kapmak, süngüye davranmak gibi dövüş sanatlarının tek ve toplu hareketleri orada tarif edilmektedir. Çin dövüş sanatları acımasız bir rekabet ortamı sayesinde gelişmiş ve bütünleşmiştir. Bazı egzotik dövüş sanatlarıyla da pek çok imtihandan geçmiştir. Çin Wushu'su tarihte iki büyük meydan okumayla karşılaşmıştır. Birincisi 16. Yüzyılda Ming Hanedanlığı döneminde samuraylar Çin'i işgal ettiklerinde yaşanmıştır. İkincisiyse 20. Yüzyıl başlarında Batı boksörleriyle yaşanmıştır. Çin Wushu'su 1980'lerden bu yana uluslararası anlamda popülerlik kazanmış ve dünya dövüş çevrelerinin birinci hedef tahtası olmuştur. Çin Wushu'su ayrıca üç meydan okumayla daha karşılaşmıştır. Birincisi işgal karşıtlığı temelinde; ikincisiyse "Doğu Asya'nın Hasta Adamı" yakıştırmasının intikamını almakla ilgili olmuştur. Üçüncü meydan okuma, sportif anlamda adil ve nazik bir dövüş şekliyle sunulmuştur. Bu son meydan okumayla ilgili olarak Wushu, tarihsel sorumluluğunu yerine getirmiş ve rekabet sporunu kucaklamıştır. Batı'da Kung Fu olarak bilinen Çin dövüş sanatlarından biri olan Wushu, Çin Halkının insanlığa değerli bir katkısı ve kültürel mirası olarak görülmektedir (Guangxi, 2016).

Kick boks yumruk ve tekme vuruşlarından oluşan, genel olarak kendini savunma amaçlı olarak karate, muaythai ve boks branşları gibi birçok geleneksel dövüş sanatının temelini yapılan modern bir temasla doğan bir mücadeleye sporudur ve birçok uzak doğu dövüş sanatına batı tepkisidir. Tarihsel olarak Kick boks, farklı geleneksel dövüş sanatlarını birleştiren dövüş sporu olarak kabul edilebilir. Bu yaklaşım 1970'lerden itibaren gelişmiş ve popüler bir hale gelmiştir. Şuan Wako (Dünya Kickboks Organizasyonları Birliği) popülartitesi fazla olsa da Kick boks, bir çok uluslararası organizasyon tarafından temsil edilmektedir (Kickboks.gov.tr, 2021).

Genel olarak savaş zamanları düşünüldüğünde amacı düşmanı öldürmek olan, barış zamanları düşünülde ise amacı disiplin ve kişisel gelişimi artırmak olan dövüş sanatları bugün, iki sporcuyu aynı ağırlık ve yaş şartlarına göre sınıflandırarak, darbe savuşturma, hucüm ve rakibe boyun eğdirme mantığına dayalı olarak, hakem eşliğinde ilgili branşın kurallarına uygun yapılan bir spor şeklidir (Morales vd., 2020). Dövüş sanatlarının popülaritesi her geçen gün artmaktadır. Dünya çapında milyonlarca insan, kendilerini

korumak veya sağlıklı kalmak gibi nedenler ile dövüş sanatları antrenmanlarına yönelmektedir (Kantogan, 2020).

2.3.2. Dövüş Sporlarının Temel İlkeleri

Tarihsel süreçten günümüze kadar spor topluluklarının kendine ait birtakım etik davranışlarının olduğu görülmüştür. Farklı bir ifadeyle, sporun gerçek anlamıyla varlığını devam ettirmesinde etik ilkelere bağlılığı son derece büyük öneme sahiptir (Bucher ve Wuest, 1987). Savaş sanatları, dövüş sanatları, savunma sporları, mücadele sporları, do sporları, gibi çeşitli isimlerle karşımıza çıkan dövüş sporları da kendi içerisinde temel ilkelerle yoğrulmuştur. Batı kökenli dövüş sporları (Boks, Kickboks) ve Doğu kökenli dövüş sporları (Wushu – Kung Fu, Muaytahi) olarak ele alındığında özellikle doğu kökenli olan dövüş sporlarının dini inançlarla yoğrulduğu için felsefi ve ruhsal kökleri sebebiyle de daha rafine olarak kabul edilmektedirler (Chow ve Spangler, 2006; Cynarski ve Litwiniuk, 2006; Guangxi, 2016; Muneori, 2010). Özellikle Çin dövüş sanatları Konfüçyüsçülüğe, Budizme ve Taoculuğa paralel olarak gelişmiş ve bu etki ülkenin dışına taşmıştır. Taoculuğun tipik rastgelelik anlayışı, Çin dövüş sanatlarının bedensel eğitiminin gerisindeki felsefeyi fazlasıyla etkilemiştir. Bu felsefesi gereği Çin dövüş sanatları şiddet uygulayan bir sanat olmamıştır (Chow ve Spangler, 2006). Budizm, Hindistan’da ortaya çıkan bir dindir, ancak başka ülkelerde benimsenmiş ve kabul görmüştür. Bu ülkelerden biri olan Çin, yoğun demografik yapısı ve zengin sosyal ve kültürel yaşamı ile Budizm’i yeni bir formda bütünleştirmiştir. Zen, Hint Budizmini değil, Çin Budizmini yansıtan bir mezheptir (Eke, 2016). Zen ve Kung Fu iç içedir çünkü Budistlerin inançları gereği öldürmek yasaktı, bu yüzden kendilerini ve tapınaklarını korumak adına “öldürmeden” hasımlarını etkisiz hale getirebilmek için savunma sanatına ihtiyaç duymuşlardı. Bu nedenle Kung Fu’nun gelişimi şiddet temelli değil, şiddetsizlik üzerine kurulu olmuştur. Diğer bir sebep ise Zen zihninin güvenli, yüzeysel ve derin olabilmesidir. Bu yönleri onu savaş sanatına çok uygun kılmaktadır. Japonya’nın birçok kılıç ustası ve savaş sanatlarının farklı türlerinde yoğunlaşan ustalar, Zen’e büyük önem vermiş ve bu önem onlara savaşta büyük başarılar kazandırmıştır (Eke, 2016). Mücadele sırasındaki bir Kung Fu sporcusunun ideal zihni bir dere kenarında oturup akışı izlemek gibidir. Derenin akışını ve gürültüsünü hisseder ama içinde hapsolmez. Bunlara dalıp takılmak zihnin akıcılığını kaybetmesi demektir. Zen Budizmi’ nin öngördüğü bu açık ve

esnek zihin, mücadele sürecinde çok önemli şekilde görülmektedir (Gedikli, 2000). Bu durum Zen bilincinin gerçek hayatta uygulanmasını ifade etmektedir. (Cleary, 1994). Zen ile hızlı gelişen ve yayılan Wushu – Kung Fu'nun doğu kökenli dövüş sporlarının üzerinde etkisi büyüktür (Muneori, 2010). Dini inançlardan etkilenen bir çok mücadele sanatı ‘do’ ekini kullanmayı tercih etmiştir. Zen Budizminden etkilenen dövüş adları literatürde Karete Do, Judo, Aikido, Taekwondo, Hapkido ve Jet Kune Do olarak geçmektedir. Do eki, tao kelimesinin başka bir telaffuzu olarak ‘yol’ anlamına gelmektedir. Dövüş sanatlarını bu şekilde uygulayanlar kendilerini anlayarak aydınlanmaya ulaşmaktadırlar. Çünkü dövüş sanatlarında, bu sanatları dini bir düzeye çıkarma yeteneği, başkalarına yardım etmek ve onların yardımlarını kabul etmekle kazanılmaktadır. Böylece beden ve ruh mükemmelleşir ve böylece dövüş sanatları gerçek anlamını kazanır (Eke, 2016). Gichin Funakoshi, genç meslektaşlarına karate-do'nun her şeyden önce bir din ve yaşam biçimi olduğunu anlamadan Karete-do'da mükemmelliğe ulaşamayacağını sık sık hatırlatır. Gichin Funakoshi'ye göre dövüş sanatları dövüşmeyi aşan dini bir kimlik haline dönüşmektedir (Muneori, 2010). Çin'de Taocu felsefe tarih boyunca Kung Fu üzerinde öyle etkili olmuş ki, Çin savaş sanatlarının gerçekten de bütünleyici ve ayrılmaz bir parçası haline gelmiş ve yeni dövüş stillerin doğmasında bile rol oynamıştır. İnsanın tabiatla birliğine ve bununla tatminkarlığına vurgu yapan Taoculuk, Kung Fu sanatlarının en içsel ve en yumuşak olanlarına ilham kaynağı olmuştur (Chow ve Spangler, 1972). Kung Fu' nun güçlü ve popüler örneklerinden aynı zamanda en yumuşak olanlarından biri olan Taichi çabada bütünlüğü kapsamaktadır. İlk adım meditasyon içsel terbiyenin yumuşak ve sükunlu gayretidir. Taichi hareketleri terbiyenin etken, dışsal kısmıdır. Nihai hedefe ulaşabilmesi için kişinin dışsali ve içseli, etkenliği ve edilgenliği, sertliği ve yumuşaklığı birleştirmesi gerekli görülmektedir. Wushu stillerinden bir başkası olan Hun gar stili de Buda öğretisinin somutlaşmış hali olarak tanımlanmaktadır (Chow ve Spangler, 1972).

İç organlara yarayan egzersizler çoğunlukla geleneksel Çin tıbbından ve sağlıklı kalmanın Taocu pratiğinden fikirler almaktadır. Dolayısı ile Wushu felsefe, tıp, savunma sanatı, sağlıklı kalma pratiği gibi pek çok farklı dalı harmanlayarak büyük ve derin kurumsal bir sistem inşa etmiştir. Dövüş sanatlarını dünyada eşsiz kılan da bu özelliğidir. Çin Wushu'sunun katı emirleri, eski dövüş teknikleriyle Taocu sağlıklı kalma yöntemlerinin birleşimini esas almaktadır. Bunun dünyada bir başka örneği yoktur. Bununla beraber, güce dayalı Muay Thai ve Boks ile Çin Wushu'sundaki kudretli güç arasında bazı benzerlikler saptanabilir (Guangxi ,2016). Muaythai' de meditasyonun temel hedefi kurallı oturuşlar

sırasında meditasyona özgü şeyler yapabilmek değildir. Amacı Muaythai'nin her yönüne ve genel olarak hayata dikkatle odaklanmak ve sürdürmek, bu sayede zihinsel gerginliği yok etmektir. Nihayetinde, Muaythai' deki en büyük başarı, aklın ve bedenin eş zamanlı artırılmasıdır. Bilinçli özel eğitim, vücudun her biyolojik sitemini, teknik ve mekanik tesislerini etkin bir şekilde düzenler. Zihnin yetiştirilmesi, bedenin işlenmesine yol açarak, aklın daha da fazla çeşitlenmesine yol açacak ve böylece ikisi arasında mükemmel bir işbirliği ve koordinasyon seviyesine ulaşacaktır. (Şentürk ve Atalay, 2019)

Dövüş sanatları ancak hayatın doğal akışını müdafaa etmek için kullanılmaktadır; bunun için de yıkıcı bir güçten kaçınır ya da onu saptırır, etkisiz hale getirir veya başka bir şeyle harmanlamaktadır. Chow ve Spangler, 1972 "İnsan olarak bizler, ihtiyacı olmadığı halde öldüren yegane varlıklarız. Yeryüzünde keyif ve kapristen yok eden bir tek biz varız. Canlı alemin, biz hariç, tümü sadece gıda ve korunma ihtiyacından öldürür. Çin savaş sanatları eğitimi de doğanın bu yolunu takip eder" düşüncesi ile dövüş sanatlarının felsefesine değinmiştir. Saldırgan bedenine zarar verme kabiliyetine rağmen bir dövüş sanatları ustası, kendisini böyle aşağılık ve anlamsız saldırganlığa düşürmek suretiyle sanatına asla leke sürmez. O der ki "Zaferden haz etmek öldürmekten haz etmektir." sözleriyle uzakdoğu dövüş sporlarının saldırganlık karşıtlığına değinmiştir.

Dövüş sporlarında sabırlı olmak ve sabrını koruyabilmek çok önemlidir. Yılmaz (2016), "Sabırlı olmanız korkak bir imaj verse dahi bundan vazgeçmeyiniz. Kwai Kao Tse' nun da dediği gibi, "Sabır, bir insanın en üstün niteliğidir." Üstün nitelikler üstün insanlarda olduğuna göre, ne derlerse desinler. Sabır mevzusu, sadece dövüşmekten uzak durmak için değil, dövüş sanatları eğitiminde de çok önemlidir" sözleri ile sabrın önemine değinmiştir. Dövüş sanatlarındaki hareketler fiziki olarak açıklanırken, iç düşünceler sabit olup etkisizleştirilmiştir. Böylelikle enerji dışta şiddetli, içteyse sakin; içte sabit, dıştaysa dinamiktir. Dövüş sanatları ne kahramanlığa ne de kavgaya meyillidir. Tıpkı durgun sular gibi, huzur ve sükunet dövüş sanatlarının da en yüksek alemidir. (Guangxi ,2016). Dövüş sporu felsefesini benimsemiş olanların ilk yaklaşımı "Düşmanını ikna ile dost etmek, düşmanı imha ile defetmekten daha büyük başarıdır" sözü ile açıklanabilir (Yılmaz, 2016). Guangxi (2016), dövüş sporcularının saldırgan bir tavır izlememesinin sebebini "İç organları geliştirmeye yarayan ve yıllar süren egzersizlerin ardından kudretli güç kademeli olarak yok olur, yumuşak güç büyür ve fitrattan gelen çi (yuanqi) dallanıp budaklanır. Görünmez güç zırhını kuşananların genelde zihinleri berrak ve enerji dolu olur. Bir zorlukla karşılaştıklarında buna çok ılımlı tepki verirler ve çok nadiren el ve yumruklarını kullanarak cevap verirler."

sözleri ile belirtmiştir. Chow ve Spangler (1972), “Yok etmenin değil, korumanın yollarını öğren. Durdurmak yerine kaçın; acıtmak yerine durdur; sakatlamak yerine acıt; öldürmek yerine sakat bırak; çünkü hayatın her türlü değeri vardır ve hiçbirinin telafisi yoktur.” sözünün dövüş sanatlarının felsefesini oluşturmuş ve bu söz ile öncelikle kaçınmak zoraki durumda olabildiğince ölçülü olmak vurgulamıştır. Yılmaz (2016), Gerçek bir dövüş sanatçısı duruma teknikle cevap vermek yerine, tekniği duruma uyum sağlamak için kullanır. Yin – Yang dengesiyle ilerler; tahrip değil, dengeleyen bir şiddet açığa çıkarır. “Keskin kılıç kullananlar, yanlış hamlelerden sakınmalıdırlar” sözü aslında dövüş sanatçılarının neden ölçülü olması gerektiğini çok iyi anlatan atasözümüzdür şeklinde ifade etmiştir.

Laozi, iyi bir dövüşçünün asla öfkeli olmaması gerektiğini söylemiştir. Dolayısıyla kolayca öfkelenen bir insan asla dövüşte başarılı olamayacaktır. Bu sebeple dövüş sanatları öğrencileri üst düzey bir psikolojik mertebeye ulaşmalı ve ruh hallerini uyarlamalıdır; düşmanla karşılaştıklarında sakin kalmalı ve tehlikeler önünde korkusuzca durmalıdırlar (Guangxi, 2016). Görünmez güce erişmek adına yıllarca zorlu egzersizler yapan kişi kapsamlı ve derin dövüş sanatları tekniklerini daha ileri bir düzeyde kavrayacaktır. Bu kişiler hem daha sakinler hem de bundan dolayı daha az kibirlidirler; dövüş sanatları teknikleriyle böbürlenmezler ve diğerlerine sataşmazlar (Guangxi, 2016). Yılmaz (2016) bu görüşü, “Unutmayın ki, kartal serçeyi yakalamakla gurur duyarsa, şahin gelir o kartalın yüzüne tükürür.” ifadeleriyle desteklemiştir. Dövüş sporlarına yeni başlayan herkes ilk önce selamlaşmayı öğrenir. Dövüş sanatlarında önemli bir ilke mücadelenin başında ve sonunda her iki tarafın da selamlaşmasıdır. Sporu yapan eski atalardan aktarılan “Karşılıklı saygıyla başlayınız ve bitiriniz” sözü selamlaşmanın önemini göstermektedir. Selamlaşma, sadece belli jestten daha fazlasıdır. Yarışmak üzere olan sporcular, benliklerinde zihnen “yoğunlaşarak” birbirlerini selamlarlar. Bu durum aynı zamanda bir halden diğerine geçiş yapacak olan sporcu için barışa dönüşü de temsil etmektedir (Taşpınar, 2012). Dövüş sanatları iki kişi arasındaki vuruşmadan, kazanmaktan, üstünlüğünü kanıtlamaktan ya da rakibe zarar vermekten çok daha farklı bir şeydir. Dövüş sanatlarında gelişim kuşak ve dan gibi seviyelerle gösterilir. Eğitimden itibaren uzanan bu yolda kuşak ve dan eğitimlerinin derceleri vardır. Bu eğitimlerde sadece dövüş sporu tekniklerinin gelişimini değil kişinin zihinsel ve karakter bakımından gelişimi de amaçlamaktadır. Spordaki teknik çalışmalar, kişinin teknikleri bedeni ile özümseyebilmesini bu süreçte de kendisini tanımasını amaçlamaktadır. Sporcular dan eğitimlerinin her aşamasında zorlu eğitimlerden geçerek, sabır ve iradesini geliştirmesi ve istediği kuşağı hak etmesi beklenmektedir (Alpay, 2016). Dövüş sanatı öğrenen kişiler

birbirlerine saygılı olmayı öğrenirler. Antrenmanlarını bitiren sporcular salonlarını hemen terk etmezler. Sporcular çalışma alanlarını temizlemeyi görev olarak kabul ederler. Her sporcu bunu sorumluluğu olarak benimsediği için kimse kimseden bunu yapmasını istemez, çünkü herkes kendiliğinden yapar. Bu gibi işlerden kaçanlar ve kaytarmaya çalışanlar, spor becerilerine bakılmaksızın erdemsiz görülüp değer verilmezler (Nicol, 1987). Modernleşme ve globalleşmenin bir sonucu olarak, çeşitli doğu kökenli bir çok dövüş sanatı ‘‘geleneksel’’ ve ‘‘modern’’ bir versiyonun ortaya çıkmasına neden olan değişikliklere uğramıştır. Bu ‘‘spor’’ yaklaşımı , dövüş sanatlarının gerçek değeri olan felsefi ve manevi yönleri arasında bütünleşmeyi kısıtladığına inananlar tarafından sert eleştirilere maruz kalabilmektedir (Foster, 1986).

2.3.3. Dövüş Sporları Oyun Kuralları

Araştırmaya konu olan dövüş spolarının oyun kurallarına aşağıda sırasıyla yer verilmiştir.

2.3.3.1. Boks

Boks, iki müsabık sporcunun ring üzerinde, belirli süre, belirli vuruş şekilleri, puanlama şekilleri gibi kurallar çerçevesinde yumruklarla yapılan bir spordur. Boks temelinde rakipten yumruk yememek ve ona yumruk atmak mantığına dayanan, yüksek beceri, yüksek düzeyde fiziksel güç ve dayanıklılık gerektiren bir dövüş sporudur (James, 1994).

2.3.3.2. Kick Boks

Kick Boks, genel olarak Muaythai, Boks ve Karate branşlarından geliştirilen ve bu tekniklerin benzersiz bir şekilde karıştırılmasıyla ortaya çıkan, iki yarışmacının kurallara göre teknik ve süratte en yüksek puan için yarıştığı yumruk ve tekmelerden oluşan popüler bir dövüş sporudur (kickboks.gov.tr., 2022). El ve ayakların kurallara uygun bir biçimde, izin verilen bölgelere içerdiği branşın sertlik seviyesine göre yumruk ve tekme şeklinde vurulması

ile puan kazanılmaktadır (Aykın, 2010). Gerek tatami üzerinde gerek ringde olsun, oyun kuralları ve enerji metabolizması açısından performansın önemli olduğu bir spordur (Gümüşay, 2021). Her spor dalında olduğu gibi bu spor disiplininde de sporcu için temel motorik özellikler, fiziksel yapı, vuruş yapabilme, rakiplere karşı direnç gösterebilme becerisini sergileyebilmesi için kritik öneme sahiptir (Türkoğlu, 2019).

2.3.3.3. Muaythai

İki müsabık sporcunun ring adı verilen belirlenmiş alan içerisinde, belirli süre, belirli kategori ve sıklıklerde mücadele ettiği yumruk, tekme, diz, dirsek kombinasyonlarından oluşan aynı zamanda ‘‘clinch’’ adı verilen boyun güreşi sırasında da vurmaya müsaade edilen bir dövüş sporudur. Bir müsabık, rakibinde hedefe inen her güçlü, net, faulsüz, engellenmemiş, bloksuz; yumruk, tekme, diz, diresek darbelerini vurduğunda puan kazanır. Muaythai branşında hedef, kasık dışında vücudun her yeridir (Şentürk ve Atalay, 2019).

2.3.3.4. Wushu – Kung Fu

Branşının kareografi bölümüne ‘‘Tao’’ müsabaka bölümüne ‘‘Sanda’’ adı verilir. İki müsabık sporcunun platform adı verilen belirlenmiş bir alan içerisinde, belirli süre, belirli kategori ve sıklıklerde mücadele ettiği yumruk, tekme ve güreş becerileri kullanarak mücadele ettikleri bir dövüş sporudur. Diğer dövüş sporlarından farklı olarak platformun köşeleri ring gibi halatlarla çevrili değildir. Sporcu rakibini platformdan dışarı itebilir ve kurallar dahilinde iki defa dışarı itebilirse raundun galibi olur. Bel üstü tekme vuruşları iki puan iken, yumruk ve bacaklara yapılan tekme vuruşları bir puandır. İki raundu alan maçı kazanır (wushu.gov.tr., 2022).

2.4. Antrenör ve Sporcu Tanımları

Bu bölümde antrenör ve sporcu tanımlarına yer verilmiştir.

2.4.1. Antrenör

Gençlik ve Spor Bakanlığı (2020), antrenörlük mesleğini ‘‘spor faaliyetleri ve ilgili spor dalına özgü veya genel olarak antrenman yaptırmak suretiyle; sporcuları teknik, taktik, kondisyon, psikolojik, sosyolojik ve zihinsel açıdan amacına uygun şekilde adım adım yüksek başarılar için hazırlayan eğitici kişidir.’’ şeklinde tanımlanmıştır. Bir başka tanımda ise antrenör ‘‘sporcularının hedeflerine ulaşması için onlara yol gösteren, kendini yenilemek ve güncellemek için çalışan, sporcularına katkı sağlamak için araştırmalar yapan, bilinçli sorumluluk sahibi lider kişidir.’’ şeklindedir (Krause ve Pim, 2003). Türk Dil Kurumu Türkçe Sözlüğünde, antrenör özetle sporcu yetiştiren kişi olarak tanımlanmıştır. Kökeni M.Ö. 776 – M.S. 393 tarihine kadar uzanan antrenörlük mesleği, Antik Yunan’da gerçekleşen yarışmalara kadar uzanmaktadır (Carpenter, 2004).

Ülkemizde antrenörler, Gençlik ve Spor Bakanlığının açtığı kurslar ile yetiştirilebildikleri gibi, uzun zamandan bu yana üniversite bünyelerinde bulunan Spor Bilimleri Fakültelerinde veya Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokullarının Antrenörlük bölümlerinde yetiştirilmektedirler (Çetiner, 2021). Dövüş sporları antrenörleri çeşitli isimlerle anılmaktadırlar. Dövüş sanatlarının çalışıldığı yerler Çin’de ‘‘Sifu’’, Japonca’da ‘‘Sensei’’, Thaica’da ‘‘Kru Muay’’, kelimeleri ile ifade edilen ‘‘usta’’ anlamına gelen kişiler tarafından yönetilmektedir (Eke, 2016; Şentürk ve Atalay, 2019).

Antrenörlük her spor dalı için gerekli ve önemlidir. Antrenörlerde, spor bilgisi, kazanmış oldukları tecrübe ve deneyim dışında antrenörün farklı özellikleri vardır. Antrenör kendisine uygun bulacağı antrenör tipi onun müsabaka öncesi ve sonrası nasıl hazırlanacağını, hangi taktik ve teknikleri uygulayacağını sporcularına nelere dikkat etmesi gerektiğini ve nasıl bir disiplin uygulayıp, öğreteceğine karar vermede, hangi rolü üstleneceğini belirler. Literatürde kabul görmüş olan belli başlı üç çeşit antrenörlük tipi bulunmaktadır. Bunlar; otoriter, demokratik ve liberal antrenör tipleridir (Kasap ve Erdem, 2009).

Otoriter Antrenör

Otoriter antrenörlük tipinde antrenör, gücün merkezinde bulunmaktadır. Yardımcıları ve sporcularından gelecek fikirlere sıcak bakmaz ve göz ardı edebilir. Ekip arkadaşları ve

sporcularından bağımsız şekilde kararlarını uygulamaya koyabilir (Smoll ve Smith, 2009). Otoriter antrenörler kontrol mekanizmasını, sporcuya kazandırmak gibi bir amaç için çalışmazlar hatta kontrolü kaybedebileceklerine ilişkin endişeleri ve telaşlarından söz edilebilir. Yönetmenin her şartta önemli olduğu bu antrenör tipinde, sporcuların görevinin sadece antrenörünün talimatlarını yerine getirmek olduğu görülmektedir (Yıldız, 2019). Otoriter antrenörler, ödüllendirme ve cezalandırma yöntemi ile sporcularını yönlendirirken, sporcularının başarıya ulaşması en temel amaç olarak dikkat çeker ve tamamen kazanmaya yönelik tutumlar göstermektedirler (Türkmen vd., 2013). Bu tipi benimsemiş antrenörlerin davranışları sonucunda, sporcularında doğal motivasyonları ile yarışmak yerine antrenörlerinin takdirini kazanmak veya antrenörlerinin baskısından kurtulmak için yarışma gözlemlenebilir. Mesleğe yeni başlayan antrenörlerin daha çok benimsediği bu tip, sürekli emirler veren, kurallar koyup sıkıyönetim uygulayan, sert kelimeler kullanarak psikolojik baskı yapan bir karaktere sahip oldukları için sporcularının spordan ve antrenörlerinden soğumalarına sebep olabilmektedirler (Kasap ve Erdem, 2009).

Demokratik Antrenör

Demokratik stilde bir antrenör diktatörlük ve liberallikten uzak bir şekilde sporcularının grubun hedefleri, antrenman yöntemleri, ilgilenilen sporun taktik ve stratejileri ile ilgili alınacak kararlara katılmalarına izin verir (Çik, 2019). Bu antrenörlük stilinin merkezinde, gençlerin sağlıklı yetişkinler olabilmesi için karar almayı öğrenmeleri gerektiği inancı vardır. Kendileri ile ilgili olumsuz kaygılar barındırmazlar. Kontrolü sporcularıyla paylaşırlar. Sporcularının özel hayatları ile ilgili de sorumluluklarını üstlenebilmeleri için yol gösterici konumundadırlar. Hem disiplini korumak hem de otoriteyi sporcularla paylaşmak ve bu dengeyi koruyabilmek zor olduğu için öğretirken öğrenme gayreti içerisinde bulunmaktadırlar. Sporcuların spordan zevk almasını sağlayabilmelerini başarı olarak görmektedirler (Konter, 1996).

Liberal Antrenör

Liberal stile sahip antrenörler yetki kullanımlarını grup üyelerinin inisiyatifine bırakma eğilimindedirler. Sporculara tanınan tam serbestlik, yapılan çalışmalar sonucunda gruptan istenilen sonucun alınmamasına ve grubun dengesizleşmesine sebep olabilir (Acuner ve İlhan, 2003). Bu stili benimsemiş antrenörlerin genç sporcularında gelişim rastlantısal düzeye düşebilir ve başarı sürekliliği olmaz. Sporcular için eğlenmek işin ciddiyetinin üzerinde yer alabilir. Bir disiplin olmaması, sporcularda bencillik duygusunu körükleyebilir (Kasap ve Erdem, 2009). Bu stil, sporcuların kendilerini özgürce ifade edebilmeleri adına faydalı olsa da gerektiğinde yeni düşünceleri uygulamakta veya yeni kararlar almakta sorunlara yol açabilmektedir. Liberal stili benimsemiş antrenörler, düşüncelerini ancak birisi sorarsa açıkça ifade eder ve bu düşünceleri grup üyelerinin etkinliklerini bağlayacak özellikte olmayabilir (Paksoy, 2001).

2.4.2. Sporcu

Sporcu, düzenli aralıklarla ve program dahilinde kendini antrene eden, bireysel veya takımın bir ferdi olarak bağlı bulunduğu kurumu organizasyonlarda temsil eden bireydir (Karayel, 2022). Dövüş sporlarında ‘sporcu’ sözcüğü çoğu zaman ‘saygılı’ sözcüğü ile aynı anda kullanılır. Saygı, do sanatında öncelikli bir disiplindir. Muhatabınıza sunduğunuz ve sonra da muhatabınızdan size yansıyan bir ödüldür saygı (Yılmaz, 2016).

2.5. Antrenör Sporcu İlişkisi

Sporcularıyla çok zaman geçiren antrenörlerin, sporcularının sadece atletik becerilerini değil aynı zamanda psikolojik gelişimlerini de etkilediğini anlamak önemlidir (Brinton vd., 2017). Mallet ve Côté (2006) globalleşen dünyada bir antrenörün performansı yetiştirdiği milli takım sporcuları, madalya sayıları ve ödülleri gibi verilerle ölçülmektedir. Bunun yeterli bir değerlendirme olmadığı ve daha tamamlayıcı bakış açılarıyla bakılmaya başladığını belirtmektedir. Antrenörün en önemli sorumluluklarından biri, sporu yapan gençlerin kabul edilebilir ve kabul edilemez davranışları ayırt etmelerine, çatışmaları çözmek için uyumlu

davranışları öğrenmelerine, bireysel ve takım hedeflerine ulaşmalarına yardımcı olmaktadır (Cote ve Gilbert, 2009). Antrenörler, çoğu zaman bir stilde baskın olmalarına rağmen sahip olduğu sporcu grubuna bağlı olarak stil değiştirebilirler. Özellikle belirli bir stille özdeşleşemeyen sporcular takımda çoğunluktaysa, antrenörün stil değiştirmesi gerekebilir (Knight, 2011). Antrenörlerin sporcularını hem olumlu hem olumsuz etkiledikleri açık bir şekilde ortadadır. Antrenörler, sporcu yetiştirme sürecini üstlenen ve atletik seviyelerini doğrudan etkileyen eğitici kişilik olup, sporcunun kişiliğini geliştirmede etkin rolü vardır (Kaygusuz, 2022). Pozitif bir sporcu antrenör ilişkisi, sporcuların psikolojik ve sosyal huzurlarını artırabilir, bireysel etkinliğin gelişimine katkıda bulunabilir, fiziksel aktivitelerde gelişimin devamlılığına yardımcı olabilir (Dosil, 2006). Antrenör ve sporcuların aralarındaki iletişimin, sporcuların psikososyal ve fiziksel gelişimleri açısından çok önemli bir rolü vardır. Bu sürecin iyi yönetilebilmesi, sporcunun motivasyonu ve doyumunu artırarak sporculara becerilerini geliştirmek için uygun ortam sağlamaktadır (Altıntaş vd., 2012) Etkili antrenörler, sporcularının kişisel beklentilerini de karşılamaya isteklidirler ve antrenörlük becerilerinin ve eylemlerinin sporcu üzerindeki etkisinin sporcunun performansını artırabileceğinin farkındadırlar (Anshel, 2003). Bir veya bir grup sporcunun performansını artırmanın algılanan birincil arketipik rolüne ek olarak, antrenör davranışsal eğitim yoluyla bir koç, bir akıl hocası, öğretmen, ebeveyn, arkadaş, psikolog veya müzakereci rolünü üstlenebilir (Cote vd., 2007). Antrenör davranışı, sporcunun saldırgan davranışlar sergileyip sergilemeyeceğini, sporcunun düşüncelerini ve bir sporcunun yaşadığı kaygı düzeyini etkileyebilir (Chow vd., 2009; Ledochowski vd., 2012; Zourbanos vd., 2010).

Dövüş sporlarında, sporcularının yıllar süren çalışmalarla militan bir karakter ya da dövüşken, saldırgan huyda geliştirebileceğini öngören ustalar asla önceden planlanmış saldırganlığı öğretmemekte ve buna göz yummamaktadırlar (Chow ve Spangler, 2006). Dövüş sporları antrenörleri, dövüş sporlarının içinde barındıkları derin felsefe gereği saygı ve disiplini ön planda tutmuşlar, öğretilen tekniklerin kötü amaçlarda kullanılmaması için sert tedbirler almışlardır. En meşhurlarından biri Shaolin Tapınağının 10 kuralıdır. Bu kurallar Shaolin bilgileri kötüye kullanılmaya başlandıktan sonra Keşis Chueh Yuan tarafından belirlenmiştir. Amacı, sistemin altında bir ahlak zemini oluşturmak ve disiplini geliştirmektir. Bu kurallar (Smith, 2000);

1. Bir öğrenci ara vermeden çalışmasını tamamlamalıdır.
2. Dövüş teknikleri ancak kendini savunma zorunluluğunda kullanılmalıdır.
3. Bütün öğretmenlere ve yaşlılara karşı saygılı ve alçakgönüllü davranılmalıdır.

4. Bir öğrenci arkadaşlarına karşı saygılı ve alçakgönüllü davranmalıdır.
5. Yolculukta, kavga sırasında olsa bile dövüş sanatını halk önünde uygulamaktan kaçınmalıdır.
6. Bir dövüşçü asla kavgacı olmamalıdır.
7. Asla şarap içmemeli, asla et yenmemelidir.
8. Cinsel isteğe izin verilmez.
9. Dövüş sanatı, herhangi bir zararı önlemek için, Budist olmayanlara öğretilmemelidir. Bu kural ancak gerçekten nazik ve merhametli kişiler için çığnenebilir.
10. Bir savaşçı, saldırganlıktan, hırstan ve kendini beğenmişlikten daima kaçınmalıdırlar.

3. GEREÇ VE YÖNTEM

Bu bölümde çalışmanın modeli, evren ve örnekleme, veri toplama araçları, verilerin toplanması ve analiz edilmesine ilişkin açıklamalar yer almaktadır.

3.1. Araştırmanın Modeli

Araştırmada tarama modelinden yararlanılmıştır. Tarama modelinde yürütülen çalışmalar evrenin tümünde ya da içerisinde seçilen bir örneklem üzerinde yapılmaktadır. Buradan elde edilen veriler ışığında bir yargıya ulaşılmaya çalışılmaktadır (Karasar, 2004). Tarama modeli ile gerçekleştirilen çalışmalarda üzerinde inceleme yapılan grubun özellikleri açıklanabilmektedir. Tarama modeli ile durum betimlenmekte ve genel özellikler ortaya konmaktadır (Büyüköztürk vd. 2017).

Gerçekleştirilen bu araştırmada lisanslı dövüş sporcularının cinsiyetleri, spor branşları, sporcu antrenörlerinin eğitim düzeylerine ilişkin durum tespit edilmiştir. Lisanslı dövüş sporcularının saldırganlık eğilimleri, şiddet eğilimleri ve antrenör davranışlarını nasıl algıladıklarına ilişkin veriler toplanmış ve bazı demografik özellikleri açısından da analizler gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın devamında sporcuların saldırganlık eğilimlerinin ve antrenör davranışlarının, sporcuların şiddet eğilimini etkileme durumu incelenmiştir.

3.2. Araştırmanın Evren ve Örnekleme

Evren, araştırma sonuçlarının genellenmek istendiği bütünü ifade eder (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Bu araştırmanın evreni Boks, Kickboks, Muaythai ve Wushu branşlarından en az bir tanesini lisanslı olarak yapan genç kategorisi müsabık (14 - 17 yaş aralığı) ve büyük kategorisi müsabık (18 - 40 yaş aralığı) gönüllü katılımcı müsabık sporculardan oluşmuştur. Örneklem ise belirli bir evrenden, belirli kurallar nispetinde seçilmiş olan ve seçildiği evreni temsil gücüne sahip olduğu düşünülen kümedir (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Bu araştırmanın örnekleme, araştırmanın evreninden seçilen Ege Bölgesindeki illerde Spor Bakanlığı tarafından tescilli olarak Boks, Kickboks, Muaythai, Wushu branşlarından en az bir tanesinin

eğitimini veren ve rastgele belirlenen spor kulüplerinde araştırmaya konu olan branşların biri ya da birkaç tanesini lisanslı olarak yapan gönüllü katılımcı aktif sporculardan oluşturulmuştur. Örnekleme yolu ile hızlı bir şekilde veri toplanabilmektedir (Esin vd., 2001). Araştırmada zaman ve erişim konusundaki sınırlılıklar nedeniyle tam sayım yapma yerine grubu temsil edecek örneklem seçme yolu tercih edilmiştir. Örneklemden elde edilen verilerin evrene genellenebilir olması ve evreni doğru temsil edebilmesi için olasılığa dayalı örneklem seçim teknikleri kullanılmıştır. İlk olarak araştırmanın evrenini oluşturan Ege Bölgesinde yer alan illerin ve dövüş sporcularının olduğu bir örneklem çerçevesi oluşturulmuştur.

Tablo 1. Ege Bölgesi Lisanslı Dövüş Sporcu Sayıları ve Dağılımları (Evren)

Branş	Toplam N
Boks	1018
Muaythai	1517
Kickboks	2671
Wushu	788
Toplam	5994

Örnekleme çerçevesi oluşturulurken Aydın Gençlik ve Spor İl Müdürlüğu aracılığıyla alınan, Gençlik ve Spor Bakanlığının 2022 yılı güncel verilerinden yararlanılmıştır. Bu araştırmada olasılığa dayalı örneklem seçiminde yer alan türlerden biri olan küme örnekleme tercih edilmiştir. Boks, Muaythai, Kickboks ve Wushu branşlarının her biri bir küme kabul edilmiştir. Örneklemin temsili olabilmesi için evrendeki oranla yakın olması hedeflenmiştir.

Tablo 2. Ege Bölgesi Lisanslı Dövüş Sporcu Sayıları ve Dağılımları (Örnekleme)

Branş	Toplam N
Boks	109
Muaythai	164
Kickboks	130
Wushu	105
Toplam	508

İstatistiksel olarak örneklem sayısının yeterliği hesaplanabilmektedir. Örneklem sayısı için Comrey ve Lee (1992), Tabachnick ve Fidell (1996) ile DeVellis (2014) 200 kişiyi orta, 300 kişiyi iyi, 500 kişiyi çok iyi, 1000 ve üzeri kişiyi mükemmel olarak nitelendirmiştir (Uğurlu ve Aylar, 2017). Bu değerlerden yola çıkarak genel olarak 0,95 güvenirlik ve 0,05 örneklem hatası ile yeterli örneklem sayısı 362 olarak hesaplanmıştır. Evrende yer alan her branş için kulüp ve sporcu seçimi rastgele yapılmış ve araştırmaya gönüllü olanlar katılmıştır. Formların eksik ya da hatalı olma durumuna karşı 549 sporcuya ulaşılmıştır. Hatalı formların elenmesi sonucunda 223'ü kadın, 285'i erkek toplam olmak üzere 508 sayıda sporcunun yanıtları analizlere dahil edilmiştir ve 0,95 güvenirlik ve 0,05 örneklem hatası ile yeterli örnekleme ulaşıldığı söylenebilmektedir.

Tablo 3. Verilen Bir Nüfus Büyüklüğünün Örneklem Sayıları

N	S
Evren Büyüklüğü	Örneklem Sayısı
100	80
200	132
500	217
1000	278
1500	306
4000	351
4500	354
5000	357
10000	370
50000	381

*0,95 güvenirlik ve 0,05 örneklem hatası için hesaplanmıştır

(Sekaran, 2003)

3.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmadaki veriler; kişisel bilgi formu, Buss Perry Saldırganlık Ölçeği, Şiddet Eğilimi Ölçeği, Sporcular İçin Antrenör Davranışlarını Değerlendirme Ölçeği aracılığıyla toplanmıştır.

3.3.1. Kişisel Bilgi Formu

Araştırmacı tarafından hazırlanan ‘‘Kişisel Bilgi Formu’’ katılımcıların demografik özelliklerini belirlemek amacıyla; yaş, cinsiyeti, eğitim düzeyi, ilgilenilen branş, sporla uğraşılan yıl, branşta milli olma durumu, antrenör cinsiyeti, antrenör yaşı, antrenör eğitim durumu, antrenörün milli takımda çalışma durumu, antrenörle çalışılma zamanı ve antrenörle iletişim düzeyi nedir şeklinde 12 sorudan oluşmaktadır.

3.3.2. Buss Perry Saldırganlık Ölçeği

Araştırmada katılımcıların saldırganlık eğilimlerini ölçmek amacıyla ‘‘Buss Perry Saldırganlık Eğilimi Ölçeği’’ kullanılacaktır. Madran (2012) tarafından Türkçe formunun geçerlik ve güvenilirlik çalışması yapılmış olan ‘‘Buss Perry Saldırganlık Ölçeği’’ içerisinde 4 alt faktör bulunmaktadır. Bunlar, Fiziksel saldırganlık (13., 8., 2., 11., 25., 16., 29., 22. ve 5. maddeler); Düşmanlık (20.,24.,3.,26.,10.,15., 7. ve 17. maddeler); Öfke (19., 28., 1., 18., 9., 23. ve 12. maddeler) ve Sözel saldırganlık (27., 6., 21., 14. ve 4. maddeler) şeklinde isimlendirilmiştir. Toplam 29 maddeden oluşmakta olan Buss Perry Saldırganlık Ölçeği, 5’li likert türünde hazırlanmıştır. Likert türünde hazırlanan ölçeğin maddeleri, (1) Hiç Katılmıyorum, (2) Katılmıyorum, (3) Kararsızım, (4) Katılıyorum, (5) Tamamen Katılıyorum, şeklinde kodlanmıştır. Saldırganlık Ölçeğinin güvenilirlik katsayılarını bulmak için Cronbach Alpha yöntemi kullanılmış ve ölçeğin güvenilirlik katsayısı; fiziksel saldırganlık için 0.78, düşmanlık için 0.71, öfke için 0.76, sözel saldırganlık için 0.48 olmak üzere toplam Cronbach Alpha değeri 0.85 olarak hesaplanmıştır (Madran, 2012).

3.3.3. Şiddet Eğilimi Ölçeği

Araştırmada katılımcıların şiddet eğilimlerini ölçmek amacıyla ‘‘Şiddet Eğilimi Ölçeği’’ tercih edilmiştir. Göka, Bayat ve Türkçapar (1995) tarafından Milli Eğitim Bakanlığı adına yapılan ‘‘Ortaöğretim Kurumlarında Okuyan Öğrencilerin Saldırganlık Ve Şiddet Eğilimleri’’ konulu bir çalışma için geliştirilmiş ve çalışma istenilen sonuçları göstermiştir.

Bu nedenle 1997 yılında Başbakanlık Aile Kurumu'nun "Aile İçi ve Toplumsal Alanda Şiddet" konulu araştırması için aynı grup tarafından araştırma amaçlarına göre yeniden değerlendirilmiş, ölçek temel yapısı değiştirilmeden yeniden düzenlenmiştir. Ölçek 20 maddeden oluşmakta ve dörtlü likert türü bir cevaplama formatında hazırlanmıştır. Çalışmada ölçeğin güvenilirliğini test etmek üzere iç tutarlılık kapsamında güvenilirlik katsayısı iki ayrı zamanda .78 ile .87 bulunmuştur. Çalışmanın iç yapı tutarlılık güvenilirliği için Cronbach alfa değeri .83 olarak bulunmuş olup ölçek maddelerinin Cronbach alfa güvenilirlik katsayıları .82 ile .84 arasında değişmektedir (Kandemir, 2021). Böylece bu ölçekten her katılımcı (kurumsal olarak) en az 1 ve en fazla 80 puan alabilirler. Buna göre ölçekten alınan puanlar şu dört kategoriye oluşturan aralıklara tekabül etmektedir (Yakut, 2012).

Cevap Türü	Puan Değeri	Şiddet Eğilim Düzeyi
Hiç Uygun Değil	1-20 Puan	1. Düzey (Çok Az)
Biraz Uygun	21 – 40 Puan	2. Düzey (Az)
Uygun	41 – 60 Puan	3. Düzey (Fazla)
Çok Uygun	61 – 80 Puan	4. Düzey (Çok Fazla)

Bu ölçekle ilgili yargılar katılımcıların ölçekten aldıkları ortalama puanlara göre yapılmıştır. Ölçekten alınan puanların ortalamasının büyük sayılar olmaması için her kategorinin puan aralığı 20'ye bölünerek her katılımcının aldığı ölçek puanı azaltılmış ve daha küçük sayılarla çalışılması sağlanmıştır. Ölçeğin yapı geçerliliğine sahip olup olmadığını belirlemek için faktör analizi yapılmıştır. Öncesinde ölçeğin faktör analizine uygun olup olmadığını belirlemek için KaiserMeyer-Olkin (KMO) katsayısı ve Barlett testi ile kontrol edilmiştir. KMO katsayısının en az 0.60 olması ve Barlett testinin de anlamlı düzeyde çıkması, verilerin faktör analizi için uygun olduğunu göstermektedir (Uluçay, 2012). Ölçeğin faktör analizine uygunluğu belirlendikten sonra varimax döndürme yöntemi kullanılarak temel bileşenler (açımlayıcı) faktör analizi uygulanmıştır. Döndürme işlemi sonucunda ölçekteki maddelerin öz değerleri 2'den büyük 1 faktör altında toplandığı görülmüştür (özdeğer: 5,416). Faktörün toplam varyansın % 47,600'ünü açıkladığı gözlenmiştir. Kabul edilebilir miktar olan % 41'in (Kline, 1994) üstünde olan bu varyansın, 1 faktörden oluşan bir ölçek olarak değerlendirilmesine olanak verdiği kabul edilebilmektedir. Şiddet Eğilim Ölçeği maddelerine bakıldığında faktöre şiddete eğilim ve saldırganlık isminin verilebileceği görülmektedir (Uluçay, 2012).

3.3.4. Sporcular İçin Antrenör Davranışlarını Değerlendirme Ölçeği

Côté ve arkadaşları tarafından (1999) geliştirilen ve orijinal adı “Coaching Behavior Scale for Sport (CBS-S)” olan ölçek Yapar ve İnce (2014) tarafından “Sporcular İçin Antrenör Davranışlarını Değerlendirme Ölçeği (SADDÖ)” adıyla Türkçeye uyarlanmıştır. Ölçeğin orijinal hali toplam 47 madde ve 7 alt boyuttan oluşmaktadır. Antrenman ve kondisyon, Teknik beceri öğretimi, Zihinsel hazırlık, Hedef belirleme, Yarışma stratejileri, Olumlu antrenör davranışları, Olumsuz antrenör davranışları boyutlarını içermektedir. Ölçek, 1 (hiçbir zaman) ile 7 (her zaman) arasında değişen 7’li Likert ölçek üzerinden değerlendirilmektedir. Ölçeğin geçerlik güvenirlik çalışması örneklemini Ankara ilinde 14-22 yaşları arasında Atletizm (n=55, %19) Badminton (n=58, %19) Basketbol (n=124, %42) ve Yüzme (n=59, %20) sporları ile ilgilenen toplam 296 sporcudan oluşturulmuştur. Katılımcıların 125’i (%42,2) kadın, 171’i erkek (%57,8)’tir. Güvenirlik çalışmasından elde edilen iç tutarlık katsayı değerleri Fiziksel Antrenman ve Planlama için 86, Teknik Beceri için 85, Zihinsel Hazırlık için 84, Hedef Belirleme için 87, Yarışma Stratejisi için 85, Olumlu Antrenör Davranışı için 81 ve Olumsuz Antrenör Davranışı değeri için ise 79 olarak belirlenmiştir (Yapar ve İnce, 2014).

3.4. Verilerin Toplanması ve İstatiksel Analizi

Veriler 2022 - 2023 yılı içerisinde Ege Bölgesinde yer alan illerde Boks, Kickboks, Muaythai ve Wushu – Kung Fu çalışan lisanslı dövüş sporcularına uygulama yapılarak toplanmıştır. Uygulama sporcuların çalıştıkları kulüplerinden yazılı izin alınarak gerçekleştirilmiştir.

Veriler araştırmacı tarafından toplanmıştır. Veri toplama aracına eklenen açıklamalar ile sporcuların daha içten ve doğru bir şekilde yanıt vermelerinin sağlandığı düşünülmektedir. Araştırmaya yalnızca gönüllü olan sporcular katılmıştır. Verilerin toplanması 2022 -2023 yılı Eylül – Ocak arasında toplam 20 hafta içerisinde tamamlanmıştır. Anket formu toplamda 549 kişiye ulaştırılmış, formun eksik doldurulması, araştırmacının yaş kategorileri dışındaki kişiler tarafından doldurulması gibi hatalı formların elenmesi sonucunda 508 adet geçerli form değerlendirmeye alınmıştır. Elde edilen veriler IBM SPSS programına aktarılarak araştırma soruları doğrultusunda gerekli analizler yapılmıştır.

3.5. Verilerin Analizi

Çalışmada elde edilen verilerin analizinde SPSS (Statistical Programme For Social Sciences/Sosyal Bilimler İçin İstatistik Paket Programı) kullanılmıştır. Analiz sürecinde ortalama, standart sapma, t testi, ANOVA, Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Analizi ve regresyon istatistiksel analizlerine başvurulmuştur. Dağılımın normalliğinin belirlenmesinde Skewness (çarpıklık) ve Kurtosis (basıklık) değerlerine bakılmıştır. George ve Mallery (2010) basıklık ve çarpıklık değerlerinin ± 2 arasında olmasının, Coakes ve Steed (2003) ise ± 3 arasında olması ile normal dağılım gösterdiğini belirtmektedir. Bu çalışmada verilerin Skewness ve Kurtosis değerleriyle verilerin normal dağıldığı gözlenmiştir.

Verilerin analizinde, kişisel bilgileri ve katılımcıların görüşlerini analiz etmek için betimsel istatistikler, görüşlerin ikili karşılaştırmaları için t-testi, üç ve daha fazlasının karşılaştırılması için Anova testi kullanılmıştır. Çalışmanın amacı doğrultusunda sporcuların şiddet eğilimleri ile saldırganlık eğilimleri ve antrenör davranışlarını arasındaki ilişkiyi ortaya koymak için Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Analizi ve regresyon analizine başvurulmuştur.

4. BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde katılımcılara ait demografik özelliklere ve araştırmanın problemlerine yönelik bulgulara yer verilmiştir.

4.1. Katılımcıların Demografik Özellikleri

Bu bölümünde katılımcıların demografik özellikleri açıklanmıştır. İlk olarak çalışmaya katılan sporcuların cinsiyetlerine göre dağılımlarına aşağıda yer verilmiştir.

Tablo 4. Sporcuların Cinsiyetlerine Göre Dağılımları

Cinsiyet	N	%
Kadın	223	43,9
Erkek	285	56,1
Toplam	508	100

Tablo 4 incelendiğinde 223' ü kadın, 285'i erkek olmak üzere 508 sporcunun katılım sağladığı ve katılımcı sporcuların cinsiyetlerinin birbirine yakın olduğu görülmektedir. Ancak erkek katılımcılar kadınlara göre daha yüksek orana sahiptir. Sporcuların %56,1'i erkek, %43,9'u kadınlardan oluşmaktadır. Araştırmaya katılan sporcuların yaş dağılımlarına aşağıda yer verilmiştir.

Tablo 5. Sporcuların Müsabaka Kategorilerine Göre Yaş Dağılımları

Yaş Grubu	N	%
14-17 Yaş	294	57,9
18-40 Yaş	214	42,1
Toplam	508	100

Bu araştırmada sporcuların müsabaka kategorilerine göre yaş dağılımları 14-17 yaş genç grubu, 18-40 yaş büyük grubu olmak üzere iki grup şeklinde ele alınmıştır. Tablo 5. incelendiğinde katılımcıların %57'sinin 14-17 yaş arası sporculardan, %42,1'inin 18-40 yaş arası sporculardan oluştuğu görülmektedir. Sırada ise sporcuların eğitim durumlarına göre dağılımlarına yer verilmiştir.

Tablo 6. Sporcuların Eğitim Durumlarına Göre Dağılımları

Eğitim Düzeyi	N	%
İlköğretim	40	7,9
Ortaöğretim	329	64,8
Yükseköğretim	139	27,3
Toplam	508	100

Tablo 6 incelendiğinde sporcuların büyük kısmının ortaöğretim mezunu olduğu görülmektedir (%64,8). İlköğretim mezunu sporcular %40'lık bir orana sahip iken, yükseköğretim mezunu sporcular %27,4'lük bir orana sahiptir.

Tablo 7. Sporcuların Spor Branşlarına Göre Dağılımları

Spor Branşı	N	%
Boks	109	21,5
KickBoks	130	25,5
Muaythai	164	32,3
Wushu	105	20,7
Toplam	508	100

Tablo 7 incelendiğinde çalışmaya dört farklı branşta sporcuların katıldığı görülmektedir. En yüksek katılım %32,3'lük oran ile Muaythai sporunda iken, en düşük katılım %20,7'lik oran ile Wushu sporundan olmuştur. Genel olarak dört branş sporundan da yüzde 20 oranının üzerinde katılım olmuştur.

Tablo 8' de araştırmaya katılan sporcuların spor yaşlarına yer verilmiştir. Sporcuların ilgilendikleri sporlar ile ne kadar süredir çalıştıklarını tanımlamak amacıyla spor yaşı kavramı kullanılmıştır.

Tablo 8. Sporcuların Spor Yaşlarına Göre Dağılımları

Yıl	N	%
0-1 Yıl	200	39,4
2-9 Yıl	242	47,6
10 Yıl ve Üzeri	66	13,0
Toplam	508	100

Tablo 8 incelendiğinde sporcuların %39,4'ünün 1 yıldır, %47,6'sının ise en fazla 9 yıldır mevcut spor branşları üzerinde çalıştıkları görülmektedir.

Tablo 9. Sporcuların Branşlarında Milli Sporcu Olma Durumlarına Göre Dağılımları

Branşında Milli Sporcu Olma	N	%
Evet	75	14,8
Hayır	433	85,2
Toplam	508	100

Tablo 9 incelendiğinde çalışmaya katılan sporcuların yalnızca %14,8'lik bir bölümünün daha önce milli sporcu olduğu görülmektedir. Çalışmanın devamında katılımcı sporcuların antrenörlerinin de demografik yapısı ortaya konmaya çalışılmıştır. Bu amaçla antrenörlerin cinsiyeti, yaşı, eğitim durumu ve milli antrenör olma durumu tespit edilmeye çalışılmıştır. Elde edilen veriler ise sırasıyla verilmiştir.

Tablo 10. Sporcuların Antrenörlerinin Cinsiyetlerine Göre Dağılımları

Antrenör Cinsiyeti	N	%
Erkek	433	85,2
Kadın	75	14,8
Toplam	508	100

Çalışmaya katılan sporcuların %85,2'lik oran ile büyük bir kısmının antrenörleri erkektir. Bayan antrenörlerin sayısı ise %14,8'lik bir orandadır.

Tablo 11. Sporcuların Antrenörlerinin Yaşlarına Göre Dağılımları

Antrenör Yaşı	N	%
18-30	86	16,9
31-40	221	43,5
41 ve Üzeri	201	39,6
Toplam	508	100

Çalışmaya katılan sporcuların antrenörlerinin büyük bölümü 30 yaş ve üzerindedir. Yalnızca %16,9'luk bir bölümü 30 yaş altındadır.

Tablo 12. Sporcuların Antrenörlerinin Eğitim Durumuna Göre Dağılımları

Antrenör Eğitim Düzeyi	N	%
Zorunlu Eğitim	135	26,6
Üniversite	237	46,6
Lisansüstü	136	26,8
Toplam	508	100

Tablo 12 incelendiğinde çalışmaya katılan sporcuların antrenörlerinin eğitim durumlarına göre dağılımları görülmektedir. Antrenörlerin yaklaşık %70'lik bölümü üniversite ve lisansüstü eğitim durumuna sahiptir. Bu durum antrenörlerin genel olarak eğitim durumunun yüksek olduğu şeklinde yorumlanabilmektedir.

Tablo 13. Sporcuların Antrenörlerinin Milli Takımda Görev Alma Durumuna Göre Dağılımları

Antrenör Milli Takım Görevi	N	%
Evet	353	69,5
Hayır	155	30,5
Toplam	508	100

Tablo 13 incelendiğinde çalıştıkları antrenörlerin %69,5'luk bölümünün antrenör olarak milli takımlarda görev almış oldukları görülmektedir. Antrenörlerin %30,5'luk bir bölümü ise daha önce milli takımlarda antrenör olarak hiç görev almamıştır.

Tablo 14. Sporcuların Antrenörleri İle Çalışma Yıllarına Göre Dağılımları

Yıl	N	%
0-1 Yıl	227	44,6
2-5 Yıl	170	33,5
6 Yıl ve Üzeri	111	21,9
Toplam	508	100

Tablo 14 incelendiğinde sporcuların büyük bölümünün (%44,6) antrenörleri ile bir yıldır çalıştıkları görülmektedir. Katılımcıların %33,5'i ise antrenörleri ile en fazla 5 yıldır çalışmaktadır. Altı yıl ve üzeri süreden beri aynı antrenör ile çalışan sporcu oranı %21,9'dur.

Tablo 15. Sporcuların Antrenörleri İle İletişim Düzeyleri

Antrenör İle İletişim Düzeyi	N	%
Kötü	4	0,8
Orta	22	4,3
İyi	111	21,9
Çok iyi	371	73,0
Toplam	508	100

Araştırmanın bu bölümünde sporcuların antrenörleri olan iletişimleri merak edilmiştir. Bunu belirlemek amacıyla antrenörünüz ile iletişimlerinin durumunu belirlemek amacıyla soru sorulmuştur. Sporcuların verdikleri yanıtlara göre büyük bölümü antrenörleri ile iyi iletişimleri olduğunu ifade etmektedir.

4.2. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Çalışmanın birinci alt problemi olan “Lisanslı dövüş sporcularının saldırganlık eğilimleri şiddet eğilimlerini yordamakta mıdır?” ifadesine yönelik analizler Tablo 16’da yer almaktadır.

Tablo 16. Sporcuların Saldırganlık Eğilimleri İle Şiddet Eğilimleri Arasındaki İlişki

Değişken	n	r	p
Saldırganlık Eğilimi	508	0,771	0,00*
Şiddet Eğilimi			

*= $p < 0.05$

Tablo 16 incelendiğinde sporcuların saldırganlık eğilimleri ile şiddet eğilimleri arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir ($p=0,00 < 0,05$). Değişkenler arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir ($r=0,711$). Saldırganlık ve şiddet arasındaki ilişki yüksek bir düzeye sahiptir (Köklü, Büyüköztürk ve Çoklu, 2006). Diğer bir ifade ile saldırganlık eğilimi yüksek olan sporcuların aynı zamanda şiddet eğilimleri de yüksektir. Sporcuların saldırganlık eğilimleri yükseldikçe şiddet eğilimleri de artmaktadır.

Lisanslı dövüş sporcularının saldırganlık eğilimlerinin şiddet eğilimleri üzerindeki etkisini incelemek amacıyla basit regresyon analizi yapılmıştır. Bulgular Tablo 17’de yer almaktadır.

Tablo 17. Sporcuların Saldırganlık Eğilimlerinin Şiddet Eğilimleri Üzerindeki Etkisine İlişkin Basit Regresyon Analiz Sonuçları

Değişken	B	Standart Hata	β	t	p
Sabit	3,046	1,335		2,282	0,023
Saldırganlık Eğilimi	0,464	0,017	0,771	27,257	0,000

*Şiddet Eğilimleri- (Bağımlı Değişken) Sabit

*R=0,77 $R^2= 0,59$ F=742,94 (p=0,000)

Tablo 17’ ye göre lisanslı dövüş sporcularının saldırganlık eğilimlerinin, şiddet eğilimlerinin anlamlı bir yordayıcısı olduğu belirlenmiştir ($F_{(1-506)}= 742,94$, $p<0.01$). Sporcuların saldırganlık eğilimleri, şiddet eğilimlerinin %59’unu açıklamaktadır. Sporcuların şiddet eğilimlerinin kalan %41’lik bölümü farklı değişkenler tarafından açıklanabilir.

4.3. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Çalışmanın ikinci alt probleminde sporcuların saldırganlık eğilimleri merak edilmiştir. Elde edilen veriler Tablo 18’de sunulmuştur.

Tablo 18. Sporcuların Saldırganlık Eğilimleri

Madde	N	Min.	Max.	Ort.	Ss.
Buspery Saldırganlık Ölçeği Toplam	508	32,00	137,00	76,14	18,85

Sporcuların saldırganlık eğilimlerini ölçmek için kullanılan ölçek toplam 29 maddeden oluşmaktadır ve 5’li likert olarak hazırlanmıştır. Ölçekten alınabilecek en yüksek toplam puan 145 iken, en düşük toplam puan 29 olabilmektedir. Yüksek puan yüksek saldırganlığı ifade ederken, düşük puan saldırganlığın düşük olmasını ifade etmektedir. Tablo 18 incelendiğinde araştırmaya katılan sporcuların genel olarak saldırganlık düzeylerinin düşük olduğu söylenebilmektedir (ortalama 76,14).

4.4. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Çalışmanın üçüncü alt problemi olan “Lisanslı dövüş sporcularının şiddete eğilimleri var mıdır?” ifadesine yönelik analizler Tablo 19’da yer almaktadır.

Tablo 19. Sporcuların Şiddet Eğilimleri

Madde	N	Min.	Max.	Ort.	Ss.
Şiddet Eğilimi Ölçeği Toplam	508	20,00	80,00	38,36	11,34

Toplam 20 maddeden oluşan ölçek 4’lü likert olarak hazırlanmıştır. Ölçekten alınabilecek en yüksek puan 80 iken düşük 20 puan şeklindedir. Ölçekten alınan puanlara göre 1-20 puan çok az, 21-40 arası puan az, 41-60 puan arası fazla, 61-80 arası puan çok fazla şiddet eğilimi olarak değerlendirilmektedir. Tablo 19 incelendiğinde araştırmaya katılan sporcuların ortalama puanlarının 38,36 olduğu görülmektedir. Bu ortalama az düzeyde şiddet eğilimi olarak tanımlanmaktadır. Diğer bir ifade ile sporcuların şiddet eğilimleri azdır.

4.5. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Çalışmanın dördüncü alt problemi olan ‘Lisanslı dövüş sporcularının saldırganlık ve şiddet eğilimleri ile sporcuların cinsiyetleri arasında ilişki var mıdır?’ ifadesine yönelik analizlerden saldırganlık eğilimleri Tablo 20’de, şiddet eğilimleri Tablo 21’de yer almaktadır.

Tablo 20. Lisanslı Dövüş Sporcularının Cinsiyetlerine Göre Saldırganlık Eğilimleri T-Testi

Grup	n	Ortalama	Standart Sapma	t	df	p
Kadın	223	78,040	18,667	-2,007	506	0,045
Erkek	285	74,666	18,976			
Toplam	508					

*= p<0.05

Tablo 20’ ye göre kadın ve erkeklerin saldırganlık eğilimleri düzeylerinin karşılaştıran t testi sonucunda kadın ve erkek dövüş sporcularının saldırganlık eğilimlerinin birbirinden farklı olduğu bulunmuştur. Kadınların saldırganlık eğilimleri ($\bar{X}=78,040$), erkeklerin saldırganlık eğilimlerinden ($\bar{X}=74,666$) anlamlı derecede yüksektir (p:0,045, p<0.05).

Kadın ve erkeklerin şiddet eğilimlerinin incelenmesine ise aşağıdaki Tablo 21’ de yer verilmiştir.

Tablo 21. Lisanslı Dövüş Sporcularının Cinsiyetlerine Göre Şiddet Eğilimleri

Grup	n	Ortalama	Standart Sapma	t	df	p
Kadın	223	37,29	11,14	1,894	506	0,059
Erkek	285	39,20	11,44			
Toplam	508					

*= p<0.05

Tablo 21 incelendiğinde lisanslı sporcuların şiddet eğilimlerinin kadın ve erkek olmalarına göre anlamlı farklılık göstermediği görülmektedir (p:0,059, p>0,05). Erkekler (X= 39,20) kadınlara (X= 37,29) göre yaklaşık 2 puan yüksek düzeyde şiddet eğilimine sahiptir.

4.6. Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Sporcuların saldırganlık ve şiddet eğilimleri spor branşları açısından değerlendirilmiştir. Bu alanda dört farklı branş olmasından ve verilerin parametrik olmasından dolayı tek yönlü varyans analizi yapılmıştır. Elde edilen sonuçlar aşağıdaki tablolarda verilmiştir.

Tablo 22. Sporcuların Branşlarına Göre Saldırganlık Düzeyleri İçin Betimsel İstatistikler Tablosu

Spor Branşı	n	Ortalama	ss
Boks	109	79,30	20,11
Kickboks	130	72,17	19,96
Muaythai	164	76,83	16,34
Wushu	105	76,71	19,21
Toplam	508	76,14	18,85

Tablo 23. Sporcuların Branşlarına Göre Saldırganlık Düzeyleri İçin Varyans Analizi Tablosu

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Gruplararası	3246,004	3	1082,001	3,07	0,02*	Boks-Kickboks
Grup İçi	177087,923	504	351,365			
Toplam	180333,927	507				

p<0.05

Tablo 23'e göre sporcuların saldırganlık eğilimleri tek yönlü varyans analizi kullanılarak karşılaştırılmış ve gruplar arasında anlamlı fark bulunmuştur [(F=3,07), (p=0,02)]. Farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek üzere post hoc teknikler (bonferroni) uygulanmıştır. Buna göre Boks ve Kickboks branşları arasında anlamlı bir fark vardır. Boks branşı ile ilgilenen sporcular (ort=79, ss=20,11) kickboks (ort=72,17), (ss=19,96) ile ilgilenen sporculara göre anlamlı derecede yüksek düzeyde saldırganlık eğilimine sahiptir.

Tablo 24. Sporcuların Branşlarına Göre Şiddet Düzeyleri İçin Betimsel İstatistikler Tablosu

Spor Branşı	n	Ortalama	ss
Boks	109	41,660	11,995
Kickboks	130	38,100	12,012
Muaythai	164	37,091	10,462
Wushu	105	37,266	10,580
Toplam	508	38,366	11,342

Tablo 25. Sporcuların Branşlarına Göre Şiddet Düzeyleri İçin Varyans Analizi Tablosu

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Gruplararası	1585,596	3	528,532	4,186	0,006*	Boks-Muaythai Boks-Wushu
Grup İçi	63638,302	504	126,266			
Toplam	65223,898	507				

p<0.05

Tablo 25'e göre sporcuların şiddet eğilimleri tek yönlü varyans analizi kullanılarak karşılaştırılmış ve gruplar arasında anlamlı fark bulunmuştur [(F=4,186), (p=0,006)]. Farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek üzere post hoc teknikler (bonferroni) uygulanmıştır. Buna göre Boks ve Muaythai ile Boks ve Wushu branşları arasında anlamlı bir fark vardır. Boks branşı ile ilgilenen sporcular (ort=41,66, ss=11,99) Muaythai (ort=37,09 ss=10,46) ile ilgilenen sporculara ve Wushu (ort=37,26 ss=10,58) ile ilgilenen sporculara göre anlamlı derecede yüksek düzeyde şiddet eğilimine sahiptir.

4.7. Altıncı Alt Probleme İlişkin Bulgular

Çalışmanın altıncı alt probleminde sporcuların antrenör davranışlarını nasıl algıladıkları belirlenmeye çalışılmıştır. Bu amaçla “Sporcular için Antrenör Davranışlarını Değerlendirme Ölçeği” kullanılmıştır. Ölçek puanlarının değerlendirilmesinde ilk altı boyutta elde edilen yüksek puanlar olumlu antrenör davranışlarının yüksek oranda sıklığını ifade etmektedir. Sonda yer alan alt boyutta ise düşük puanlar olumsuz antrenör davranışlarının olmayışı ya da seyrekliği ifade edilmektedir. Ölçeğin alt boyutları arasında bir bağdaşıklık bulunmadığı için ölçeğin tümü için güvenilirlik hesapları yapılmamış yalnızca alt boyutlara göre güvenilirlik hesapları yapılmıştır. Bu nedenle bu araştırmada da yalnızca alt boyutlar üzerinden tanımlayıcı istatistikler yapılmış ve elde edilen veriler Tablo 26’de sunulmuştur.

Tablo 26. Sporcuların Antrenör Davranış Algıları

Alt Boyut	N	Min.	Max.	Ort.	Ss.
Fiziksel Antrenman ve Planlama	508	7,00	49,00	39,45	8,89
Teknik Beceri	508	8,00	56,00	50,75	8,85
Zihinsel Hazırlık	508	5,00	35,00	29,41	7,83
Hedef Belirleme	508	6,00	42,00	35,05	8,92
Yarışma Stratejisi	508	7,00	49,00	42,94	10,15
Olumlu Antrenör Davranışları	508	6,00	42,00	36,81	8,20
Olumsuz Antrenör Davranışları	508	8,00	56,00	21,63	12,62

Tablo 26 incelendiğinde sporcuların antrenör davranışlarının yedi alt boyutta değerlendirdiği görülmektedir. Birinci alt boyut olan “fiziksel antrenman ve planlama” toplam 7 maddeden oluşmaktadır. Bu boyutta alınabilecek en düşük puan 7 iken, en yüksek puan 49’dur. Araştırmaya katılan sporcuların bu boyutta aldıkları ortalama puanın ise 39,45 olduğu görülmektedir.

İkinci alt boyut olan “teknik beceri” toplam 8 maddeden oluşmaktadır. Bu boyuttan alınabilecek en düşük puan 7, en yüksek puan ise 56’dır. Araştırmaya katılan sporcuların bu boyuttan almış oldukları ortalama puan 50,75’dir.

Üçüncü alt boyut “zihinsel hazırlık” tır. Beş maddeden oluşan bu alt boyutta alınabilecek en düşük puan 7, en yüksek puan ise 35’dir. Bu çalışmada sporcuların bu alt boyuttan aldıkları ortalama puan ise 29,41 olmuştur.

Dördüncü alt boyut olan “hedef belirleme” toplam 6 maddeden oluşmaktadır. Bu alt boyutta alınabilecek en düşük puan 6 iken, en yüksek puan 42’dir. Katılımcı grup bu alt boyuttan ortalama 35,05 puan almışlardır.

Beşinci alt boyut olan ve toplam 7 maddeden oluşan “yarışma stratejisi” için alınabilecek en düşük puan 7, en yüksek puan ise 49’dur. Bu araştırmaya katılan sporcular bu alt boyuttan ortalama 42,94 puan almışlardır.

Altıncı alt boyut “olumlu antrenör davranışları” na ilişkin bilgi sunmaktadır. Bu boyut 6 maddedir ve alınabilecek en yüksek puan 42’dir. Araştırmaya katılan sporcular bu alt boyutta ortalama 36,81 puan almışlardır.

Son alt boyut olan “olumsuz antrenör davranışları” toplam 8 maddeden oluşmaktadır. Bu boyutta alınabilecek en düşük puan 7, en yüksek puan ise 56’dır. Araştırmaya katılan sporcular bu alt boyutta toplam 21,63 puandır.

4.8. Yedinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Antrenör davranışlarının sporcularının saldırganlık eğilimi üzerindeki etkisi incelemek amacıyla regresyon analizine karar verilirken bağımsız değişkenler (antrenör davranışlarının alt boyutları) arasındaki korelasyon incelenmiş ve 0.7 üzerinde korelasyon olduğu için basit doğrusal regresyon tercih edilmiştir. Korelasyon analizinde elde edilen değerler aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 27. Antrenör Davranışları Ölçeği Boyutları Korelasyon Analizi Sonuçları

		Fiziksel Antrenman ve Planlama	Teknik Beceri	Zihinsel Hazırlık	Hedef Belirleme	Yarışma Stratejisi	Olumlu Antrenör Davranışları	Olumsuz Antrenör Davranışları
Fiziksel Antrenman ve Planlama	r p	1						
Teknik Beceri	r p	0,653 0,000*	1					
Zihinsel Hazırlık	r p	0,723 0,000*	0,693 0,000*	1				
Hedef Belirleme	r p	0,708 0,000*	0,657 0,000*	0,885 0,788	1			
Yarışma Stratejisi	r p	0,685 0,000*	0,679 0,000*	0,820 0,000*	0,813 0,000*	1		
Olumlu Antrenör Davranışları	r p	0,583 0,000*	0,632 0,000*	0,681 0,000*	0,676 0,000*	0,753 0,000*	1	
Olumsuz Antrenör Davranışları	r p	0,035 0,425	-0,121 0,006*	-0,082 0,064	-0,045 0,317	-0,121 0,006*	-0,139 0,002*	1

*p<0,05

Tablo 28. Sporcuların Antrenör Davranışları Boyutları İle Saldırganlık Eğilimleri Arasındaki İlişki

Değişken	n	r	p
Fiziksel Antrenman ve Planlama	508	-0,105	0,017*
Saldırganlık Eğilimi			
Teknik Beceri	508	-0,007	0,879
Saldırganlık Eğilimi			
Zihinsel Hazırlık	508	-0,154	0,000*
Saldırganlık Eğilimi			
Hedef Belirleme	508	-0,153	0,001*
Saldırganlık Eğilimi			
Yarışma Stratejisi	508	-0,122	0,006*
Saldırganlık Eğilimi			
Olumlu Antrenör Davranışları	508	-0,096	0,030*
Saldırganlık Eğilimi			
Olumsuz Antrenör Davranışları	508	0,153	0,001*
Saldırganlık Eğilimi			

* = p<0.05

Yapılan analizler sonucunda antrenör davranışları ile sporcuların saldırganlık eğilimleri arasında negatif yönde ilişki olduğunu yalnızca olumsuz antrenör davranışları ile saldırganlık eğilimi arasında pozitif yönde ilişki olduğunu ortaya koymuştur.

Tablo. 29. Lisanslı Dövüş Sporcularının Antrenör Davranışlarının Saldırganlık Eğilimleri Üzerindeki Etkisine İlişkin Basit Regresyon Analiz Sonuçları

Değişken	B	Standart Hata	β	t	p	
Sabit	84,967	3,790		22,421	0,000	R=0,105 R ² = 0,011
Fiziksel Antr.ve Plan.	-0,224	0,094	-0,105	-2,386	0,017	F=5,691 (p=0,017)
Sabit	87,074	3,218		27,058	0,000	R=0,154 R ² =0,024
Zihinsel Hazırlık	-0,372	0,106	-0,154	-3,154	0,000	F=12,345(p=0,000)
Sabit	87,481	3,361		26,031	0,000	R=0,153 R ² =0,023
Hedef Belirleme	-0,323	0,093	-0,153	-3,480	0,001	F=12,107(p=0,001)
Sabit	85,885	3,618		23,739	0,000	R=0,122 R ² =0,015
Yarışma Stratejisi	-0,227	0,082	-0,122	-2,765	0,006	F=7,647 (p=0,006)
Sabit	84,301	3,836		21,974	0,000	R=0,096 R ² =0,009
Olumlu Antrenör Davr.	-0,221	0,102	-0,096	-2,177	0,030	F=4,741 (p=0,030)
Sabit	71,211	1,644		43,418	0,000	R=0,153 R ² =0,023
Olumsuz Antrenör Davr.	0,228	0,066	0,153	3,475	0,001	F=12,079(p=0,001)

*Saldırganlık Eğilimleri- (Bağımlı Değişken) Sabit

Tablo 29' daki regresyon analizi sonuçlarına göre ise antrenör davranışlarının sporcuların saldırganlık eğilimlerini yordadığı tespit edilmiştir. Antrenörlerin fiziksel antreman ve planlama davranışları %1 oranında, zihinsel hazırlık davranışları %2 oranında, hedef belirleme davranışları %2 oranında, yarışma stratejileri %1 oranında, olumlu genel davranışları yaklaşık %1 oranında sporcuların saldırganlık eğilimlerini düşürmektedir. Antrenörlerin olumsuz davranışları ise %2 oranında sporcuların saldırganlık eğilimlerini artırmaktadır.

4.9 Sekizinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Antrenör davranışlarının sporcularının şiddet eğilimi üzerindeki etkisi incelemek amacıyla regresyon analizine karar verilirken bağımsız değişkenler (antrenör davranışlarının alt boyutları) arasındaki korelasyon incelenmiş ve 0.7 üzerinde korelasyon olduğu için basit doğrusal regresyon tercih edilmiştir.

Tablo 30. Sporcuların Antrenör Davranışları Boyutları İle Şiddet Eğilimleri Arasındaki İlişki

Değişken	n	r	p
Fiziksel Antrenman ve Planlama	508	-0,100	0,024*
Şiddet Eğilimi			
Teknik Beceri	508	-0,051	0,255
Şiddet Eğilimi			
Zihinsel Hazırlık	508	-0,215	0,000*
Şiddet Eğilimi			
Hedef Belirleme	508	-0,185	0,000*
Şiddet Eğilimi			
Yarışma Stratejisi	508	-0,197	0,000*
Şiddet Eğilimi			
Olumlu Antrenör Davranışları	508	-0,136	0,002*
Şiddet Eğilimi			
Olumsuz Antrenör Davranışları	508	0,301	0,000*
Şiddet Eğilimi			

*= p<0.05

Yapılan analizler sonucunda antrenör davranışları ile sporcuların şiddet eğilimleri arasında negatif yönde ilişki olduğunu yalnızca olumsuz antrenör davranışları ile şiddet eğilimi arasında pozitif yönde ilişki olduğunu ortaya koymuştur.

Tablo. 31. Lisanslı Dövüş Sporcularının Antrenör Davranışlarının Şiddet Eğilimleri Üzerindeki Etkisine İlişkin Basit Regresyon Analiz Sonuçları

Değişken	B	Standart Hata	β	t	p	
Sabit	43,416	2,280		19,040	0,000	R=0,100 R ² = 0,010
Fiziksel Antr.ve Plan.	-0,128	0,056	-0,100	-2,270	0,024	F=5,153 (p=0,024)
Sabit	47,506	1,913		24,832	0,000	R=0,215 R ² =0,046
Zihinsel Hazırlık	-0,311	0,063	-0,215	-4,944	0,000	F=24,440(p=0,000)
Sabit	46,604	2,010		23,187	0,000	R=0,185 R ² =0,034
Hedef Belirleme	-0,235	0,056	-0,185	-4,229	0,000	F=17,882(p=0,000)
Sabit	47,797	2,149		22,237	0,000	R=0,197 R ² =0,039
Yarışma Stratejisi	-0,220	0,049	-0,197	-4,508	0,000	F=20,326(p=0,000)
Sabit	45,266	2,297		19,710	0,000	R=0,136 R ² =0,018
Olumlu Antrenör Davr.	-0,187	0,061	-0,136	-3,078	0,002	F=9,473 (p=0,002)
Sabit	71,211	1,644		43,418	0,000	R=0,153 R ² =0,023
Olumsuz Antrenör Davr.	0,228	0,066	0,153	3,475	0,001	F=12,079(p=0,001)

*Şiddet Eğilimleri- (Bağımlı Değişken) Sabit

Tablo 31'deki regresyon analizi sonuçlarına göre ise antrenör davranışlarının sporcuların şiddet eğilimlerini yordadığı tespit edilmiştir. Antrenörlerin fiziksel antreman ve planlama davranışları %1 oranında, zihinsel hazırlık davranışları %4 oranında, hedef belirleme davranışları %3 oranında, yarışma stratejileri %3 oranında, olumlu genel davranışları %1 oranında sporcuların şiddet eğilimlerini düşürmektedir. Antrenörlerin olumsuz davranışları ise %2 oranında sporcuların şiddet eğilimlerini artırmaktadır.

4.10. Dokuzuncu Alt Probleme İlişkin Bulgular

Sporcuların saldırganlık ve şiddet eğilimleri antrenörlerin eğitim düzeyi açısından değerlendirilmiştir. Bu alanda üç farklı düzey olmasından ve verilerin parametrik olmasından dolayı tek yönlü varyans analizi yapılmıştır. Elde edilen sonuçlar aşağıdaki tablolarda verilmiştir.

Tablo 32. Sporcuların Antrenörlerin Eğitim Durumuna Göre Saldırganlık Düzeyleri İçin Betimsel İstatistikler Tablosu

Antrenör Eğitim Düzeyi	N	Ortalama	SS
Zorunlu Eğitim	135	76,38	19,89
Üniversite	237	74,08	18,29
Lisansüstü	136	79,51	18,40
Toplam	508	76,14	18,85

Tablo 33. Sporcuların Antrenörlerinin Eğitim Durumuna Göre Saldırganlık Düzeyleri İçin Varyans Analizi Tablosu

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Gruplararası	2562,509	2	1281,255	3,640	0,02*	Üniversite-Lisansüstü
Grup İçi	177771,418	505	352,0223			
Toplam	180333,927	507				

p<0.05

Tablo 33'e göre sporcuların saldırganlık eğilimleri tek yönlü varyans analizi kullanılarak karşılaştırılmış ve gruplar arasında anlamlı fark bulunmuştur [(F=3,640), (p=0,02)]. Farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek üzere post hoc teknikler (bonferroni) uygulanmıştır. Buna göre antrenör eğitimi üniversite ve lisansüstü düzey arasında anlamlı bir fark vardır. Lisansüstü eğitime sahip antrenörlerle çalışan sporcular (ort=79,51, ss=18,40) lisans düzeyinde eğitime sahip antrenörlerle çalışan sporculara göre (ort=74,08), ss=18,29) anlamlı derecede yüksek düzeyde saldırganlık eğilimine sahiptir.

Tablo 34. Sporcuların Antrenörlerin Eğitim Durumuna Göre Şiddet Eğilimleri İçin Betimsel İstatistikler Tablosu

Antrenör Eğitim Düzeyi	n	Ortalama	ss
Zorunlu Eğitim	135	40,08	12,24
Üniversite	237	37,40	11,39
Lisansüstü	136	38,34	10,13
Toplam	508	38,36	11,34

Tablo 35. Sporcuların Antrenörlerin Eğitim Durumuna Göre Şiddet Eğilimleri İçin Varyans Analizi Tablosu

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	SD	Kareler Ortalaması	F	P
Gruplararası	618,117	2	309,058	2,416	0,009
Grup İçi	64605,781	505	127,932		
Toplam	65223,898	507			

p<0.05

Sporcuların şiddet eğilimleri antrenörlerin eğitim düzeyi açısından değerlendirildiğinde tek yönlü varyans analizi kullanılarak karşılaştırma yapılmış ve gruplar arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır (p=0,009>0,05).

5. TARTIŞMA

Araştırmada lisanslı dövüş sporcularının saldırganlık eğilimlerinin şiddet içerikli davranışlarını yordama durumu ele alınmıştır. Elde edilen bulgulara göre sporcuların saldırganlık eğilimleri, şiddet eğilimlerini yordamakta ve saldırganlık eğilimleri, şiddet eğilimlerinin %59'unu açıklamaktadır. Sporcuların şiddet eğilimlerinin %41'lik bölümü ise farklı değişkenler tarafından açıklanmaktadır. Bu değişkenlere eğitim durumu, yaş, akran etkisi, ekonomik durum, aile, antrenör etkisi, branş etkisi vb. örnekler verilebilir. Literatür incelendiğinde bulgularımızla uyuşan pek çok araştırmaya rastlamak mümkündür. Saldırganlık ve şiddet arasında yüksek düzeyde bir ilişki bulunmakta, saldırganlık, şiddet davranışlarının öncüsü kabul edilmektedir (Kılıkış, 2019; Mert, 2019; Varhan, 2016).

Araştırmaya katılan dövüş sporcularının saldırganlık eğilimlerinin düşük olduğu söylenilebilir. Alanyazında (Araz 2017; Baykan 2018; Bozkurt 2017; Doğan 2016; Esentürk 2014; Öztürk 2019; Shokoufeh 2018; Yavuz 2015) çeşitli demografik özelliklere sahip kişiler üzerinde yapmış oldukları çalışmalar ile araştırma bulgularıyla benzer sonuçlara ulaşmışlardır. Araştırma bulgularının aksine ve dövüş sporcularının saldırganlık seviyesini yüksek bulunduğu (Özdevecioğlu ve Yalçın, 2010), spor ile uğraşan ve hiç spor yapmamış olan ortaokul öğrencilerinin saldırganlık düzeylerini karşılaştıran ve saldırganlık eğiliminin spor yapmaktan etkilenmediği sonucuna ulaşan araştırmalara da literatürde rastlamak mümkündür (Kırımoğlu vd., 2008; Oda, 2014; Yıldız, 2009). Bu farklılığın sebebinin eğitim durumu, yaş, akran etkisi, ekonomik durum, aile, antrenör etkisi, branş etkisi ve benzeri pek çok faktör olduğu düşünülebilir. Alp ve Eraslan (2014) spor yapan çocukların saldırganlık düzeylerinin birçok faktörden etkilendiğini söylemiştir. Sporcuların stres düzeylerinin de saldırganlığa etkisi söz konusudur (Özdevecioğlu ve Yalçın, 2010). Genel olarak sporcuların spor aracılığı ile enerjilerini boşaltmaları spor dışında saldırganlık eğiliminde düşüş göstermelerine sebep olabilirken sporun doğası gereği içinde barındırdığı rekabet, mücadele ve kazanma arzusu kurallar çerçevesinde kontrollü bir saldırganlığı tetikleyebileceği düşünülebilir. Özmeden (2004) yapmış olduğu araştırmada saldırganlığın hakem, seyirci ve medya aracılığı ile de tetiklenebildiği yönünde bulgulara ulaşmıştır. Dövüş sporları söz konusu olduğunda ise sporcuların müsabakalarda saldırgan olmaları istenilen bir tutum olarak görülebilir. Sporda aşırı uyarılmışlık şeklinde de kendini gösteren saldırganlık, sinirlilik,

sakarlık, konsantre eksikliği şeklinde davranışlara sebebiyet verme ihtimali olsa da performansı olumlu etkileyerek artmasına sebep olmaktadır (Cox, 1985; Konter, 1996). Esentürk (2014), rakibe karşı kazanma mücadelesi saldırganlığın tatminini sağlarken aynı zamanda saldırganlık için bir rahatlama aracı olduğunu düşünmektedir. İnsanların toplumca rahatsız edici kabul edilen ve kanun dışı olabilecek uç davranışların yerini spor faaliyetlerinde hırs ve saldırganlıkla dışa vurdukları ve mental rahatlama yaşayabileceklerini vurgulamıştır. Dövüş sporcuların kendileri ile yaptıkları içsel konuşmanın olumlu yönde olduğunu, saldırganlık eğilimlerini düşüren etkenlerden birinin de bu mental hazırlık olduğunu düşünen çalışmalar da mevcuttur (Kafalı vd., 2017).

Araştırmaya katılan sporcuların şiddet eğilimleri düşük olduğu tespit edilmiştir. Saldırganlık eğiliminin, şiddet eğilimini yordamasına ilişkin sonuç bu durumu desteklemektedir. Sporcuların şiddet eğilimlerinin düşük çıkması, saldırganlık eğiliminin de düşük çıkmasına benzerlik gösteren etmenler gibi müsabaka içerisinde kazanma veya kaybetme durumlarıyla karşılaşmaları sonucunda stres yönetimi ve duygu kontrolü konularında gelişim gösterdikleri düşünülebilir. Araştırmaya katılım sağlayan sporcuların tamamının dövüş sporcusu olması ve bu sporcuların şiddet eğiliminin düşük çıkmasında, dövüş sporlarının büyük çoğunluğunun içine nüfuz etmiş derin Uzakdoğu felsefesi etkisi olduğu düşünülebilir. Bu felsefeyi sporcularının gelişim sürecinde sporcularına entegre etmeyi başarabilen, iletişim becerisi yüksek antrenörlere de sahip olabilirler. Dövüş sporlarının, sporcularına etki eden köklü felsefesi sonucu öfke kontrolü ve nefsi terbiye dışında maruz kalınan şiddete karşılık verme ya da mevcut durumda bulunan saldırganlığı yanstıma fırsatı barındırmasının da saldırganlık ve şiddet eğilimine etki ettiği söylenebilir.

Dövüş sporları yada herhangi bir sporun saldırganlık ve şiddet eğilimine etkisi üzerine yapılan pek çok araştırma literatürde mevcuttur. Varhan (2016), yapmış olduğu çalışmada spor yapmanın saldırganlık eğilimini düşürdüğüne dair sonuçlara ulaşmıştır. Spor yapan ve yapmayan katılımcıların karşılaştırıldığı ve spor yapmanın şiddet eğilimini düşürdüğü bulgularına ulaşan araştırmalara rastlamak mümkünken (Arslan vd., 2011; Hocalar, 2018; Hassmen vd., 2000; Penedo ve Dahn 2005), spor yapmanın şiddet eğilimine etki etmediği (Aydın vd., 2015; Öztürk, 2019), sporcuların şiddet eğilimlerinin yüksek olduğu bulgularına ulaşan (Eraslan vd., 2017) araştırmalara da rastlamak mümkündür. Konu ile ilgili çeşitli araştırmalarda farklı sonuçlara ulaşılmasının sebebinin saldırganlık eğiliminde de olduğu gibi sporcuların pek çok faktörden etkilenmesi olabilir. Saldırganlık eğilimin şiddet eğilimini

yordaması durumundan dolayı iki eğilimin de aynı faktörlerden etkilenmesinin doğal olduğu düşünülebilir.

Alanyazın incelendiğinde araştırmanın bulgularıyla çelişen, dövüş sporcuları ve genler üzerine yapılmış çalışmalarda dövüş sporcularının genetik olarak saldırganlık ve şiddete eğilimli olduklarını bulan çalışmalara rastlamak mümkündür. Bilen (2021) ‘‘Mücadele sporcularında slc6a4 geni 5-httlpr polimorfizmi ile saldırganlık düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi’’ adlı çalışmasında dövüş sporcularının hem psikolojik hem de genetik olarak saldırgan olduklarını tespit etmiştir. Benzer şekilde Ceylan (2020), yapmış olduğu çalışmada boks sporunun yüksek şiddet içeren spor olması, boksörlerin alel dağılımının eşit olması ve boks sporcularının saldırganlık eğiliminin yüksek olması arasında ilişki saptamıştır. Bu sonuçların sebebinin dövüş sanatlarında saldırganlık seviyesinin yüksek olması, hem takım sporlarına göre daha fazla fiziksel temasın olması hem de sporcuların spor ortamında verdikleri her karardan sorumlu olmaları ile ilişkili olmasından kaynaklandığı düşünülebilir. Yapılacak en ufak yanlış seçim veya kararın kendilerini zor durumda bırakabileceğini ve verecekleri her karardan sorumlu olduklarını bilmeleri onlar üzerinde ek stres faktörü oluşturmaktadır. Sporcuların stres düzeyleri ve saldırganlık eğilimleri arasında doğrudan bir bağlantı olduğu düşünüldüğünde ve aldıkları bir karar onlara zarar verdiyse daha fazla gerilmelerine ve bu negatif duyguları da saldırganlık aracılığı ile boşaltmaya neden olabilir şeklinde yorumlamıştır.

Dövüş sporcularının genetik ve mental olarak saldırganlık ve şiddete eğilimli sonuçlarının da literatürde yer alması bu sporcuların spor dışı alandaki tavırları üzerine merak uyandırmış olabilir. Sporcuların, birilerinin kendilerine saldırması, egolarının yüksek ve ahlaklarının zayıf olması, çevrelerine sert olduklarını göstermek istemeleri ve bu konuda çevrelerinden baskı hissetmeleri, kendilerine gösterilen ilgiyi devam ettirmek istemeleri gibi çeşitli nedenlerle şiddet içerikli davranışlar sergileyebilmeleri ihtimal dahilinde görülmektedir (Weinberg ve Gould, 2015). Dövüş sporcularının, spor dışı alanda şiddet içerikli davranışlardan kaçındıklarını ve saldırgan davranışlarda bulunma ihtimalinin düşük olduğunu gösteren çalışmalar da mevcuttur. Çelik vd. (2017), Dervent vd. (2010), Eripek (1993) birbirleriyle benzer sonuçlara ulaştıkları çalışmalarında dövüş sanatlarıyla ilgilenen sporcuların, ilgilendikleri sporun saldırganlık ve şiddet öğeleri içeren etkisiyle gerilimlerini ve saldırganlıklarını attıklarından spor dışındaki günlük yaşamlarında saldırganlık ve şiddet içerikli güdülerini daha kolay kontrol ettikleri, dolayısı ile saldırgan davranışta bulunma ihtimallerinin düşük olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Bu sonuç araştırmayla uyuşmakta ve

araştırmaya katılan sporcuların saldırganlık ve şiddet seviyelerinin düşük çıkmasını da açıkladığı düşünülmektedir.

Saldırganlık ve şiddet eğiliminde cinsiyet faktörü üzerine yapılan bu çalışmada kadınların saldırganlık eğilimleri erkeklere göre anlamlı derecede yüksek çıkmıştır. Şiddet eğiliminde ise anlamlı bir fark olmamasına karşın erkeklerin şiddet düzeyi kadınlara göre yüksek çıkmıştır. Literatür incelendiğinde araştırma sonuçlarına benzer şekilde kadınların saldırganlık eğiliminin yüksek çıktığı çalışmalara rastlamak mümkündür (Bahadır ve Certel, 2012; Canbaz vd., 2015; Cummings ve Leschied, 2000; Demir vd., 2017).

Varhan (2016) gerçekleştirmiş olduğu araştırmada anlamlı bir farklılık olmamasına karşın kadınların şiddet eğilimlerinin erkeklerden yüksek olduğunu, Aydın vd. (2015) ise çalışmasında kadınların erkeklere oranla daha fazla şiddet eğilimine sahip olduğunu bulmuştur.

Erkek sporcuların saldırganlık eğilimlerinin, kadın sporculardan daha fazla bulunduğu (Aksoyak, 2015; Akıl, 2018; Bostancı vd., 2017, Kharkan vd., 2013; Kırman, 2018; Okyaz, 2017) erkek öğrencileri kız öğrencilere göre şiddet eğilim düzeyinin fazla olduğu (Göldağ, 2015), cinsiyetin saldırganlık ve şiddet eğilimine etki etmediği (Aydın vd., 2005; Erşan vd., 2009; Tekin vd., 2011; Tutkun vd., 2010) sonuçlarına ulaşan çalışmalara literatürde yerini almıştır. Saldırganlık, şiddet eğilimi ve cinsiyet ilişkisini inceleyen araştırmaların birbiriyle çelişen farklı sonuçlara ulaşmaları saldırganlık ve şiddet eğiliminin cinsiyet dışındaki faktörlerden daha fazla etkilendiği kanısını uyandırabilir.

Branşara göre saldırganlık ve şiddet eğilimini incelendiğinde Boks branşı ile ilgilenen sporcuların Kickboks branşı ile ilgilenen sporculara göre saldırganlık eğilimleri anlamlı derecede yüksek çıkmıştır. Kickboks branşı ile uğraşan sporcuların saldırganlık eğilimleri diğer branşlara göre daha düşüktür. Bunun sebebinin Kickboks branşının içerisinde Point Fighting, Light Contact, Kick Light, Müzikli form gibi yumuşak temas, ya da temasın bulunmadığı alt branşların varlığından kaynaklandığı düşünülebilir. Muaythai ve Wushu branşlarının birbirlerine çok yakın, Boks branşına göre ise daha az saldırganlık puanı sergilemelerinde iki branşın da doğu kökenli olmaları ve derin felsefeyle yoğrulmalarının etkisi olduğu varsayılabilir. Doğunun dövüş branşlarının doğasıyla bütünleşmiş derin felsefesinin bir şekilde aşınması dahi tahammül edilemez görülmüştür. Doğü kökenli dövüş sanatları spor yaklaşımı ile yoğurulduğunda, felsefi, manevi ve fiziksel bütünleşmeyi

kısıtladığına inananlar sert eleştirilere maruz kalarak geleneksel ve modern versiyonlarının doğmasına sebep olmuştur (Foster, 1986)

Araştırmada branşlara göre sporcuların şiddet eğilimleri incelendiğinde Kickboks branşı ile uğraşan sporcuların saldırganlık eğilim puanları diğer üç branşın gerisinde yer alırken, şiddet eğilimi puanlarının Muaythai ve Wushu branşlarına göre yüksek olduğu görülmektedir. Kickboks branşı içerisinde yer alan yumuşak temaslı alt branşların katılımcısı olan sporcuların müsabakalarda fazla hakem müdahalesi nedeniyle, tam manası ile atamadıkları ve yansıtamadıkları saldırganlık enerjisinin, yüksek şiddet eğilimi ile ortaya çıktığı düşünülebilir. Boks branşı ile ilgilenen sporcular Muaythai ve Wushu branşları ile ilgilenen sporculara göre anlamlı derecede yüksek düzeyde şiddet eğilimine sahiptir. Boks branşı ile uğraşan sporcuların saldırganlık ve şiddet eğilimlerinin diğer branşlarla uğraşan sporculara göre anlamlı derecede yüksek çıkmasının, yine bir başka Batı kökenli dövüş sporu Kickboks branşı ile uğraşan sporcuların şiddet eğilimlerinin, Doğu kökenli Muaythai ve Wushu branşına göre yüksek çıkmasının sebebinin, Boks ve Kickboks branşlarının içeriklerinde Uzakdoğu dövüş sanatlarındaki gibi bir felsefe barındırmaktan ziyade tamamen rekabet ve kazanma odaklı branşlar olmasından kaynaklandığı düşünülebilir. Binder (2007)'ın "Birçok Batı kökenli spor rekabeti ve kazanmayı vurgulasa da; Doğu kökenli dövüş sanatları geleneksel olarak kendini tanımayı, kişisel gelişimi ve duygu kontrolünü vurgular. Batı kökenli sporlardan farklı olarak, Doğu kökenli dövüş sanatları nefsi müdafaa, felsefi ve ahlaki dersleri de bünyesinde harmanlamaktadır." şeklindeki karşılaştırmasının bu görüşü desteklediği görülmektedir. Batı kökenli branşlar ile uğraşan sporcuların saldırganlık ve şiddet eğiliminin yüksek olmasında bu branşların içinden yetişmiş ve Doğu kökenli dövüş sanatlarının felsefesi gibi bir felsefeyle tanışmamış antrenörlerin, sporcularının saldırganlık ve şiddete eğilimlerinin düşük olması üzerine bir beklenti içinde bulunmamaları da olabilir. Tekin (2008) "Dövüş sanatlarının psikososyal faydaları mit mi gerçek mi?" isimli araştırmasında özellikle Doğu kökenli dövüş sporlarının psikososyal faydaları olduğunu bunu destekleyen pek çok araştırmayla göz önüne sunmuştur. Uzakdoğu dövüş sanatları çok sayıda insan için psikolojik problemlerin tedavisi amacıyla tercih sebebi olabilmektedir (Akçakoyun vd., 2010). Uyuşturucu bağımlısı, yeme bozukluğu olan ve cinsel istismara uğramış kadınların iyileşmesinde (Guthrie, 1997), zihinsel ve görme engelli çocukların psikososyal becerilerinin artmasında (Gleser vd., 1992), geleneksel tedavilere kıyasla davranış bozuklukları olan gençlerin özsayılarında daha fazla artış görülmesinde (Green, 1987; Gorbel, 1990; Madenlian, 1979), suça karışmış çocukların tedavi sürecinde (Flisher vd., 1995) doğu kökenli dövüş

sporlarının yardımcı olabildiğine dair çalışmalar literatürde bulunmaktadır. Bu psikososyal faydaların da saldırganlık ve şiddet eğilimi üzerinde etkili olduğu düşünülebilir.

Literatür incelendiğinde Mazılı (2018), Taekwondo branşı ile ilgilenen sporcuların karate branşı ile ilgilenen sporculara göre saldırganlık eğilimlerinde anlamlı bir farklılık bulamamıştır. Doğu kökenli dövüş sporlarının felsefeleri gereği bu sporla uğraşanların saldırganlık ve şiddet eğilim düzeylerinin birbirlerine benzer olması çalışma bulgularıyla uyusmaktadır. Farklı branşlarla ilgilenen sporcuları karşılaştırarak saldırganlık ve şiddet eğilimlerinde branş etkisini inceleyen çalışmalar alanyazında görülmektedir. Ramazanoğlu vd. (2002), futbolcular ve taekwondo sporcuları üzerinde saldırganlık düzeyleri ile ilgili yapmış olduğu çalışmada taekwondo sporuyla uğraşan bireylerin daha az saldırgan davranış gösterdiğini tespit etmişlerdir. Daniels ve Thornton (1992) yapmış oldukları çalışmada dövüş sporu ile uğraşanların rugby ve badminton yapanlara göre daha az düşmanlık duygusuna sahip oldukları bulgularına ulaşmışlardır. Kharkan vd. (2013), karate, taekwondo, basketbol ve voleybol ile ilgilenen sporcular ile yaptığı araştırmaya göre, spor dalları ve sporcuların saldırganlık düzeyleri arasında ilişki olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Karakuzulu (2018), yapmış olduğu çalışmada yukarıda bahsi geçen çalışmaların aksine dövüş sporcularını diğer bireysel spor yapan sporculara göre daha saldırgan olduğu sonucuna ulaşmıştır. Dervent (2007), Tutkun vd. (2010) ise bireysel spor yapanları, takım sporları ile uğraşanlara göre daha saldırgan bulmuştur. Bir başka çalışmada ise takım sporcularının saldırganlık eğilimleri, bireysel sporla uğraşanların saldırganlık eğiliminden fazla olduğu görülmektedir (Kafalı v.d, 2017). Bu sonuçların dışında spor branşlarının, sporcuların saldırganlık ve şiddet eğilimlerine etki etmediği sonucuna ulaşan çalışmalar da mevcuttur (Uluçay, 2012). Saldırganlık ve şiddet eğiliminin sporcu kültürüne ve bu kültürde rol oynayan antrenörün davranışlarına göre şekillendiği literatürdeki farklılıkların bundan dolayı olduğu düşünülebilir. Neticede bir spor çok derin felsefeleri içeriğinde barındırsa da bu felsefeyi sporculara aktaracak kişi antrenördür.

Araştırmaya katılan sporcuların antrenörlerinin davranışlarını nasıl değerlendikleri merak edilen problemde kullanılan ölçek gereği antrenör davranışları yedi alt boyutta değerlendirilmiştir. Sporcular olumsuz antrenör davranışları alt boyutu dışında fiziksel antrenman ve planlama, teknik beceri, zihinsel hazırlık, hedef belirleme, yarışma stratejisi, olumlu antrenör davranışları alt boyutlarından yüksek puan almışlardır. Sporcuların olumsuz antrenör davranışları düşük puan alırken olumlu antrenör davranışlarının yüksek puan alması

çalışmanın tutarlı olduğunu ifade edebilir. Araştırma sonuçlarına göre sporcuların antrenörlerinin davranışlarını genel olarak olumlu algıladıkları görülmektedir. Literatür incelendiğinde algılanan antrenör davranışlarında sporcuların yaş, başarı, milli olma durumları, antrenörleriyle çalışma süreleri, antrenör yaşı, antrenörlerinin milli takımda görev alma durumu, antrenörlerinin eğitim durumu vb. etmenler baz alınarak gerçekleştirilmiş ve farklı sonuçlara ulaşılmış çalışmalar bulunmaktadır. Sporcunun spor yaşı arttıkça antrenör davranışlarının daha olumsuz bulunduğu (Cote vd., 2000), yaşı genç, eğitim düzeyi düşük antrenörlerin daha olumsuz tavırlar sergiledikleri ve antrenörün deneyim yılı arttıkça sporcuların antrenörlerinin davranışlarını olumlu algıladığı (Gül, 2015; Nakit, 2019; Parker, 2010), milli sporcuların milli olmayan sporculara göre antrenör davranışlarını daha olumsuz bulduğu, sporcunun tecrübesinin arttıkça antrenörünün davranışlarını olumsuz bulmaya başladığı (Gül, 2015; Nakit, 2019), bireysel spor antrenörlerinin takım sporları antrenörlerine göre liderlik ve iletişiminin daha iyi olduğu bu yüzden bireysel spor antrenörlerinin takım sporu antrenörlerine göre davranışlarının daha olumlu etki bıraktığı (Baker vd., 2003; Chelledurai vd., 1998; Yılmaz, 2008; Yılmaz vd., 2009) gibi sonuçlara ulaşan çalışmalar da literatürde mevcuttur. Bahsi geçen çalışmaların aksine Karakoç vd. (2011) yapmış olduğu çalışmada milli takım düzeyindeki sporcuların antrenör ve takımlarının gözdesi oldukları için antrenörleri hakkında olumsuz görüş beyan etme olasılıklarının düşük olacağı ve milli takım düzeyindeki sporcuların antrenörlerinin davranışlarını olumlu gördüklerini, spor branşları üzerinden antrenör davranışları ile ilgili bir anlamlı sonuca ulaşamayacağını, Dilek (2017) sporcuların milli takımda görev alma durumlarının antrenör davranışlarını algılamaları ile ilişkisi olmadığı, Bensiz (2018) ve Çik (2019), eğitim durumuna göre algıladıkları antrenör davranışlarında farklılık olmadığı, Başer (2009) sporcuların elde etmiş oldukları sportif başarılarla göre algıladıkları antrenör davranışlarında herhangi bir farklılık görülmediği çalışmalar da mevcuttur.

Antrenör davranışlarını değerlendiren farklı çalışmaların birbirleri ile çelişmesinin sebebinin antrenör sporcu iletişim becerisi ile alakalı olduğu söylenebilir. İletişim becerisi yüksek olan bir antrenör, iletişim becerisi düşük olan bir antrenöre göre yaş, başarı, eğitim durumu gözetmeksizin davranışları olumlu algılanabilir. Sümer (2019)' in yaptığı çalışmada, antrenör iletişim becerilerinin iyi algılanması antrenör ve sporcular arası iletişimdeki yapıcı ve paylaşımcı ilişki ile açıklanabilir. Antrenörlerin iletişim anında geri bildirim alma verme sürecinde sporcularıyla daha fazla ilgilenmeleri, sporcularıyla yakın ilişkiler kurmaları onları anlamaları aralarındaki ilişkinin pozitif olmasını sağlayabileceğini söylemiştir. Bloom (1996) tarafından gerçekleştirilen bir araştırmada ise bir antrenörün iletişim becerileri, antrenörlük

sürecinin tüm unsurlarını etkileyen enerjinin kilidini açar ve daha etkili iletişim becerileri sergileyen koçlarla çalışan sporcuların antrenman ve müsabakalarda daha fazla gelişme gösterdikleri, zevk aldıkları, koymuş oldukları hedefleri başarmak için tüm potansiyellerini ortaya çıkardıkları sonucuna ulaşılmıştır. Hannula (2007)' a göre, bir antrenörün etkili iletişim kurma yeteneği, onu başarılı kılan ve sporcuları tarafından davranışlarının pozitif kabul edilmesini sağlayan faktörlerden biridir.

Antrenör davranışlarının sporcuların saldırganlık eğilimi ile ilişkisini incelemek için yapılan çalışmada antrenör davranışlarının teknik beceri alt boyutu dışındaki tüm alt boyutlarında anlamlı farklılık bulunmuştur. Fiziksel antrenman, zihinsel hazırlık, sabit hedef belirleme, yarışma stratejisi alt boyutları ile olumlu antrenör davranışları arasında pozitif yönlü bir ilişki varken, olumsuz antrenör davranışları arasında negatif yönlü bir ilişki mevcuttur. Olumlu antrenör davranışları ve saldırganlık eğilimi arasında da negatif yönlü bir ilişki mevcutken olumsuz antrenör davranışları ile saldırganlık eğilimi arasında pozitif yönlü bir ilişki vardır. Antrenörlerin olumlu davranışları sporcuların saldırganlık eğilimlerinin azalmasına sebep olurken, antrenörlerin olumsuz davranışları ise sporcuların saldırganlık eğilimlerinin artmasına sebep olmaktadır. Regresyon analizi sonuçlarına göre de antrenör davranışlarının sporcuların saldırganlık eğilimlerini yordadığı tespit edilmiştir. Antrenörlerin fiziksel antrenman ve planlama davranışları %1 oranında, zihinsel hazırlık davranışları %2 oranında, hedef belirleme davranışları %2 oranında, yarışma stratejileri %1 oranında, olumlu genel davranışları yaklaşık %1 oranında sporcuların saldırganlık eğilimlerini düşürmektedir. Antrenörlerin olumsuz davranışları ise %2 oranında sporcuların saldırganlık eğilimlerini artırmaktadır.

Araştırmada antrenör davranışlarının sporcuların şiddet eğilimi ile ilişkisi incelenmiş, antrenör davranışlarının teknik beceri alt boyutu dışındaki tüm alt boyutlarında anlamlı farklılık bulunmuştur. Antrenör davranışları ve saldırganlık eğilimi ilişkisine benzer sonuçlar şiddet eğiliminde de görülmektedir. Saldırganlık eğiliminin şiddet eğilimini yordadığı bilindiğine göre bu şekilde benzerlik olması araştırmanın tutarlı olduğunu göstermektedir. Olumlu antrenör davranışları ve şiddet eğilimi arasında da negatif yönlü bir ilişki mevcutken olumsuz antrenör davranışları ile şiddet eğilimi arasında pozitif yönlü bir ilişki vardır. Olumlu algılanan antrenör davranışları sporcuların şiddet eğilimlerinin düşmesine sebep olurken, antrenörlerin olumsuz davranışları ise sporcuların şiddet eğilimlerinin artmasına sebep olmaktadır. Regresyon analizi sonuçlarına göre de antrenör davranışlarının sporcuların şiddet eğilimlerini yordadığı tespit edilmiştir. Antrenörlerin fiziksel antrenman ve planlama

davranışları %1 oranında, zihinsel hazırlık davranışları %4 oranında, hedef belirleme davranışları %3 oranında, yarışma stratejileri %3 oranında, olumlu davranışları yaklaşık %1 oranında sporcuların şiddet eğilimlerini düşürmektedir. Antrenörlerin olumsuz davranışları ise %2 oranında sporcuların şiddet eğilimlerini artırmaktadır.

Fiziksel Antrenman ve planlama konusunda doğru davranış sergileyemeyen bir antrenör sporcusunu gereğinden fazla yorabilir ya da sporcusunun müsabakalara eksik hazırlanmasına sebep olabilir. Sporcu yanlış çalışma sonucu tükenmişlik yaşayabilir, yetersiz yüklenme ile de kendini olduğundan daha başarılı görebilir. Yanlış yapılan hazırlık evresi sonucunda sporcunun müsabaka kaybetmesi, sakatlanarak hedeflerinden uzaklaşması gibi sebepler saldırganlık ve şiddet eğilimini artırabilir. Doğru bir antrenman metodu ve planlama sporcuyu güvende hissettirebilir, performansının artmasına, ağır yorucu antrenmanların önemini anlamasına ve saldırganlık enerjisini doğru kanalize etmesine yardımcı olabilir.

Teknik beceri alt boyutunun saldırganlık ve şiddet eğilimi üzerine anlamlı bir fark görülmemektedir. Araştırma sonucunda saldırganlık eğiliminin şiddet eğilimini yordadığı bulgusuna göre saldırganlık ve şiddet eğilimi üzerine anlamlı bir fark görülmemesi bulguların tutarlı olduğunu göstermektedir.

Sporcular tarafından olumlu algılanan zihinsel hazırlık sürecinin sporcuların saldırganlık ve şiddet eğilimlerini düşürdüğü görülmektedir. Doğru zihinsel hazırlık sporcuların müsabaka içerisinde kurallar çerçevesinde saldırganlık ve şiddet gösterebilecekleri bilincinin oturmasına sebep olduğu düşünülebilir. Ayrıca sporcu kaygı ve stres ile baş etmeyi, mağlubiyet ve galibiyet sonrasında yaşanan yoğun duygularını kontrol etmeyi öğrenebilir. Duygu kontrolü, stres yönetimi konusunda da idmanlı bir sporcu saldırganlık ve saldırganlığın dışı vurumu olan şiddet içerikli duyguları üzerinde daha fazla kontrol sahibi olabileceği düşünülebilir.

Hedef belirleme alt boyutunun sporcuların saldırganlık ve şiddet eğilimlerini düşürdüğü görülmektedir. Sporcularını ulaşılabilir, kabul edilebilir, mantıklı hayal ve hedeflere yönlendirebilen antrenörler, sporcularındaki saldırganlık ve şiddet eğilimleriyle etkili bir şekilde mücadele edebilecekleri düşünülebilir.

Yarışma stratejileri alt boyutunun sporcuların saldırganlık ve şiddet eğilimine negatif yönde etkisi olduğu görülmektedir. Antrenörlerinin sporcularına kurallar ve fairplay çerçevesinde yarışma stratejisi belirlemesi sporcuların saldırgan ve şiddet içerikli davranışlar üzerinde daha kontrollü olacağı varsayılabilir. Antrenörün sporcusunu hakemi aldatmaya yönelik davranışlar, kural dışı hareketleri teşvik üzerine bir taktik geliştirmesi sporcunun saldırganlık ve şiddet eğilimini artıracak ön görülebilir.

Olumlu algılanan antrenör davranışlarının sporcuların saldırganlık ve şiddet eğilimini düşürdüğü, olumsuz algılanan antrenör davranışlarının sporcuların saldırganlık ve şiddet eğilimini artırdığı bulgularına ulaşılması araştırmanın tutarlı olduğunu göstermektedir. Pakyardım (2021) yapmış olduğu çalışmada kendisinden beklenen başarıyı elde edemeyen sporcusuna sözlü ya da fiziksel şiddet uygulayan antrenörlerin sporcularının şiddet eğilimlerinin daha yüksek olduğu, başarısızlığı sonucunda antrenörünün kayıtsız kaldığını söyleyen sporcuların şiddet eğilimlerinin, başarısızlığı antrenörü tarafından anlayışla karşılanan sporculara kıyasla daha fazla olduğunu tespit etmiştir. Ayrıca Regets (1990) antrenörünün saldırganlık eğilimi yüksek olan bir sporcunun saldırganlık eğilimi artarken, saldırgan tutuma karşı irade göstererek başedebilen saldırganlık ve şiddet eğilimi düşük antrenörlerin sporcularında saldırganlık ve şiddet düzeylerinin azalması durumu söz konusudur. Antrenör öğrencinin davranışlarını rol model olarak etkileyebilmektedir. Bu sonuçlar da araştırmanın sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir.

Antrenör eğitim durumlarının sporcuların saldırganlık ve şiddet eğilimi ile ilişkisinin incelendiği alt problemde lisansüstü eğitime sahip antrenörlerle çalışan sporcular lisans düzeyinde eğitime sahip antrenörlerle çalışan sporculara göre anlamlı derecede yüksek düzeyde saldırganlık eğilimine sahiptir. Sporcuların şiddet eğilimleri antrenörlerin eğitim düzeyi açısından değerlendirildiğinde gruplar arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır. Nitekim literatürde de araştırmanın bu sonuçlarını destekler nitelikte antrenörlerin eğitim düzeyi artıkça sporcuların sosyal gereksinimlerini gidermek için uygun bir ortam oluşturabildiğine yönelik çalışmalar mevcuttur. Tiryaki (2021), antrenörün sporcuya gösterdiği anlayış seviyesi ile antrenörün eğitim seviyesi arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğunu tespit etmiştir. Chelladurai (1990) ve Dilek (2017) çalışmalarında benzer sonuçlara ulaşarak eğitim seviyesi yüksek olan antrenörlerin davranışlarının sporcuları tarafından daha olumlu algılandığını belirtmişlerdir. Gül (2015) yapmış olduğu çalışmada antrenörlerin davranışlarına ait olumlu düşüncelerin antrenörlerin eğitim seviyesi yükseldikçe daha da arttığı sonucuna ulaşmıştır.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmanın bu bölümünde sonuç ve öneriler yer almaktadır.

6.1. Sonuç

Araştırmada, dövüş sporcularının saldırganlık ve şiddet eğilim düzeyleri, antrenör davranışlarının bu sporcuların saldırganlık ve şiddet eğilimine etkisi incelenmiştir. Araştırmaya katılan sporcuların saldırganlık eğilimlerinin şiddet eğilimlerini yordadığı tespit edilmiş, saldırganlık eğilimleri arttıkça şiddet eğilimlerinin de artacağı tespit edilmiştir. Araştırmaya katılan sporcuların saldırganlık ve şiddet eğilim düzeyleri düşük çıkmıştır. Branş faktörü ele alınarak incelendiğinde Boks branşı ile ilgilenen sporcuların saldırganlık eğilimleri diğer branşla ilgilenen sporculara göre yüksek iken Kickboks branşı ile ilgilenen sporcuların saldırganlık eğilimleri diğer branşla ilgilenen sporculara göre düşük çıkmıştır. Branşa göre şiddet eğiliminde ise doğu kökenli olan dövüş sporları ile ilgilenen sporcuların batı kökenli dövüş sporcularına göre şiddet eğilimleri düşük çıkmıştır. Dövüş sporcularının cinsiyetlerinin saldırganlık ve şiddet eğilimi ile ilişkisi incelendiğinde kadınların erkeklere göre daha saldırgan olduğu, şiddet eğiliminde cinsiyet faktörünün anlamlı sonuçlanmadığı görülmüştür. Literatürde cinsiyet, saldırganlık ve şiddet ile ilgili birbiriyle çelişen pek çok çalışma olması, saldırganlık ve şiddet eğilimin cinsiyet dışındaki faktörlerden çok daha fazla etkilendiği görüşünü düşündürmektedir. Olumlu antrenör davranışları sporcuların saldırganlık ve şiddet eğilimlerini düşürürken, olumsuz antrenör davranışlarının sporcuların saldırganlık ve şiddet eğilimlerini artırdığı tespit edilmiştir. Antrenörün eğitim durumunun ilerlemesi sporcuların saldırganlık eğilimlerini artırırken, şiddet eğilimleri üzerinde antrenör eğitim düzeyi ile ilişkisi anlamlı sonuçlanmamıştır.

Araştırma sonucu elde edilen bulgular, dövüş sporcularının gündelik yaşamda saldırgan ve şiddet eğilimli kişiler oluşuna dair bir ön yargı varsa bunu kırabilir. Ayrıca bir sporcunun saldırganlık ve şiddete eğiliminin, doğru yaklaşım gösteren bir antrenörle azaltılabileceği, ailelerin dövüş sporu ile ilgilenen çocuklarının spor dışı hayatlarında şiddete başvurma endişesini donanımlı, sporcuları ile iyi ilişkiler kuran antrenörlerin ortadan kaldırabileceği düşünülmektedir. Artan şiddet olayları dolayısı ile antrenör eğitiminde rol sahibi kurumların,

antrenör eğitimlerinde saldırganlık ve şiddet üzerine farkındalık yaratacak eğitimler vermeleri ayrıca spor psikolojisi üzerine verilen eğitimlerin kapsamının genişlemesi antrenörlerin bilinçlenmesine etki edebilir. Antrenör, davranışlarının sporcular üzerindeki etkileri hakkında bilgi ve öngörü sahibi olmalı, onlara spor branşı dışında da toplumca kabul edilir ya da kabul edilemez davranışlar hakkında eğitim verebilmelidir. Doğru yaklaşım gösteren antrenörler aracılığı ile şiddet olaylarına karışan sporcu örneklerinde azalma görülebileceği düşünülmektedir.

6.2. Öneriler

Velilerin çocuklarına karşı tavırları, çocuklarının saldırganlık ve şiddet eğilimlerine etki edebilir. Çocuklara sporda başarının sadece kazanmak olduğu yönünde telkinde bulunulması üzerlerinde baskı ve stres yaratacak, mücadeleden keyif almak yerine ailesinin ve kendisinin imajını zedelememek için saldırgan ve şiddet içerikli tavırlara yönelmeyi tercih edebilecektir. Bunu önleyebilmek için ailelerin çocuklarına spordaki başarının mücadele etmek, kendini geliştirmek, güzel bir çevre sağlamak, sağlıklı kalmak gibi kazanmak dışında pek çok şey olduğunu öğretmeleri önerilebilir. Ayrıca çocuklarının performansları hakkında olumsuz yorum yapmamalı, müsabaka ve antrenmanda eksiklerini gerekli gördüğü takdirde antrenörünün yapacağı bilincinde tavır takınmaları önerilir. Sporcuların saldırganlık ve şiddet eğilimlerine antrenör davranışlarının etkisi olduğu bulgumuza istinaden velilerin antrenör seçimleri konusunda daha seçici davranmaları önerilebilir. Ailelerin çocuklarının yanında antrenörlerini eleştirmeleri, sporcunun antrenörüne olan sevgi ve saygısını yitirmesine sebep olabilir. Bu eksiklik antrenör ve sporcu arasında çatışmaya sebebiyet verebilir sporcunun saldırganlık ve şiddet eğilimine etki edebilir. Ailelere, çocuklarının yanında antrenörleri hakkında olumsuz konuşmalardan sakınmaları önerilebilir.

Dövüş sporu ile ilgilenen sporculara saldırgan ve şiddet içerikli davranışları kontrol etmeleri için mental antrenman yapmaları, sporun sadece kazanmak ya da kaybetmek dışında pek çok faktörü olduğu bilincine varmaları, öğrendikleri şiddet içerikli teknikleri müsabaka dışında kullanmayı düşünmekten ve kullanmaktan kaçınmaları önerilebilir. Genel olarak dövüş sanatları üzerinde hakim olan derin felsefeyi öğrenmeye, benimsemeye ve içselleştirmeye çalışmaları önerilebilir.

Federasyonlara, antrenör eğitimleri ve seminerlerinde antrenör başarısının sadece madalya sayısı ve milli takıma sporcu kazandırmaktan ibaret olmadığı, günümüzde bu algıların değişmeye başladığını anlatmaları ve bu eğitimlerde olumlu antrenör davranışlarını geliştirecek ve teşvik edebilecek çalışmalar yapmaları önerilebilir.

Antrenör davranışlarının sporcular üzerinde büyük etkiler yarattığı ve genellikle rol model oldukları için antrenörlerin spor dışı yaşamlarında bile tavırlarının önemli olduğu görülmektedir. Antrenörlere, sporcularının antrenman ve müsabakalardan keyif almalarını sağlamaları, kendilerini sürekli geliştirerek sporculara ve branşa uygun antrenman planlaması yapmaları, mental antrenmana önem vererek sporcularına olumlu yönde içsel konuşma, imgeleme yapmaları için teşvik etmeleri, sporculara reket ortamında ya da spor dışı alanda kontrollerini kaybetmemeleri için eğitmeleri ve telkinde bulunmaları önerilebilir. Müsabakada yada sosyal alanda kontrolünü yitirerek saldırganlık ve şiddet içerikli davranışlar içerisinde bulunan sporcularını uyarmalı, dinlemeyen sporcularına yaptırım uygulayabilmelidir. Akran etkisinin öneminin farkında olarak spor gruplarını oluştururken, sporcuları kötü alışkanlıklara yöneltebilecek, saldırganlık ve şiddete özendirilebilecek, grup içerisinde akran zorbalığında bulunabilecek, akranlarını antrenörünün saygınlığına zarar verebilecek şekilde yönlendirebilecek kişilere yer vermemeli, sonradan daha önce grupta bulunan bu yanlış tavırları benimsemiş eski sporcuları fark ederse de o kişilerin şampiyon dahi olsalar grupla ilgisinin kesilmesinin önemi hakkında farkındalık sahibi olabilmeleri önerilebilir.

Bu alanla ilgili çalışma yapacak araştırmacılar için, bu araştırma Ege Bölgesinde gerçekleşmiş olduğu için farklı bölgelerde farklı sonuçlar ile karşılaşıp karşılaşılmayacağına yönelik çalışmaların yapılması önerilebilir.

KAYNAKLAR

- Acet, M. (2001). *Futbol Seyircisini Fanatik ve Saldırgan Olmaya Yönelten Sosyal Faktörler*. Doktora tezi. Gazi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Akçakoyun, F., Çalışkan, E., ve Karlı, H. (2010). Dövüş Ve Takım Sporcularının Empati Düzeylerinin Karşılaştırılması. *Türkiye Kickboks Federasyonu Spor Bilimleri Dergisi*.
- Akıl M.A. (2018). *Üniversite Öğrencilerinde Mizah Eğiliminin Saldırganlık Üzerindeki Etkilerinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Aydın Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Aksoyak, M. (2015). *Üniversite öğrencilerinin benlik saygısı yaşam tatmini ve saldırganlık düzeyi farklılıkları ve ilişkileri*. Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.
- Alpay, H. (2016). *Sensei El Kitabı*. Türkiye Karate Federasyonu, Eğitim Kitapları Serisi, Ankara.
- Altıntaş, A., Çetinkalp, Z. K. ve Aşçi, F. H. (2012). Antrenör-Sporcu İlişkisinin Değerlendirilmesi: Geçerlik Ve Güvenirlik Çalışması. *Spor Bilimleri Dergisi*, 23(3), 119-128.
- Arslan, C., Güllü, M. ve Tural, V. (2011). Spor yapan ve yapmayan ilköğretim öğrencilerinin depresyon durumlarının bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Niğde Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*.
- Atasoy, M., Dalkılıç, M., ve Uğraş, S. (2017). Yapay Sinir Ağları İle Dövüş Sporları Alanında Lisanslı Sporcu Sayılarının Tahmini. *Kilis 7 Aralık Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*.
- Aydın, P., Ersoy, A., ve Aktaş, N. (2015). Aktif Spor Yapan Ve Yapmayan 12-14 Yaş Ortaokul Öğrencilerinin Şiddet Eğilimlerinin İncelenmesi. *Sportif Bakış: Spor Ve Eğitim Bilimleri Dergisi*.
- Aykın, A. G. (2010). *Kick Boks Federasyonunun İdari ve Mali Yapısının İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Spor Yöneticiliği Anabilim Dalı, Antalya.

- Bahadır, Z. ve Certel, Z. (2012). Takım Sporunu Yapan Sporcularda Benlik Saygısı ve Sürekli Öfke Ve Öfke İfade Tarz İlişkisinin İncelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilim Dergisi*.
- Baker, J., Côté, J., & Hawes, R. (2000). The Relationship Between Coaching Behaviours And Sport Anxiety In Athletes. *Journal Of Science And Medicine In Sport*.
- Başer, E. (1996). Futbolda Psikoloji ve Başarı; Spor Yüksek Okulları İçin Yardımcı Ders Kitabı. Bağırhan Yayınevi Ankara.
- Baykan, E. (2018). *Y ve Z nesil taekwondocuların sürekli öfke düzeylerinin saptanması ve ilişkili faktörlerin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Bozok Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yozgat.
- Bensiz, A. (2016). *Amatör Futbolcuların Algılarına Göre Antrenörlerin Liderlik Özelliklerinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi,. Bartın Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bartın.
- Beyer, E., & Peter, G. (1997). Saldırganlık.(Çev. Z. Kılıç). *Spor Ekin Dergisi*, 36-37
- Bilen, E. (2021). *Mücadele Sporcularında Slc6a4 Geni 5-Httlpr Polimorfizmi İle Saldırganlık Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. On Dokuz Mayıs Üniversitesi. Lisansüstü Eğitim Enstitüsü. Samsun.
- Binder, B. (2007). Psychosocial Benefits Of The Martial Arts: Myth Or Reality? A Literature Review. *International Ryuku Karate Research Society's Journal*.
- Bloom, G. A. (1996). Characteristics, Strategies and Knowledge of Expert Team Sport Coaches, Unpublished Doctoral Dissertation, Faculty of Education, University of Ottawa.
- Bostancı, N., Çoban, Ş., Tekin, Z. ve Özen, A. (2006). Üniversite Öğrencilerinin Cinsiyete Göre Öfke İfade Etme Biçimleri. *Kriz Dergisi*
- Brinton, C. S., Hill, B. J., & Ward, P. J. (2017). *Authoritative Coach: Building Youth Through Sport*. Journal of Park & Recreation Administration, 35(1).
- Bucher, C. A. & Wuest, D. A. (1987). *Foundation Of Physical Education And Sport*. Santa clara: Times Mirrow MosbyCollege Publishing.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, K., E., Akgün, E., Ö., Karadeniz, Ş., ve Demirci, F. (2008). Bilimsel Araştırma Yöntemleri. *Ankara: Pegem Akademi*.

- Canbaz, M., Acet, M., Yılmaz, T. ve Şahin, M. (2015). Türkiye Büyükler Tekwando Milli Takım Seçmelerine Katılan Bay Ve Bayan Sporcuların Öfke Düzeylerinin Karşılaştırılması. *International Journal Of Science Culture And Sport*,
- Carpenter, R. H. (2004). *Rhetoric in Martial Deliberations and Decision Making: Cases and Consequences*. Univ of South Carolina Press.
- Ceylan, L. (2020). *Takım Ve Bireysel Sporcularda SLC6A4 Geni 5-HTTLPR Polimorfizmi İle Saldırganlık Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Doktora Tezi. Ondokuz Mayıs Üniversitesi. Lisansüstü Eğitim Enstitüsü. Samsun.
- Chelladurai, P. (1990). Leadership In Sports: A Review of Relevant Research. *International Journal of Sport Psychology*.
- Chow D. & Spangler R. (2006). *Kung Fu 1*. (Çev. Ertüzün S.). İstanbul. Okyanus Yayıncılık.
- Coşkun, S. (2011). *Eski Yunan'da Çocukların ve Gençlerin Eğitimi*. Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Cox, R. H. (1985). *Sport Psychology*. Dubuque. Iowa: Wm. C.
- Cummings, A. L. & Leschied, A. W. (2000). "Understanding Aggression With Adolescent Girls: Implications For Policy And Practice". In Pres At Canadian Journal Of Community Mental Healt. The University Of Western Ontario, London, Ontario)
- Cynarski WJ & Litwiniuk A. (2006), The Violence İn Boxing. *Archives of Budo*. 6;2:1-0.
- Cynarski, W. J., & Skowron, J. (2014). An Analysis Of The Conceptual Language Used For The General Theory Of Martial Arts–Japanese, Polish And English Terminology. *Ido Movement for Culture. Journal of Martial Arts Anthropology*, 14(3), 49-66.
- Çarba Karakuzulu, E. (2018). *Savunma ve dövüş sporları yapan sporcular ile diğer bireysel sporları yapan sporcuların saldırganlık düzeylerinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Gaziantep Üniveristesi. Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Gaziantep.
- Çelik, A., Zengin, S. ve Baş, M. (2017). Sporcu Lise Öğrencilerinin Saldırganlık Düzeylerinin Belirlenmesi, *Gaziantep Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*.
- Çetiner, B. H. (2021). *Taekwondo Sporcularının Sporda Zihinsel Dayanıklılık Düzeyinin Antrenör-Sporcu İlişisine Olan Etkisinde Temel Psikolojik İhtiyaçların Aracılık Rolü*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi. Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

- Çik, B. (2019). *Sporcular Tarafından Algılanan Antrenör Davranışlarının Antrenörlerin Yeterliğiyle İlişkisinin İncelenmesi*. Yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, İstanbul.
- Daniels, K., & Thornton, E. (1992). Length Of Training, Hostility And The Martial Arts: A Comparison With Other Sporting Groups. *British Journal Of Sports Medicine*, 26(3), 118-120.
- Dayıoğlu, İ. E. (2017). *Ebeveynlerde Kişilik Tipolojisi ile Şiddet Davranışı ve Şiddet Eğilimi Arasındaki İlişki*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Demir, H., Sezan, T., Demirel, H., Yalçın, Y. ve Altın M. (2017). Sporcuların Öfke İfade Tarzları. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*.
- Dervent, F., Aslanoğlu, E. ve Şenel, Ö. (2010). Lise Öğrencilerinin Saldırganlık Düzeyleri Ve Sportif Aktivitelere Katılımla İlişkisi (İstanbul İli Örneği). *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*.
- Dilek, N.A. (2017). *Antrenör Davranışları ile Sporcu Algısının Araştırılması: Türkiye ve Bosna Hersek Örneklerinin Karşılaştırılması*. Doktora Tezi. Samsun On Dokuz Mayıs Üniversitesi. Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Samsun.
- Doğan, V. (2016). *Beden eğitimi ve spor yüksekokulu öğrencilerinin saldırganlık düzeyleri ile problem çözme becerilerinin tespiti*. Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Eke Ö, (2016). *Shaolin Tapınağı'nda Kung Fu ve Zen*. Ankara. Gece Kitaplığı.
- Eraslan, M., Karafil, A. Y., Akgül, M. H. ve Korkmaz, S. (2017). Üniversiteler Arası Spor Müsabakalarına Katılan Muay Thai Sporcularının Şiddet Eğilimlerinin Değerlendirilmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*.
- Ergil, D. (2001). Şiddetin kültürel kökenleri. *Bilim ve Teknik*, 399(2), 40-41.
- Eripek, S. (1993). *Spor Psikolojisi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Erşan, E., Dogan, O. ve Doğan, S. (2009). Beden Eğitimi Ve Spor Yüksekokulu Öğrencilerinin Saldırganlık Düzeylerinin Sosyodemografik Açıdan Değerlendirilmesi. *Cumhuriyet Medical Journal*.

- Esentürk, O. K. (2014). *Lise Düzeyinde Öğrenim Gören Ve Okullararası Spor Müsabakalarına Katılan Sporcu Öğrencilerin Güdülenme Ve Saldırganlık Düzeylerinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Esin, A., Bakır, M. A., Aydın, C. Ve Gürbüzel, E. (2001). *Temel Örnekleme Yöntemleri (Taro Yamane'den Çeviri)*. İstanbul: Literatür Yayınları.
- Evren, H., Tokuç, B., ve Ekuklu, G. (2011). Trakya Üniversitesi Öğrencilerinde Şiddet Davranışları ve Algılanan Sağlık İlişkisi. *Balkan Medical Journal*, 380-384.
- Fidan, C. (2016). *İlköğretim 2. Kademe (5.6. 7 Ve 8 Sınıf) Öğrencilerinin Spor Yapan ve Yapmayanların Saldırganlık Durumlarının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi (Kahramanmaraş İli Örneği)*. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi. Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Kahramanmaraş.
- Fleisher, S. J., Avelar, C., Latorre, S. E., Ramirez, J., Cubillos, S., Christiansen, H., & Blaufarb, H. (1995). Evaluation of a judo/community organization program to treat predelinquent Hispanic immigrant early adolescents. *Hispanic Journal of Behavioral Sciences*, 17(2), 237-248.
- Forster, A. (1986). *The Nature Of Martial Arts And Their Change In The West. Mind And Body: East meets West*, 83-87.
- Fromm, E. (2008). *Sevginin ve Şiddetin Kaynağı*. (Çev. İçten N. ve Salman Y.). İstanbul. Payel Yayınevi. (Eserin orijinali 1994'de yayımlandı).
- Gartland, S., Malik, M. H. A., & Lovell, M. E. (2001). Injury And İnjury Rates İn Muay Thai Kick Boxing. *British journal of sports medicine*, 35(5), 308-313.
- Gedikli Mustafa (2000). *Hislerin Dansı Savunma Sanatlarının Zihinsel Öğretileri*. Ankara. Ankara Yayınevi.
- Gleser, J. M., Nyska, M., Porat, S., Margulies, J. Y., Mendelberg, H., & Wertman, E. (1992). Physical And Psychosocial Benefits Of Modified Judo Practice For Blind, Mentally Retarded Children: A Pilot Study. *Perceptual And Motor Skills*, 74(3), 915-925.
- Gorbel, L. B. (1990). *The Martial Arts And Mental Health: Psychotherapeutic Effects Of Modified Karate Training Upon Behaviorally Disordered Adolescents*. Saybrook University.

- Gökdoğan, Ç. (2019). *Amatör Dövüş Sporcularının Sosyal Güvenlikleri ile İlgili Farkındalıklarının Belirlenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Bursa Uludağ Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bursa.
- Göldağ, B. (2015). Öğrencilerin Şiddet Eğilimi Düzeyleri Ve Değer Algıları, *Türk Bilim Araştırma Vakfı Dergisi*.
- Görücü, A. (2001). *Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokullarında Okuyan Öğrencilerin Spor Yapma Amaçları ve Spora Yönlendirilmelerinde Etkin Olan Faktörler; Konya Örneği*, Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi. Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Greene, J. R. (1987). *A Comparison Of The Effects Of Two Recreational Interventions On Various Aspects Of Adaptive Behavior And Self-Concept Among Male Adolescent Offenders With Mild Mental Retardation In Residential Treatment*. The Ohio State University.
- Guthrie, S. R. (1997). Defending The Self: Martial Arts And Women's Self-Esteem. *Women In Sport And Physical Activity Journal*, 6(1), 1-28.
- Güdücü, A. (2019). *Ortaokul 7.ve 8. Sınıf Öğrencilerinin Şiddet Algıları*. Yüksek Lisans Tezi. Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Çanakkale.
- Gül M. (2015). *Türkiye'de Güreş Antrenörlerinin Sporcularına Karşı Davranış Tarzlarının Analizi*. Doktora Tezi. Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Samsun.
- Gülahmetoğlu Y. (2015). *Türk Sporundaki Şiddet Olaylarının Reklam ve Pr Aktiviteleri Kullanarak Değiştirebilme Çalışması*. Yüksek Lisans Tezi. Bahçeşehir Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Gümüşay, M. (2021). Kick Boks Sporcularında Core Antrenman Programlarının Sportif Performans Parametreleri Üzerine Etkilerinin İncelenmesi. *Emre Serin içinde, Hareket ve Antrenman Bilimleri Alanında Güncel Çalışmalar* . Ankara: Gece Kitaplığı.
- Güvendi, B. ve Pehlivan, M. Y. (2020). Dövüş Sporcularının Kendi Kendilerine Konuşmaları ile Saldırganlık Ve Öfke Davranışlarının İncelenmesi. *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 14(2), 168-176.
- Hannula, D. (2007). Bir Yüzme Antrenörlüğü Felsefesi Geliştirme www.turyad.com Erişim Tarihi: 25.11.2020.

- Haskan Avcı Ö. ve Yıldırım İ. (2015). Ergenlerde Şiddet Eğiliminin Görülme Sıklığı. *Kuramsal Eğitimbilim Dergisi*, 8(1), 106-124.
- Haskan, Ö (2009). *Ergenlerde Şiddet Eğilimi, Yalnızlık ve Sosyal Destek*. Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Hassmen P, Koivula N. & Uutela A.(200). Physical exercise and psychological well-being: a population study in finland. *Preventive Medicine*.
- Hocalar, A. (2018). *Spor Lisesi Öğrencileri İle Diğer Liselerde Öğrenim Gören Öğrencilerin Şiddet Ve Atılganlık Eğilimlerinin Karşılaştırılması*. Yüksek Lisans Tezi. T.C. Akdeniz Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- İmamoğlu, M., ve İmamoğlu, O. (2018). Roma Zamanı Ve Öncesinde Çıplak Yumruk Ve Eldivenli Boks. *Journal of International Social Research*, 11(59).
- James D.(1994). *The Loasdale Boxing Manual*, Robson Books, Robson Books Ltd, London.
- James G. & Pieter W. (2003). Injury Rates in Adult Elite Judoka. *Biol Sport*, 20(1), 25–32
- Kafalı S., Hünkar İ., Keçeci O. ve Demiray E. (2017). Bireysel Spor Ve Takım Sportu Yapan Sporcuların Saldırganlık Düzeylerinin Araştırılması. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 10(50), 36-390.
- Kalkavan, A., Acet, M., Özdilek, Ç., Karavelioğlu, M., Koç, H. ve Şinoforoğlu, T. (2007). Minik Ve Miniminiklerde Lig Müsabakalarında Katılan Futbolcuların Sporda Saldırganlık Ve Şiddet Anlayışlarının İncelenmesi. *Fenerbahçe SK*, 100, 153-159.
- Kandemir, H. (2021). *Üniversite Öğrencilerinde Bağlanma Stilllerine Göre Reddedilme Duyarlılığı ve Şiddet Eğiliminin İncelenmesi*. Çağ Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.
- Kangotan, S. (2020). *Dövüş Sporcularının Mükemmeliyetçilik Ve Spora Bağlılık Düzeylerinin İncelenmesi*. Başkent Üniversitesi. Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Karakoç, Ö., Yüksek, S., Aydın, A. D., Karakoç, B., Yetiş, Ü. ve Baydil, B. (2011). Milli Takım Düzeyindeki Erkek Judocuların Kulüp Antrenörlerinde Gözlemledikleri Etik Dışı Davranışlar. *Kastamonu Eğitim Dergisi*.
- Karakuzulu, E. (2018). *Savunma ve Dövüş Sporları Yapan Sporcular ile Diğer Bireysel Sporları Yapan Sporcuların Saldırganlık Düzeylerinin İncelenmesi*. Gaziantep Üniversitesi. Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Gaziantep.

- Karayel, E. (2022). *Antrenör – Sporcu İlişkisinin Takım Direnci Üzerine Etkisinde Dönüşümcü Liderliğin Rolü*. Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi. Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Çanakkale.
- Kasap, H. ve Erdem, K., (2009). Antrenörlük felsefesi. İstanbul: *Türkiye Futbol Federasyonu*, Futbol Eğitimi Yayınları.
- Kaygusuz, T. (2022). *Profesyonel Voleybolcularda Antrenör Davranışlarının Sporcuların Zihinsel Dayanıklılıkları Üzerindeki Etkisinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Gedik Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
- Kharkan, M., Andam, R. ve Mehdizadeh, R. (2013). The Comparison Of Athletic Agression Girl And Boy Athlete Students. *International Journal Of Sport Studies*.
- Kılıçgil, E. ve Partal, M. (2013). Süper Ligde Oynayan Bir Futbol Takımı Taraftarlarının Şiddete Neden Olan Tahrik Olma Unsurları Üzerine Bir Araştırma. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 8(2), 43-52.
- Kılış, S. (2019). *Okul Takımlarında Faaliyet Gösteren Sporcu Öğrencilerin Saldırganlığa ve Şiddete Eğilimlerinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Niğde Halis Demir Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde.
- Kırımoglu, H., Parlak, N., Dereceli, Ç. ve Kepoğlu, A. (2008). Lise Öğrencilerinin Saldırganlık Düzeylerinin Spora Katılım Düzeylerine Göre İncelemesi. *Niğde Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*.
- Kırman, S. (2018). *Sağlık Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin Problem Çözme Becerileri İle Saldırganlık Eğilimleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Okan Üniversitesi. Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Kline, P. (1994). *An Easy Guide To Factor Analysis*:. New York: Routledge.
- Knight, J. (2011). “What good coaches do.” *Educational Leadership*. 69(2). 18-22.
- Kocacık, F. ve Çağlayandereli, M. (2009). Ailede Kadına Yönelik Şiddet: Denizli İli Örneği. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 6(2), 25-43.
- Köklü, N., Büyüköztürk, Ş. ve Coklu, Ö. (2006) *Sosyal Bilimler İçin İstatistik*. PegemA Yayınları, Ankara
- Krause, J., & Pim, R. L. (Eds.). (2002). *Coaching Basketball*. McGraw-Hill.
- Kurumu, B. A. A. (1995). *Aile İçi Şiddetin Sebep ve Sonuçları*.

- Kurumu, B. A. A. (1997). *Aile İçinde Ve Toplumsal Alanda Şiddet*.
- Madenlian, R. B. (1980). An Experimental Study Of The Effect Of Aikido Training On The Self-Concept Of Adolescents With Behavioral Problems. *Dissertation Abstracts International*, 40: 760-761.
- Madran, H. A. D. (2012). Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği'nin Türkçe Formunun Geçerlik Ve Güvenirlik Çalışması. *Türk Psikoloji Dergisi*, 24(2), 1-6.
- Mazılı, N. (2018). *Türkiye'deki Taekwondo Ve Karate Sporcularının Narsist Kişilik Özellikleri, Mizaç Tipleri Ve Saldırganlık Düzeylerinin Araştırılması*. Yüksek Lisans Tezi. Ege Üniversitesi. Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Merrilee N., Zetaruk M. A., Violan D. Z. ve Lyle, J. M. (2000). Karate İnjuries in Children and Adolescents, *Accident Analysis and Prevention*, 32, 421-425.
- Morales, J., Fukuda, D. H., Curto, C., Iteya, M., Kubota, H., Pierantozzi, E., & La Monica, M. (2020). Progression Of Combat Sport Activities For Youth Athletes. *Strength & Conditioning Journal*, 42(3), 78-89.
- Morpa Ansiklopedisi (1997). Morpa Yayınları.
- Munenori, Y. (2010). *Hayat Veren Kılıç*. Çev: Z. Heyzen Ateş. Kırmızı Kedi Yay: İstanbul.
- Mülhim, İ. T. (2022). *Dövüş Sanatları Sporcularının Basit Görsel ve İşitsel Reaksiyon Zamanlarının Karşılaştırılması*. Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Gaziantep.
- Nakit, S. (2019). *Türkiye Olimpiyatlara Hazırlık Merkezlerine Devam Eden Sporcuların Antrenörlerinin Davranışlarını Değerlendirme Algılarının İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Erciyes Üniversitesi. Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Kayseri.
- Nicol, C.W. (1987), *Karate de Zen*. Yol yayınları, İstanbul.
- Northouse, PG . *Leadership: Theory and Practice*. 5th ed. Thousand Oaks, CA: Sage; 2010.
- Oda, B. (2014) *11–13 Yaş Grubundaki Spor Yapan Ve Yapmayan Öğrencilerin İyimserlik İle Saldırganlık Düzeylerinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, On Dokuz Mayıs Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Samsun.
- Okyaz, B. (2017). *18- 24 Yaş Arası Teakwando Ve Yüzme Sportu İle Uğraşan Gençlerin Saldırganlık Düzeylerinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Kahramanmaraş.

- Özcebe, H. (2006). Adölesanlar Ve Şiddet. *Çocuk Ve Ergene Yönelik Şiddetin Önlenmesi Sempozyumu*, 15, 16.
- Özdevecioğlu, M., ve Yalçın, Y. (2010). Spor Tatmininin Sporcuların Stres ve Saldırganlık Düzeyleri Üzerindeki Etkisi. *Niğde Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*.
- Özerkan, K. N. (2004). *Spor Psikolojisine Giriş*. (s. 149-159). Ankara: Nobel Yayınları.
- Özmaden, M. (2004). *Seyircilere Göre Futbolda Saldırganlığı Teşvik Eden Faktörler Üzrine Bir Araştırma*. Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi. Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Öztürk, Y. M. (2019). *Aktif Spor Yapan Ve Yapmayan Spor Bilimleri Fakültesi Öğrencilerinin Sporda Şiddet Eğilimi Ve Saldırganlık Davranışlarına İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Bartın Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bartın.
- Pakyardı, C. (2021). *Beden Eğitimi Ve Spor Ana Bilim Dalı 15-18 Yaş Müsabık Taekwondo Sporcularının Şiddet Eğilim Düzeylerinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi. Kahramanmaraş.
- Parker, K. (2010). Preferred Coaching Styles İn Youth Sports: A Qualitative Inquiry Of Soccer Players From Generation Z.
- Penedo F. J. & Dahn J. R. (2005). Exercise And Well-Being: A Review Of Mental And Physical Health Benefits Associated With Physical Activity. *Current Opinion İn Psychiatry*.
- Poliakoff, M. B. (1987). *Combat Sports İn The Ancient World: Competition, Violence, And Culture*. Yale University Press.
- Potter, D. (2011). *The Victor's Crown: A History Of Ancient Sport From Homer To Byzantium*. Oxford University Press.
- Ramazanoğlu, F., Canikli, A., ve Saygın, Ö. (2002). Futbolcular İle Taekwondocuların Saldırganlık Düzeylerinin Karşılaştırılması. *Journal Of Physical Education And Sport Sciences*.
- Regets, C. M. (1990). *The Relationship Between Self-Actualization And Levels Of Involvement İn Aikido*. California Institute of Integral Studies.

- Sarı, E. (2016). Muhammed Ali. Antalya, Nokta E-Book Publishing, s.11-14.
- Sekaran, U. (2003). Research Methods for Business. New York: John Milley and Sons. Inc. Semarang: Badan Penerbit Universitas Diponegoro
- Sevim, Y. ve Semra, A. T. A. Ş. (2015). Üniversite Gençlerinde Şiddet Eğilimliliği Ve Öğrencilerin Aile İçi Şiddete Bakış Açıları. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 25(1), 285-302.
- Shokoufeh S. (2014). *Erzurum'da Farklı Branşlarla İlgilenen Sporcular İle Spor Yapmayan Sedarterlerin Kişilik ve Saldırganlık Düzeylerinin İncelenmesi*. Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi, Erzurum.
- Skelton D. L., Glynn M. A. & Berta S. M. (1991). Aggressive Behavior As A Function Of Taekwondo Ranking. *Perceptual And Motor Skills*. 72(1):179-82.
- Smith R. W. (2000). *Shaolin Tapınağındaki Dövüş Sanatlarının Sırrı*. (Çev. Yeniçeri S.). İstanbul. Okyanus Yayıncılık (Eserin orijinali 1964'de yayımlandı).
- Smoll, F. & Smith, R. (2009). *Mastery Approach to Coaching: A Leadership Guide For Youth Sports*. Seattle: Youth Enrichment In Sports.
- Sümer, K. (2019). *Antrenör İletişim Becerileri ile Sporcuların Sürekli Optimal Performans Duygu Durumları Arasındaki İlişkinin Sporcu Algularına Göre İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Pamukkale Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Denizli.
- Swaddling, J. (1999). *The ancient Olympic games*. University of Texas Press.
- Şahin, H. M. (2003), *Sporda Şiddet ve Saldırganlık*, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
- Şeker, İ. ve Tuna, U. (2020). Spor Yapan Ve Spor Yapmayan Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Beceri, Saldırganlık Ve Spor Ahlakı Düzeylerinin İncelenmesi: Harran Üniversitesi Örneği. *Spor Eğitim Dergisi*, 4(2), 172-189.
- Şentürk A. ve Atalay K. (2019). *Muaythai Temel Teknikler – Kondisyon – Beslenme*. Ankara. Neyir Matbaacılık.
- Tadese, M. (2017). Martial Arts And Adolescents: Using Theories To Explain The Positive Effects Of Asian Martial Arts On The Well-Being Of Adolescents. *Ido Movement For Culture. Journal Of Martial Arts Anthropology*, 17(2), 9-23.
- Taşpınar İsmail (2012). *Din ve Hayat Dergisi*. İstanbul. İstanbul Müftülüğü

- Tayga, Y. (1990). *Türk Spor Tarihine Genel Bakış*. TC Başbakanlık Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü.
- Tekin, A. (2008.) Dövüş Sanatlarının Psikososyal Faydaları: Mit Mi Gerçek Mi? *Türkiye Kickboks Federasyonu Spor Bilimleri Dergisi*.
- Tekin, A., Tekin, G. ve Eliöz, M. (2011). Kick-Boksörlerin Çeşitli Değişkenlere Göre Öfke ve Saldırganlık Düzeylerinin Araştırılması. *Türkiye Kickboks Federasyonu Spor Bilimleri Dergisi*.
- Thomas Cleary (1994). *Japon Savaş Sanatı*. İstanbul. Anahtar Yayınlar.
- Tiryaki, A. (2021). *Farklı Branşlardaki Bireysel Sporcuların Algıladıkları Antrenör Davranışlarının Farklı Değişkenlere Göre İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Sivas Cumhuriyet Üniversitesi. Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Sivas.
- Tiryaki, Ş. (2000). *Spor Psikolojisi*. Ankara: Eylül Kitap ve Yayınevi.
- Tutkun, E., Güner, B. Ç., Ağaoğlu, S. A. ve Soylu, R. (2010). Takım Sporları ve Bireysel Sporlar Yapan Sporcuların Saldırganlık Düzeylerinin Değerlendirilmesi. *Spor ve Performans Araştırmaları Dergisi*.
- Türk Dil Kurumu, www.tdk.gov.tr. (Erişim Tarihi 14.01 2014).
- Türkmen, Ş., Çiftçi, M., Çalışkan, Ö. ve Türkmen, Ö. (2013). *Eğitim Kurumları Yöneticileri Müdürlük Müdür Yardımcılığı Sınavlarına Hazırlık*. Asil Yayın Dağıtım. Ankara
- Türkoğlu, F. (2019). *Taekwondo Sporcularının Zihinsel Dayanıklıklarının İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Fırat Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Elazığ.
- Uğurlu, F. ve Aylar, F. (2017). Destekleme ve Yetiştirme Kurslarına Yönelik Öğretmen Öz Algı Ölçeğinin Geliştirilmesi: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Gazi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3(1), 28-43.
- Uluçay, T. (2012). *Müzik Eğitiminin Ortaöğretim Öğrencilerinin Şiddet Eğilimlerine Etkisi*. Yüksek Lisans Tezi. İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Malatya.
- Uluçay, T.(2012). *Müzik Eğitiminin Ortaöğretim Öğrencilerinin Şiddet Eğilimlerine Etkisi*. *Doktora Tezi*. İnönü Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Malatya.
- Varhan, Ş. (2016). *Orta öğretim düzeyindeki tek ebeveynli sporcu öğrencilerin 12 haftalık sportif etkinliklerinin saldırganlık ve şiddet eğilimi düzeylerine etkilerinin*

- incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Kütahya Dumlupınar Üniversitesi. Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Kütahya.
- Vatandaş, C. (2003). *Aile ve Şiddet: Türkiye’de Eşler Arası Şiddet*. Ankara: Uyum Ajans.
- Weinberg, R. S., & Gould, D. (2015). *Spor ve Egzersiz Psikolojisinin Temelleri*. (s. 553-567).
- Weiser, M., Kutz, I., Kutz, S. J. & Weiser, D. (1995). Psychotherapeutic aspects of the martial arts. *American journal of psychotherapy*. Jan;49(1):118-27.
- Yakut, S. (2012). *Lise Öğrencilerinde Dindarlık-Şiddet Eğilimi İlişkisi*. Yüksek Lisans Tezi. Süleyman Demirel Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Ana Bilim Dalı, Isparta.
- Yapar, A. ve İnce, M, L. (2014). Sporcular İçin Antrenör Davranışlarını Değerlendirme Ölçeğinin Türkçe Uyarlaması (SADDÖ): Geçerlik Ve Güvenirlik Çalışması. *Hacettepe Spor Bilimleri Dergisi*, 25 (4), 203–212
- Yavuz, S. (2015). *Farklı spor dallarındaki sporcu, seyirci ve yöneticilerin küresel vatandaşlık ve saldırganlık ilişkisi (Adana–Mersin ili örneği)*. Yüksek Lisans Tezi. Dumlupınar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Kütahya.
- Yıldırım, A. G. (2017). *Spor yapan bireylerin kaygı düzeyleri, saldırganlık eğilimleri ve yaklaşma-uzaklaşma tepkilerinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Trakya Üniversitesi. Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Edirne.
- Yıldız, A. (2019). *Bursada Yaşayan Voleybol Antrenörlerinin Durumluk Ve Sürekli Kaygı Düzeylerinin Yaş, Belge Türü Çalıştırdığı Takım Düzeyi Ve Sporcu Özgeçmişine Göre İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Bursa Uludağ Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bursa.
- Yıldız, M. (2019). *Sporcularda Sportmenlik Yönelimi: Hedef Bağlılığı ve Sporda Ahlaktan Uzaklaşmanın Rolü*. Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi. Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Muğla.
- Yıldız, M. ve Serdar U. (2021). Dövüş Sporunu Yapan Millî Sporcuların Değerlere Bakış Açısı. *Beden Eğitimi Ve Spor Bilimleri Dergisi*. 23(1):119-30.
- Yünceviz, R., Karsan, O., Dane F. ve Can S. (1997). Serbest ve Greko-Romen Güreşçilerinde Spor. 58;175-182.